Ewolucja stanu i struktury sektora MŚP w województwie podlaskim

Ewolucja stanu i struktury sektora MŚP w województwie podlaskim

Jerzy Paszkowski
Edyta Brzozowska
Anna Iwacewicz-Orłowska

OFICYNA WYDAWNICZA POLITECHNIKI BIAŁOSTOCKIEJ
BIAŁYSTOK 2019

Recenzenci:
prof. zw. dr hab. Robert Ciborowski
prof. zw. dr hab. Leszek Kupiec

Korekta językowa:
Grzegorz Krzycki

Projekt okładki:
Mariusz Dawidziuk

Wydanie dofinansowano z dotacji podmiotowej na utrzymanie potencjału badawczego Wydziału Nauk Ekonomicznych WSFiZ w Białymstoku.
Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku
ul. Ciepła 40, 15-472 Białystok

© Copyright by Politechnika Białostocka, Białystok 2019

ISBN 978-83-66391-07-9
ISBN 978-83-66391-08-6 (eBook)
DOI: 10.24427/978-83-66391-08-6

Publikacja jest udostępniona na licencji
Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 4.0
(CC BY-NC-ND 4.0)
Pełna treść licencji dostępna na stronie creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.pl
Publikacja jest dostępna w Internecie na stronie Oficyny Wydawniczej PB

Redakcja techniczna, skład:
Mariusz Dawidziuk

Druk:
EXDRUK Spółka Cywilna

Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej
ul. Wiejska 45C, 15-351 Białystok
tel.: 85 746 91 37
e-mail: oficyna.wydawnicza@pb.edu.pl
www.pb.edu.pl

SPIS TREŚCI

WSTĘP 7

Rozdział I.
UWARUNKOWANIA FUNKCJONOWANIA I ROZWOJU SEKTORA MŚP W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM 9

Rozdział II.
ZMIANY W STANIE I STRUKTURZE PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH W SEKTORZE MŚP W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM NA TLE POLSKI..... 27

Rozdział III.
EWOLUCJA W OBSZARACH AKTYWNOŚCI KAPITAŁU LUDZKIEGO 67

Rozdział IV.
ASPEKTY FINANSOWE FUNKCJONOWANIA MŚP I ZMIANY W STRUKTURZE PODMIOTÓW Z KAPITAŁEM ZAGRANICZNYM 95

ZAKOŃCZENIE 127

BIBLIOGRAFIA 131

SPIS TABEL 135

SPIS WYKRESÓW 139

WSTĘP

Sektor MŚP, zarówno w Europie, Polsce, jak i województwie podlaskim odgrywa decydującą rolę w gospodarce, silnie wpływając na funkcjonowanie społeczeństwa, szczególnie w skali lokalnej i regionalnej. Stan i struktura podmiotów gospodarczych, w tym sektora MŚP determinowane są zawsze wieloma czynnikami. Dojście do obecnego stanu miało swoją historię. Przeszłość ta ściśle związana jest z gospodarką i sytuacją rynkową oraz zmianami politycznymi, ekonomicznymi i społecznymi. Zasadnicze elementy struktury systemu gospodarczego kształtowane są przez wpływ uwarunkowań historycznych, ciągle mających bardzo istotne znaczenie dla możliwości i szybkości zmian i rozwoju. Współcześnie podstawowe znaczenie ma polityka makroekonomiczna i mikroekonomiczna rządu w gospodarce rynkowej jak również unormowania i polityka Unii Europejskiej. Trwałe i bardzo istotne znaczenie mają także zjawiska globalizacyjne, głównie postęp technologiczny, rewolucja 4.0 i ich konsekwencje dla gospodarki narodowej. Powyższe następstwa widoczne są w skali nie tylko ponadpaństwowej, ale również w skali regionalnej i lokalnej. Rośnie różnorodność i skomplikowanie relacji, co tworzy różne punkty widzenia i różną ocenę zjawisk. Zróżnicowane mogą być również oceny dotyczące przedsiębiorczości w Polsce zarówno odnoszące się do przeszłości, teraźniejszości, jak i przyszłości.

Niniejsza monografia ma na celu prezentację stanu i struktury oraz zmian w sektorze MŚP w województwie podlaskim po akcesji Polski do Unii Europejskiej, to jest w latach 2005-2017. Analiza zmian w stanie i strukturze małych i średnich przedsiębiorstw w województwie podlaskim dokonana została w czterech okresach (co cztery lata), w roku 2005, 2009, 2013 i 2017. Analiza danych i informacji z różnych źródeł na przestrzeni kilkunastu lat funkcjonowania i zmian sektora MŚP pozwoliła na obserwację kierunków zmian i wyciągnięcie szeregu wniosków. Są one o tyle istotne, iż zarówno mieszkańcom, jak i władzom regionu zależy na szybkim wzroście gospodarczym i postępie społecznym oraz poprawie jakości życia mieszkańców. Jest to tym bardziej ważne, że województwo podlaskie należy w Polsce do regionów najsłabiej rozwiniętych i rozwijających się pod względem gospodarczym. Wiele statystyk i wskaźników stanu i rozwoju gospodarczego lokuje nasze województwo na jednym z końcowych miejsc wśród województw w Polsce. Sytuacja ta nie

zmienia się od wielu lat, mimo deklaracji i nieraz ambitnych zamierzeń zawartych, między innymi w strategiach rozwoju województwa z różnych okresów i innych dokumentach oraz programach dotyczących rozwoju regionalnego.

Należy podkreślić, iż analiza zmian w stanie i strukturze przedsiębiorstw sektora MŚP w województwie podlaskim determinowana jest zawartością i dostępnością precyzyjnych informacji statystycznych na ten temat, które to powinny być jednorodne i porównywalne w czasie. Analiza informacji statystycznych pochodzących z różnych źródeł, nie zawsze daje możliwość wyciągnięcia jednoznacznych wniosków w wyniku różnic jakościowych tych danych, co znacząco utrudnia ich porównywanie.. Analizy zawarte w tej publikacji obciążone są niekiedy konsekwencjami wynikającymi ze wspomnianych uwarunkowań.

Publikacja składa się z czterech rozdziałów.

Rozdział pierwszy to charakterystyka ważniejszych uwarunkowań kształtowania się obecnego stanu i struktury sektora MŚP w województwie podlaskim. Zwrócono w nim uwagę na cechy przedsiębiorstw sektora oraz charakterystykę województwa na podstawie treści dotyczących sektora MŚP zawartych głównie w strategiach rozwoju województwa podlaskiego.

W rozdziale drugim analizie poddano ilościowe i strukturalne zmiany dotyczące wszystkich przedsiębiorstw sektora MŚP. Porównane one zostały ze zmianami dotyczącymi Polski i innych województw.

Kolejne rozdziały dotyczą analizy wskaźników związanych z ewolucją w obszarze kapitału ludzkiego (rozdział trzeci), zmian w finansowych aspektach funkcjonowania sektora MŚP oraz analizy zmian w strukturze podmiotów z kapitałem zagranicznym (rozdział czwarty).

W zakończeniu wyciągnięto wnioski podsumowujące wcześniejsze rozważania z określeniem perspektyw zmian i kierunków rozwoju sektora MŚP w województwie podlaskim.

Autorzy dziękują wszystkim instytucjom, dzięki którym możliwe było zbieranie informacji, jednocześnie stwierdzając, że zawarte w tekście interpretacje i wnioski są ich autorstwa.

Rozdział I.
UWARUNKOWANIA FUNKCJONOWANIA I ROZWOJU SEKTORA MŚP W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM

Cechy charakterystyczne sektora MŚP

Małe i średnie przedsiębiorstwa (MSP, MŚP), ang. - small and medium-sized enterprises, (SMEs) zdefiniowano w Rozporządzeniu Komisji Europejskiej[1]. Od 1 stycznia 2005 roku do tej grupy zostały zaliczone również mikroprzedsiębiorstwa. Małe przedsiębiorstwa stanowią ponad 99% z 88 milionów przedsiębiorstw w Unii i 17 milionów przedsiębiorstw w Stanach Zjednoczonych.

Cechy, które musi posiadać przedsiębiorstwo, aby zostało zaliczone do kategorii MŚP w Unii Europejskiej określono w Rozporządzeniu nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającym niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu:

1. Do kategorii mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw („MŚP") należą przedsiębiorstwa, które zatrudniają mniej niż 250 pracowników i których roczny obrót nie przekracza 50 milionów EUR lub roczna suma bilansowa nie przekracza 43 milionów EUR.
2. W kategorii MŚP małe przedsiębiorstwo definiuje się, jako przedsiębiorstwo, które zatrudnia mniej niż 50 pracowników i którego roczny obrót lub roczna suma bilansowa nie przekracza 10 milionów EUR.
3. W kategorii MŚP mikroprzedsiębiorstwo definiuje się, jako przedsiębiorstwo, które zatrudnia mniej niż 10 pracowników i którego roczny obrót lub roczna suma bilansowa nie przekracza 2 milionów EUR.

Struktura sektora MŚP w Polsce jest zgodna z definicją unijną, przeniesioną również i do polskiego prawa gospodarczego. W strukturze tej występują następujące kryteria:

1) mikroprzedsiębiorstwa:
   – średnioroczne zatrudnienie w ostatnim roku obrotowym w przeliczeniu na pełne etaty nie przekroczyło 10 osób,

[1] Rozporządzenie Komisji Europejskiej nr 364 z dnia 25 lutego 2004 roku.

- wartość przychodów ze sprzedaży towarów i usług a także operacji finansowych w ostatnim roku obrotowym nie przekroczyła równowartości 2 mln euro lub wartość aktywów bilansu na koniec ostatniego roku obrotowego nie przekroczyła równowartości 2 mln euro.

2) małe przedsiębiorstwa:
   - średnioroczne zatrudnienie w ostatnim roku obrotowym w przeliczeniu na pełne etaty nie przekroczyło 50 osób,
   - wartość przychodów ze sprzedaży towarów i usług a także operacji finansowych w ostatnim roku obrotowym nie przekroczyła równowartości 10 mln euro lub wartość aktywów bilansu na koniec ostatniego roku obrotowego nie przekroczyła równowartości 10 mln euro.
3) średnie przedsiębiorstwa:
   - średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty w ostatnim roku obrotowym mieściło się w przedziale od 50 do 250 pracowników,
   - wartość przychodów ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług a także operacji finansowych nie przekroczyła równowartości 50 mln euro lub wartość aktywów bilansu na koniec ostatniego roku obrotowego nie przekroczyło równowartości 43 mln euro.

Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej definiuje również podział przedsiębiorstw wg struktury udziałów. Wyróżniane są przedsiębiorstwa:

1) **niezależne** - to znaczy nie uważa się za mikroprzedsiębiorstwa, małe i średnie przedsiębiorstwa, przedsiębiorcy, w którym inni przedsiębiorcy, Skarb Państwa oraz jednostki samorządu terytorialnego posiadają:
   - 25% i więcej wkładów, udziałów lub akcji,
   - prawa do 25% i więcej udziału w zysku,
   - 25% i więcej głosów w zgromadzeniu wspólników, walnym zgromadzeniu akcjonariuszy lub walnym zgromadzeniu spółdzielni;
2) **partnerskie** - w którym udziały innego przedsiębiorstwa nie przekraczają 50%;
3) **związane** - w którym ponad 50% udziałów lub równoważnej kontroli posiada inne przedsiębiorstwo[2].

Obok kryteriów ilościowych występują kryteria jakościowe, częściowo związane już z procesami zarządzania. Do najczęściej stosowanych kryteriów jakościowych zalicza się: samodzielność decyzyjną, pełną odpowiedzialność właściciela (całym swoim majątkiem) za zobowiązania przedsiębiorstwa, kształtowanie społecznej struktury małego i średniego przedsiębiorstwa (np. silne

[2] *Małe i średnie przedsiębiorstwa*, Encyklopedia Zarządzania, https://mfiles.pl/pl/index.php/Ma%C5%82e_i_%C5%9Brednie_przedsi%C4%99biorstwa, (dostęp, 17.07.2019); zob. też: art. 104–106 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej.

oddziaływanie osobowości przedsiębiorcy na całe przedsiębiorstwo); strukturę organizacyjną – małe i średnie przedsiębiorstwa mają prostą i przejrzystą strukturę organizacyjną oraz szybszy i sprawniejszy proces przepływu informacji, będąc bardziej elastyczne niż duże korporacje, MŚP są w stanie szybciej reagować na zmiany zachodzące w otoczeniu; typ gospodarki finansowej, który wynika z przyjętej formy organizacyjno-prawnej i z planów rozwojowych.[3]

W praktyce i klasyfikacjach przyjmowanych przez GUS najczęściej stosowanym i jedynym kryterium wyróżniania przedsiębiorstw sektora MŚP jest wielkość zatrudnienia.

Przedsiębiorstwa sektora MŚP zajmują szczególne miejsce i odgrywają kluczową rolę w każdym systemie gospodarczym. Wynika to ze specyficznych uwarunkowań tworzenia i funkcjonowania tej grupy przedsiębiorstw na rynku. Są one dużo bardziej elastyczne niż duże przedsiębiorstwa, szybko potrafią dostosowywać się do potrzeb rynku. Łatwiej także znoszą sytuacje kryzysowe, potrafią się także dostosować do złożoności współczesnych gospodarek, w tym również do procesów globalizacyjnych i kolejnych przełomów informacyjnych i technologicznych. Są również swoistym papierkiem lakmusowym przedsiębiorczości, będąc z jednej strony jej kreatorem, z drugiej konsumentem. Warto także docenić siłę sektora i jego wkład w tworzenie PKB. Współcześnie sektor MŚP wytwarza w Polsce około połowę wartości dodanej w strukturze PKB. Powinien być zatem przedmiotem troski i tworzenia rozwiązań prawnych i instytucjonalnych, ułatwiających rozwój tego sektora oraz likwidujących bariery rozwojowe.

Historia sektora MŚP w gospodarce rynkowej Polski determinowana była rozwojem i poziomem stabilizacji polskiej gospodarki. Istotne znaczenie miały również uwarunkowania historyczne, szczególnie widoczne na terenach Polski wschodniej. Brak stabilizacji dotyczył (i ciągle jest z różnym nasileniem aktualny) różnych elementów gospodarki, które mają istotne znaczenie dla rozwoju sektora MŚP. Należą do nich między innymi: normy prawne, podatkowe, finanse publiczne, zadłużenie, dostęp do kapitału, sfera informacyjno-doradcza, edukacyjna, itd. Uwarunkowania makroekonomiczne mają silny wpływ na funkcjonowanie sektora MŚP i decyzje podejmowane przez przedsiębiorców tego sektora,[4] co powoduje różne oceny sytuacji przedsiębiorstw. Ukształtowanie się

---

[3] H. Waniak-Michalak, *Pozabankowe źródła finansowania małych i średnich przedsiębiorstw,* Oficyna Ekonomiczna Grupa Wolters Kluwes, 2007, s. 13-14; zob. też m.in.: A. Nehring, *Kryteria klasyfikacyjne oraz cechy małych i średnich przedsiębiorstw,* (w): *Rozwój i konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce,* red. A. Nehring,Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Kraków 2007, s. 10-11; D. Kotlorz, *Przeobrażenia struktur zatrudnienia w Polsce w okresie transformacji*, GWSH, Katowice2004, s. 60.

[4] R. Ciborowski, *Makroekonomiczne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorstw,* (w): *Uwarunkowania i rezultaty zmian w przedsiębiorstwach,* red. J. Paszkowski, Wydawnictwo WSFiZ, Białystok, 2009, s. 13-27.

obecnego stanu i struktury przedsiębiorstw wynika ze wzmiankowanych czynników, tym niemniej istotnie rzutuje na ten fakt przeplatanie się okresów względnej prosperity z okresami załamań i kryzysów gospodarczych. Po zmianie systemu politycznego i gospodarczego gospodarka polska przeżywała kilka okresów załamań. Główne z nich miały miejsce w latach 2003-2004 i w latach 2009-2010. Znane są ogólne konsekwencje dla przedsiębiorstw wynikające z okresów kryzysowych, jak też mające miejsce w ich wnętrzu.[5] Reakcje i zachowania przedsiębiorstw w okresach kryzysowych są różne. Zależą od wielu czynników, z których wielkość zatrudnienia i skala działalności są jednymi z ważniejszych.

Małe i średnie przedsiębiorstwa mają w Polsce, podobnie jak w innych krajach, istotne znaczenie dla funkcjonowania gospodarki. Są stabilizatorem rozwoju gospodarczego i jednym z najważniejszych motorów wzrostu a z drugiej strony łagodzą konsekwencje kryzysów. Decydują o tym cechy charakterystyczne przedsiębiorstw sektora MSP. Ważniejsze z nich to:

1) funkcjonowanie głównie na rynkach lokalnych i regionalnych, w konsekwencji to te rynki są podstawowymi rynkami pracy, zbytu i zaopatrzenia;
2) bardzo duża elastyczność w działaniu, w tym zdolność do szybkiego reagowania na zmiany w otoczeniu;
3) samodzielność i szybkość podejmowania decyzji przez właściciela (większa niż w dużych przedsiębiorstwach), choć „obarczona" spojrzeniem przez pryzmat bezpieczeństwa a nie skłonnością do ryzyka;
4) otwartość na postęp techniczny, organizacyjny, informacyjny, nowe technologie;
5) łatwość kreowania nowych miejsc pracy i mniejsza skłonność do ich redukcji;
6) relatywnie niski koszt stanowiska pracy i oszczędność w gospodarowaniu zasobami;
7) łatwość i szybkość adaptacji do nowych sytuacji i uwarunkowań działania;
8) rozwój poprzez adaptację zmian w różnych obszarach funkcjonalnych, typu produktowego, procesowego, marketingowego, technologicznego, społecznego, itd.;
9) pomimo funkcjonowania we wszystkich sektorach gospodarki, cechuje je wysoka konkurencyjność.

---

[5] E. Mączyńska, *Meandry upadłości przedsiębiorstw,* Wydawnictwo SGH, Warszawa 2009; J. Paszkowski*, Kapitał ludzki a skuteczność restrukturyzacji przedsiębiorstw średniej wielkości,* Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010; R. Borowiecki, B. Siuta–Tokarska, *Problemy funkcjonowania i rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. Synteza badań i kierunki działania,* Warszawa 2009; *Uwarunkowania i rezultaty…,* op. cit.; *Przełomy w zarządzaniu,* t. I, II, III, Wydawnictwo TNOiK, Toruń 2011.

Jedną z najważniejszych cech w przedsiębiorstwach sektora MŚP jest samodzielność decyzyjna właściciela. Dotyczy ona wszystkich obszarów kierowania, w szczególności ma znaczenie przy podejmowaniu decyzji strategicznych związanych z finansowaniem rozwoju. Decyzje te cechuje, jak wspomniano, raczej ostrożność niż podejmowanie ryzyka. Jest to w znacznej mierze uzasadnione, głównie dzięki dużej identyfikacji zasobów finansowych przedsiębiorstwa i własności rodzinnej. Dominująca zachowawczość wpływa jednak na osłabianie skłonności do wykorzystywania szans rynkowych, kiedy to podjęcie ryzyka jest często konieczne. Na sytuację taką wskazują dane statystyczne. Dodatkowo możliwości finansowania ze środków własnych są ograniczone a dostęp do funduszy zewnętrznych kosztowny (źródła bankowe) lub utrudniony i zbiurokratyzowany (fundusze unijne). Często brakuje także instytucji wsparcia w środowiskach lokalnych i regionalnych (sprawne klastry, kompetentne i niekosztowne instytucje doradcze). Również nie zawsze własna ocena kompetencji w zakresie zarządzania i zapewnienia rozwoju jest wysoka. Kompetencje menedżerskie wynikają głównie z doświadczeń z przeszłości i nauki na błędach, choć trzeba zauważyć, że poziom wykształcenia, inwestowanie w dokształcanie własne i kadry pracowniczej rośnie. Występuje także proces przekazywania własności i kompetencji decyzyjnych następcom, często dobrze przygotowanym teoretycznie, choć bez dużego doświadczenia. Rodzi to określone trudności i - szczególnie w krótkim czasie - nie sprzyja szybkiemu rozwojowi. Ciągle obecna jest tendencja do „ręcznego sterowania", a niewielka skłonność do delegowania uprawnień powoduje częste nieprzygotowanie kadry pracowniczej do przejmowania samodzielności w różnych obszarach działania. Paradoksalnie przedsiębiorstwa te są często w okresie dynamicznego wzrostu. W efekcie proces zarządzania komplikuje się, rośnie liczba powiązań różnego typu, zaś wymogi konkurencyjności i przykłady benchmarkingowe skłaniają, a czasami nawet powodują konieczność inwestowania. Najczęściej nie są to jednak inwestycje przynoszące szybki zwrot. Związane są bowiem bardziej ze spełnianiem wymogów formalnych, kontrolnych, szybkości i sprawności kontaktów z klientami czy nadążaniem za konkurencją. Dodatkowo przedsiębiorstwa ciągle powinny się odformalizować. Wpływa to także na wzrost zatrudnienia nie zawsze w działach core-biznesu. Rosną koszty utraconych przychodów i jednocześnie spada ich zyskowność. Mimo to trwałość funkcjonowania sektora MŚP jest niepodważalna, choć zwiększają się wymagania na silnie konkurencyjnych rynkach oczekujących profesjonalizmu w zarządzaniu i coraz nowocześniejszych technologii.

Ogólna charakterystyka województwa podlaskiego (z ukierunkowaniem na informacje i wskaźniki gospodarcze)

Region, dzisiaj nazywany województwem podlaskim przechodził w niepodległej Polsce długą ewolucję[6] związaną ze zmianami w podziałach administracyjnych kraju. Ważniejsze dane statystyczne województwa podlaskiego, dotyczące jego gospodarki na tle Polski w latach 2005 i 2017, są zaprezentowane w tabelach 1-3.

Tabela 1. **Ogólne informacje statystyczne dotyczące województwa podlaskiego w relacji do Polski w latach 2005 i 2017**

Lp.	Wyszczególnienie	Polska	woj. podlaskie	relacja w % (Polska = 100)	
		2017	2017	2005	2017
1	Powierzchnia w km2	312 679,0	20 187,0	6,5	6,5
2	Powiaty	314,0	14,0	4,5	4,5
3	Miasta na prawach powiatu	66,0	3,0	4,6	4,5
4	Gminy	2 478,0	118,0	4,8	4,8
5	Miasta	923,0	40,0	4,1	4,3
6	Miejscowości wiejskie	52 512,0	3 759,0	7,4	7,2
7	Sołectwa	40 725,0	3 281,0	8,2	8,1
8	Ludność w tys.	38 433,6	1 184,5	3,1	3,1
	Miasta	23 109,3	719,2	3,0	3,1
	Wsie	15 324,3	465,4	3,3	3,0
9	Ludność na 1 km2 powierzchni	123,0	59,0	X	
10	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	63,4	60,8	X	
11	Przyrost naturalny na 1000 ludności	0,0	-0,4	X	
12	Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności	0,0	-1,4	X	
13	Pracujący w tys.	15 380,7	432,1	3,1	2,8
14	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł	4 283,7	3 815,2	88,3	89,1
15	Bezrobotni zarejestrowani w tys.	1 081,7	40,0	2,6	3,7
16	Stopa bezrobocia rejestrowanego w %	6,6	8,5	X	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z roczników statystycznych województwa podlaskiego z roku 2006 i 2018.

[6] *Województwo podlaskie w niepodległej Polsce w świetle danych statystycznych*, Wojewódzki Urząd Statystyczny, Białystok, 2018.

Tabela 2. **Ważniejsze informacje statystyczne dotyczące finansów publicznych województwa podlaskiego w relacji do Polski w latach 2005 i 2017**

Lp.	Wyszczególnienie	Polska	woj. podlaskie	relacja w % (Polska = 100)	
		2017	2017	2005	2017
1	Dochody gmin				
	w milionach zł	11 189	3 096	2,9	2,8
	na 1 mieszkańca w zł	4 307	4 098	96,1	95,1
2	Wydatki gmin				
	w milionach zł	111 984	3 131	2,9	2,8
	na 1 mieszkańca w zł	4 338	4 144	95,1	95,5
3	Dochody miast na prawach powiatu				
	w milionach zł	78 530	2 530	2,8	3,2
	na 1 mieszkańca w zł	6 229	5 888	84,4	94,5
4	Wydatki miast na prawach powiatu				
	w milionach zł	78 504	2 644	2,9	3,4
	na 1 mieszkańca w zł	6 227	6 155	87,0	98,8
5	Dochody powiatów				
	w milionach zł	25 389	768	3,0	3,0
	na 1 mieszkańca w zł	983	1 016	99,3	103,3
6	Wydatki powiatów				
	w milionach zł	25 360	751	3,0	3,0
	na 1 mieszkańca w zł	982	994	99,1	101,2
7	Dochody województwa				
	w milionach zł	14 771	568	2,4	3,8
	na 1 mieszkańca w zł	384	479	76,2	124,6
8	Wydatki województwa				
	w milionach zł	14 317	521	2,4	3,6
	na 1 mieszkańca w zł	373	440	76,4	118,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z roczników statystycznych województwa podlaskiego z roku 2006 i 2018.

Ważniejsze wnioski, jakie można wyciągać z powyższego zestawienia nie napawają optymizmem. W cyfrach i liczbach kryją się uwarunkowania historyczne i efekty zapóźnienia cywilizacyjnego, jakie przez wiele dziesięcioleci powstawało w całej wschodniej Polsce. Konsekwencje opóźnionego rozwoju województwo podlaskie będzie odczuwać jeszcze wiele lat, o ile nie będą podejmowane odważne i innowacyjne działania strategiczne dotyczące kierun-

ków i metod rozwoju regionu, (o czym szerzej w kolejnym punkcie niniejszego rozdziału).

Tabela 3. **Ważniejsze informacje statystyczne dotyczące gospodarki województwa na tle Polski w latach 2005 i 2017**

Lp.	Wyszczególnienie	Polska	woj. podlaskie	relacja w % (Polska = 100)	
		2017	2017	2005	2017
1	Nakłady inwestycyjne:				
	w milionach zł	257881	6377	2,5	2,5
	na 1 mieszkańca w zł	6712	5381	79,2	80,2
2	Wartość brutto środków trwałych:				
	w milionach zł	3 831 950	98497	2,7	2,6
	na 1 mieszkańca w zł	99 703	83 151	86,9	83,4
3	Produkt krajowy brutto:				
	w milionach zł	1 861 112	40 733	2,4	2,2
	na 1 mieszkańca w zł	48 432	34 299	74,7	70,8
4	Wartość dodana brutto:				
	w milionach zł	1 643 981	35 979	2,4	2,2
	na 1 mieszkańca w zł	11 387	88 680	78,3	77,9
5	Nominalne dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych:				
	w milionach zł	1 121 369	29 115	2,7	2,6
	na 1 mieszkańca w zł	29 182	24 516	85,9	84,0
6	Produkcja sprzedana przemysłu:				
	w milionach zł	1 417 247	27 640	1,7	2,0
	na 1 mieszkańca w zł	36 886	23 322	53,4	63,2
7	Sprzedaż produkcji budowlano-montażowej:				
	w milionach zł	186 798	4 916	2,1	2,6
	na 1 mieszkańca w zł	4 862	4 148	67,1	85,3
8	Podmioty gospodarki narodowej:				
	w rejestrze REGON	4 309 800	101 202	2,5	2,3
	sektor publiczny	115 075	2 809	2,3	2,4
	sektor prywatny	4 140 861	97 699	2,5	2,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z roczników statystycznych województwa podlaskiego z roku 2006 i 2018.

Wiele informacji statystycznych nie wskazuje na istotne różnice między średnimi danymi dla Polski i województwa. Niestety, różnice między czołowymi województwami a podlaskim są istotne i od szeregu lat nie ulegają zmniej-

szeniu. Niekiedy nawet się powiększają. Oznacza to, że dystans cywilizacyjny ulega zwiększeniu mimo unijnych programów i funduszy pomocowych skierowanych do województw Polski wschodniej, w tym do województwa podlaskiego. Kilkanaście lat po wejściu Polski do Unii Europejskiej województwo podlaskie jest w stosunku do przeciętnej sytuacji w kraju praktycznie w tym samym punkcie jak w momencie akcesji. W zasadzie tylko wskaźniki dochodów i wydatków województwa wykazują wyraźny postęp w stosunku do średniej w Polsce, nawet ją przekraczając. Jest to głównie efekt dość sprawnego pozyskiwania i wydatkowania środków z funduszy europejskich. Poza tymi wskaźnikami tylko dochody i wydatki powiatów i miast o charakterze powiatów dorównują średniej dla Polski W tym ostatnim przypadku dotyczy to trzech największych miast województwa: Białegostoku, Suwałk i Łomży o wyraźnie wyższej dynamice wzrostu w stosunku do innych miast powiatowych, co również w dużej mierze spowodowane jest efektywnością pozyskiwania i wydatkowania funduszy pomocowych. Należy mieć nadzieję, że z czasem inwestowanie tych środków głównie w infrastrukturę będzie stanowić trwały motor wzrostu gospodarczego i postępu społecznego.

Pozostałe wskaźniki wykazują stagnację lub nawet regres w stosunku do danych dla Polski oraz w relacji do roku 2005. Dotyczy to tak istotnych wskaźników ekonomicznych jak produkt krajowy brutto, wartość brutto środków trwałych, wartość dodana, nakłady inwestycyjne czy nominalne dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych. Do tego wzrosło w stosunku do roku 2005 ujemne saldo migracji zagranicznych przy podobnej relacji poziomu przeciętnych wynagrodzeń w województwie podlaskim do reszty kraju. Powoduje to niską konsumpcję i potwierdza poszukiwanie poza regionem miejsca do pracy i życia. Niestety, z dużą dozą prawdopodobieństwa można stwierdzić, że to zjawisko dotyczy osób o największym potencjale i przedsiębiorczości.

Niską przedsiębiorczość i innowacyjność w województwie podlaskim potwierdzają informacje o wielkości wydatków na działalność badawczo-rozwojową. Wielkość tych wydatków na 1 mieszkańca wyniosła w województwie podlaskim w 2017 roku 220,63 zł, przy średniej dla Polski 535,59 zł, a więc prawie dwu i półkrotnie wyższej. W latach 2005 i 2017 różnica wydatków w wielkościach nominalnych jest ponad 4-krotna, z około 61,4 mln zł na około 261,5 mln zł.[7] Nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle między rokiem 2005 a 2017 wzrosły bardzo nieznacznie z około 304,5 mln zł do nieco ponad 328 mln zł.[8] Potwierdzeniem powyższych wniosków są rozważania i efekty

[7] Rocznik statystyczny województwa podlaskiego 2006 i 2017.
[8] Tamże, s. 198 i 263 (odpowiednio).

analiz dotyczące wskaźników i rankingu przedsiębiorczości w układzie województw.[9]

W latach 2008 – 2015 Mazowsze było niekwestionowanym liderem rankingu przedsiębiorczości. W 2016 r. powtórzyło ten sukces, zajmując ponownie pierwsze miejsce w 18 z 26 analizowanych kategorii. Wartość syntetycznego wskaźnika przedsiębiorczości dla województwa mazowieckiego wyniosła 84,6 i była niższa niż rok wcześniej (86,15). Drugie miejsce w rankingu zajęło województwo pomorskie, trzecie – wielkopolskie. Najgorzej wypadły województwa: warmińsko-mazurskie, lubelskie, świętokrzyskie i podkarpackie z wynikiem wskaźnika syntetycznego odpowiednio: 19,2; 19,2; 26,9; 28,7.[10] Województwo podlaskie znalazło się na piątym od końca miejscu w powyższym rankingu ze wskaźnikiem 41,0 dwukrotnie lepszym od dwóch najsłabszych województw, ale też ponad dwukrotnie słabszym od wskaźnika dla województwa mazowieckiego.

Sektor MŚP w strategiach rozwoju województwa podlaskiego

Rozwój każdego regionu determinowany jest szeregiem czynników i uwarunkowań o złożonym charakterze. Podobnie jest w przypadku województwa podlaskiego. Władze województwa zarówno rządowe, jak i przede wszystkim samorządowe, powinny być jego stymulatorem rozwoju, kierującym ewolucją i zmianami. Cele rozwoju regionalnego określane są w szeregu dokumentach, zarówno na szczeblu rządowym, jak i samorządowym. Po akcesji Polski

---

[9] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, PARP, Warszawa 2018, s. 35. Ranking przedsiębiorczości sporządzono na podstawie następujących wskaźników:
- liczba przedsiębiorstw aktywnych na 1000 mieszkańców (dla przedsiębiorstw mikro, małych i średnich);
- liczba pracujących na aktywny podmiot w firmach mikro, małych i średnich;
- pracujący w przedsiębiorstwach aktywnych (mikro, małych i średnich) na 1000 mieszkańców; - przychody na aktywne przedsiębiorstwo mikro, małe i średnie;
- przychody na pracującego w aktywnej firmie mikro, małej, średniej;
- udział kosztów w przychodach w aktywnych przedsiębiorstwach mikro, małych i średnich;
- przeciętne wynagrodzenie w przedsiębiorstwach aktywnych, małych i średnich;
- nakłady inwestycyjne na mikro, małe i średnie przedsiębiorstwo aktywne;
- nakłady inwestycyjne na pracującego w aktywnym przedsiębiorstwie mikro, małym i średnim.

Wskaźnik syntetyczny (WS) został sporządzony według wzoru:

$$WS= (p*n-x)*100/max\ (p*n-x),$$

gdzie:

n − liczba zmiennych, x − liczba punktów za zmienne stanowiące sumę miejsc zajętych przez region w rankingu w poszczególnych podrankingach, p − liczba miejsc w rankingu, max (p*n-x) – maksymalna liczba punktów, jakie można uzyskać w przypadku zajęcia pierwszego miejsca we wszystkich podrankingach. Wartość wskaźnika to poziom zrealizowania przez region maksymalnego wyniku, czyli zajęcia pierwszego miejsca we wszystkich podrankingach.

[10] Tamże, s. 35.

do Unii Europejskiej, zarówno cele rozwojowe, narzędzia, mechanizmy wsparcia, stymulatory finansowe i formalno-prawne zawarte zostały w dokumentach unijnych. Stanowić one powinny podstawę do formułowania celów i metod ich realizacji na szczeblach regionalnych. W konsekwencji mogą uzyskać wsparcie finansowe i organizacyjne związane z realizacją zamierzeń.

Zapóźnienia cywilizacyjnej Polski wschodniej, w tym województwa podlaskiego w dużej mierze wpływają na kształtowanie kierunków rozwojowych i formułowanie celów oraz dobór narzędzi i mechanizmów realizacyjnych. Wiążą się one z wyrównywaniem różnic rozwojowych słabiej rozwiniętych regionów Unii Europejskiej. Nie oznacza to jednak podążania w zgodzie z podobnymi modelami rozwojowymi jak w przypadku regionów rozwiniętych. Endogeniczne motory wzrostu powinny odgrywać w tym przypadku rolę, co najmniej równorzędną, jeśli nie większą. W regionach powinno się więc poszukiwać własnych, sobie właściwych i zgodnych z potrzebami mieszkańców celów i metod ich realizacji, na osiągnięcie których należy przeznaczać wsparcie finansowe i organizacyjne.

Obok szeregu ważnych strategicznych kierunków rozwojowych (dotyczących zrównoważonego rozwoju, kwestii ekologicznych, solidaryzmu na różnych poziomach) zawartych w kluczowych dokumentach unijnych, krajowych i regionalnych, jednym z najważniejszych jest wspieranie przedsiębiorczości i innowacyjności. Współcześnie należy do nich również poszukiwanie unikalnych nisz rozwojowych. Jak pokazuje historia, bogacenie się społeczeństw i postęp społeczny jest bowiem w dużej mierze determinowany rozwojem gospodarczym. Rozwój gospodarczy to zaś wynik rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności, zatem nieodłącznie związany jest z powstawaniem i funkcjonowaniem mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Sektor MŚP powinien być więc przedmiotem szczególnej troski na wszystkich szczeblach władzy na każdym poziomie i etapie rozwojowym.

Unia Europejska od początku swojego istnienia bardzo silnie akcentowała konieczność rozwoju i wsparcia sektora MŚP. Znalazło to wyraz w szeregu dokumentów i w konsekwencji w konkretnych działaniach Unii Europejskiej. Polityka europejska wobec sektora MŚP koncentruje się na wsparciu finansowym z wyodrębnionych funduszy oraz na działaniach związanych z likwidacją (minimalizacją) barier prawnych, administracyjnych, fiskalnych, itp. Wśród dokumentów Unii Europejskiej dotyczących sektora MŚP najważniejsze znaczenie ma Europejska Karta Małych Przedsiębiorstw. Funduszy i programów wsparcia skierowanych do sektora MŚP było i jest wiele. To m.in.: IV Wieloletni Program na Rzecz Przedsiębiorstw i Przedsiębiorczości, Siódmy Program Ramowy w zakresie badań i rozwoju technologicznego (7PR), Program Ramowy na Rzecz Konkurencyjności i Innowacji (CIP), Program Wspierania Biznesu, Program

Rozwoju Poręczeń, Centra Euro Info, fundusze i programy spójności, przedakcesyjne i strukturalne w różnych okresach, szczególnie Europejski Fundusz Społeczny i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Programy Operacyjne: Inteligentny Rozwój, Wiedza Edukacja Rozwój, Polska Wschodnia oraz szereg innych. Rozwój sektora MŚP i przedsiębiorczości wspiera również Europejski Bank Inwestycyjny oraz instytucje doradcze. Można zatem powiedzieć, że sektor MŚP jest rzeczywiście przedmiotem szczególnej troski Unii Europejskiej zarówno w dokumentach, jak i praktyce działania.

W ostatnich latach występuje tendencja do preferowania tak zwanych inteligentnych specjalizacji, jako motorów wzrostu regionalnego. Inteligentne specjalizacje definiowane są, jako wyróżnione przez kraje członkowskie i regiony obszary gospodarcze bazujące na wewnętrznych potencjałach rozwojowych. Zgodnie z założeniami Komisji Europejskiej, regiony powinny koncentrować się na niewielkiej liczbie priorytetów, których potencjał gospodarczy i innowacyjny jest już na tyle duży, bądź może być w przyszłości, by region wytworzył przewagę konkurencyjną w skali globalnej.[11] W projekcie rozporządzenia i później w rozporządzeniu, ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące funduszy Unii Europejskiej,[12] Komisja Europejska zaproponowała sposób unormowania prawnego inteligentnych specjalizacji w latach 2014-2020.[13] Inteligentne specjalizacje związane są ze wspieraniem badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji,[14] a więc bezpośrednio wiążą się one z rozwojem sektora MŚP. Między innymi, wskazano na:

- promocję biznesowych inwestycji w zakresie badań i innowacji;
- rozwój nowych produktów i usług; transfer technologii;
- społeczne innowacje i aplikacje w zakresie usług publicznych;
- stymulowanie popytu;
- sieciowanie, klastry i otwarte innowacje rozwijane za pomocą inteligentnych specjalizacji.

---

[11] W. Dziemianowicz, J. Szlachta, K. Peszat, *Potencjały rozwoju i specjalizacji polskich województw*, Wydawnictwo Geoprofit, Warszawa 2014, s. 15-30.

[12] Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności, Europejski Fundusz Rolny dla Rozwoju Obszarów Wiejskich, Europejski Fundusz Morski i Rybacki.

[13] Komisja Europejska, *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem Wspólnych Ram Strategicznych oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006, SEC(2011)1141 wersja ostateczna i SEC(2011)11142 wersja ostateczna*, Bruksela, dnia 14.03.2012, COM(2011)615 final .

[14] Tamże.

Ważne jest, aby preferencje zawarte w dokumentach i działaniach Unii Europejskiej znalazły przełożenie na dokumenty krajowe i regionalne oraz, co najważniejsze, aby urzeczywistniały się działania z tym związane.

Proces identyfikacji i wyboru krajowych inteligentnych specjalizacji rozpoczął się w Polsce w 2012 roku i w zasadzie jest już zakończony. Podstawowymi dokumentami, stanowiącymi punkt wyjścia do ich określenia są: Foresight technologiczny przemysłu – InSight2030 (opracowany przez Ministerstwo Gospodarki) i Krajowy Program Badań (opracowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego). Niezależnie od tego funkcjonuje Strategia Rozwoju Kraju 2020 i 2030 oraz Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030. Podstawowe dokumenty dotyczące rozwoju regionalnego to strategie rozwoju poszczególnych województw, plany zagospodarowania przestrzennego, regionalne programy operacyjne i szereg innych.

W województwie podlaskim dwa najważniejsze dokumenty o znaczeniu strategicznym na lata 2005-2017 to Strategia rozwoju województwa podlaskiego do roku 2010[15] i do roku 2020[16], a także wielokrotnie modyfikowane plany zagospodarowania przestrzennego oraz regionalne programy operacyjne.

Strategia Rozwoju województwa Podlaskiego do roku 2010 określiła misję, motto i cele strategiczne rozwoju, jako:

Misja województwa:

Województwo podlaskie regionem aktywnego i zrównoważonego rozwoju z wykorzystaniem walorów środowiska naturalnego, wielokulturowej tradycji i położenia przygranicznego.

Motto województwa:

Województwo podlaskie regionem rozwoju społeczno–ekonomicznego, otwartym na przedsiębiorczość i partnerską współpracę.

Cele strategiczne:

1. Podniesienie konkurencyjności województwa podlaskiego poprzez rozbudowę i modernizację infrastruktury.
2. Restrukturyzacja i dywersyfikacja bazy ekonomicznej województwa podlaskiego ze szczególnym wykorzystaniem walorów przyrodniczych, kulturowych i turystycznych.

---

[15] Zarząd województwa podlaskiego, *Strategia rozwoju województwa podlaskiego,* Białystok 2003 (modyfikacja w 2006 roku).

[16] *Strategia rozwoju województwa podlaskiego do roku 2020*, Urząd Marszałkowski województwa podlaskiego, Załącznik do Uchwały Nr XXXI/374/13 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 9 września 2013 r.

3. Rozwój jakości wykorzystania zasobów ludzkich województwa poprzez przeciwdziałanie bezrobociu, marginalizacji grup społecznych i podniesienie kwalifikacji zawodowych społeczeństwa.
4. Rozwój rolnictwa oraz wsparcie obszarów wymagających aktywizacji i zagrożonych marginalizacją.
5. Rozwój współpracy międzynarodowej i regionalnej poprzez wykorzystanie przygranicznego położenia województwa.

Sektor MŚP analizowany jest w ramach celu 2. Brzmi on:

„Województwo podlaskie charakteryzuje się szerokim sektorem MŚP, lecz stymulowanie jego rozwoju wymaga wsparcia finansowego. Pożądane jest przyciągnięcie inwestorów krajowych i zagranicznych, które doprowadzi do zwiększenia liczby miejsc pracy, a co za tym idzie zmniejszenia bezrobocia. Efektami bezpośrednimi realizacji tego celu, oprócz powstania nowych miejsc pracy, będą także: powiększenie grona lokalnych i regionalnych partnerów instytucjonalnych działających na polu doskonalenia kadr, stworzenie możliwości dokształcania menedżerów i pracowników, w tym MŚP, dla wzmocnienia pozycji i stymulowania rozwoju istniejących firm oraz wsparcie szkoleniowe, doradcze i informacyjne dla osób poszukujących pracy. Efektem pośrednim realizacji zadania będzie zmniejszenie zagrożenia trwałą peryferyzacją i marginalizacją dużych grup zawodowych i społecznych.

Głównymi problemami sektora MŚP są m.in. brak kapitału, niewystarczająca ilość instytucji otoczenia biznesu, brak wykwalifikowanej kadry pracowniczej, nowych technologii oraz nowoczesnych systemów informacyjnych. Działania niwelujące wyżej wymienione trudności mają prowadzić do pełnego wykorzystania możliwości funkcjonujących na rynku podmiotów gospodarczych.

Opracowanie odpowiadającej potrzebom rynku i aspiracjom mieszkańców regionu, oferty szkoleniowo-edukacyjnej, jak również wsparcie finansowo-kredytowe osób zamierzających rozpocząć bądź rozszerzyć działalność gospodarczą, wpłynie na podniesienie stopnia aktywizacji gospodarczej oraz na powstanie nowych miejsc pracy. Realizacja tych celów leży w gestii wyspecjalizowanych instytucji finansowo-szkoleniowych. Ich działalność wymaga jednak wsparcia ze strony podmiotów publicznych takich jak samorząd województwa, powiatu, gminy.

Rozwój MŚP, zwłaszcza w oparciu o niewykorzystane do tej pory branże i obszary aktywności gospodarczej, stworzy szansę pełnej dywersyfikacji i restrukturyzacji bazy ekonomicznej województwa.

Brak dostępu do nowoczesnych technologii jest jedną z przesłanek hamujących rozwój gospodarczy. Wykorzystanie nowych technologii zaktywizuje sektor MŚP, poprawi związki nauki z biznesem, stworzy warunki rozwoju małych przedsiębiorstw zlokalizowanych przy szkołach wyższych i instytucjach naukowo –badawczych, doprowadzi do rozwoju systemów informacyjnych, a w efekcie

do trwałego wzrostu gospodarczego. Spowoduje to też powstanie zalążków sprawnego systemu pobudzania, transferu i promocji innowacji".[17]

Trudno oprzeć się wrażeniu, iż strategiczny dokument z roku 2003, w tym powyżej cytowane treści dotyczące sektora MŚP, ma nieco życzeniowy i nienowatorski charakter. Nie zawiera ponadto wymiernych efektów do osiągnięcia. Efekty realizacji tak nakreślonych treści są trudne do monitorowania i weryfikacji i tym samym ciężko je odzwierciedlić w statystykach rozwoju sektora MŚP. W zasadzie są one niewidoczne, szczególnie względem dystansu do średniej dla Polski.

Podobnie wnioski można wyciągnąć w stosunku do celu generalnego zagospodarowania przestrzennego województwa, czyli: *„Kształtowanie przestrzeni województwa podlaskiego w kierunku wyrównywania dysproporcji w poziomie jego zagospodarowania w stosunku do rozwiniętych regionów kraju, zgodnie z wymogami integracji europejskiej, współpracy transgranicznej i obronności, w sposób generujący wzrost konkurencyjności, efektywności gospodarczej i poprawę warunków cywilizacyjnych życia mieszkańców, z wykorzystaniem walorów przyrodniczych, kulturowych i położenia".*[18]

Wyrównywanie dysproporcji nie tylko w okresie obowiązywania strategii z roku 2003, ale również i aktualnie obowiązującej, nie nastąpiło, podobnie jak wzrost konkurencyjności i efektywności gospodarczej względem średniej dla Polski, nie mówiąc już o najszybciej rozwijających się województwach.

Strategia z roku 2013 ma bardziej profesjonalny charakter. Uwzględnia zmiany w dokumentach i priorytetach Unii Europejskiej, regulacjach krajowych, przedstawia inny układ siatki strategicznej, określa cele i możliwości monitorowania. Misja została zastąpiona wizją: *„Województwo podlaskie: zielone, otwarte, dostępne i przedsiębiorcze".* Wybrane zostały też dwie inteligentne specjalizacje: „biogospodarka" („eco") i „brama na Wschód". Są one konsekwencją przyszłych sektorów kluczowych województwa, to jest:

1. Działania na rzecz ochrony zdrowia i środowiska.
2. Przemysł farmaceutyczny i produkcji medycznej.
3. Przemysł rolno-spożywczy (w tym eco-produkty).
4. Usługi dla biznesu (w tym BPO).
5. Biotechnologie[19].

---

[17] Zarząd województwa podlaskiego, *Strategia rozwoju województwa podlaskiego do roku 2010,* Białystok 2003, s. 31-32.

[18] Zarząd Województwa Podlaskiego, *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego,* Załącznik nr 1 do uchwały nr IX/80/03 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 czerwca 2003 roku, s. 133.

[19] *Strategia rozwoju województwa podlaskiego do roku 2020,* Urząd Marszałkowski województwa podlaskiego.

Rozwój ma być finansowany głównie w oparciu o środki Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Trzeba zauważyć, że podobne specjalizacje (poza „bramą na Wschód") i sektory kluczowe (poza biotechnologiami) wybrało wiele innych znacznie silniejszych województw (niekiedy po 6-7). Trudno mówić zatem o nowatorskich rozwiązaniach pozwalających na niwelowanie dystansu do średniej dla Polski, czy czołowych województw. Tym bardziej, że w rzeczywistości „brama na Wschód" jest od wielu lat raczej przymknięta niż otwarta i praktycznie nie zależy to od działań na poziomie regionalnym. Strategia raczej utrwala stereotyp zapóźnionej rolno-turystycznej gospodarki opartej o tradycyjne sektory, które nie dały województwu poprawy wskaźników rozwojowych względem innych województw. Treści dotyczące sektora MŚP nie zostały wymienione wprost w strategii, choć pośrednio i przez częste przywoływanie konieczności rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności można się ich doszukiwać. Uwzględniając jednak, iż (jak piszą sami Autorzy strategii):

- wskaźniki rozwoju społeczno-gospodarczego plasują województwo podlaskie wśród najsłabszych regionów w Polsce;
- do najważniejszych problemów gospodarczych zaliczyć należy niską produktywność i słabo rozwinięty przemysł, niską zamożność, niską przedsiębiorczość, niską konkurencyjność międzynarodową, niską innowacyjność regionu będącą wypadkową niskiej innowacyjności firm;
- niekorzystna jest struktura wydatków sektora publicznego;
- występuje słaba współpraca między nauką a sferą biznesu;
- zasoby pracy są niedostosowane kompetencyjno-kwalifikacyjnie do potrzeb rynku pracy;
- występują negatywne tendencje demograficzne potęgowane procesami migracyjnymi prowadzącymi do „drenażu mózgów"[20];

trudno i w przypadku aktualnej strategii oprzeć się wrażeniu życzeniowości. Założenia Strategii raczej prowadzą do utrwalania bardzo słabej pozycji województwa w Polsce i Europie. Potwierdzać to może oparcie rozwoju o:

- sieci szkół wyższych i instytucji wspierających innowacje (w tym, jeżeli chodzi o przedsiębiorczość jest to znaczący potencjał akademicki, wysoko kategoryzowane jednostki naukowo-dydaktyczne i naukowe);
- konkurencyjne i innowacyjne sektory gospodarki (produkcja artykułów mleczarskich, produkcja artykułów fornirowanych, produkcja sklejek, płyt laminowanych, wiórowych oraz desek, tkanie materiałów, przetwórstwo owoców i warzyw, leśnictwo, pozyskiwanie drewna i pokrewne działalności

[20] *Strategia rozwoju województwa podlaskiego do roku 2020,* op. cit.

usługowe, produkcja maszyn dla rolnictwa i leśnictwa) oraz możliwy wzrost kooperacji z rynkami wschodnimi.[21]

Wymienione wyżej atuty nie należą do specjalnie wyróżniających. Na tle kraju potencjał akademicki i jego wykorzystywanie jest raczej słabe, oparcie rozwoju o współpracę między uczelniami, zamiast między biznesem a sferą nauki, należy uważać za błąd. Natomiast wymienione sektory gospodarcze z potencjałem wymagają badań, inwestycji, nowoczesnych technologii, innowacji i specjalnego podejścia. Poza przemysłem mleczarskim trudno uważać je za silnie wyróżniające nawet na tle Polski. Zaproponowane przez Autorów Strategii cele strategiczne budzą wiele wątpliwości, głównie z uwagi na fakt, że są bardzo ogólne i nie odzwierciedlają specyfiki i dążeń województwa podlaskiego oraz kierunków polityki regionalnej Unii Europejskiej. Tak sformułowane cele strategiczne mogą być przypisane prawie wszystkim pozostałym regionom Polski. Ponadto cele operacyjne oraz główne kierunki interwencji przypominają do złudzenia fragmenty poprzednich strategii, których realizacja nie doprowadziła do wyrównania różnic z innymi województwami i nie rokuje nadziei na takie perspektywy w kolejnych latach realizacji.[22]

[21] *Strategia rozwoju województwa podlaskiego do roku 2020,* op. cit.

[22] J. Nazarko, J. Ejdys, J. Paszkowski, W. Urban, E. Glińska, W. Czemiel-Grzybowska, A. Wasiluk, A. Daniluk, K. Kuźmicz, Ł. Nazarko, *Opinia Wydziału Zarządzania Politechniki Białostockiej dotycząca Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020,* Formularz konsultacyjny projektu strategii rozwoju województwa podlaskiego do roku 2020, Urząd Marszałkowski, Białystok 2017.

Rozdział II.
ZMIANY W STANIE I STRUKTURZE PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH W SEKTORZE MŚP W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM NA TLE POLSKI

Analizując zmiany w stanie i strukturze podmiotów gospodarczych w sektorze MŚP w województwie podlaskim na tle Polski badaniu poddano następujące zmienne:

- podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według form prawnych, klas wielkości, sektorów własnościowych;
- podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w relacji do liczby mieszkańców;
- podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane w rejestrze REGON, w tym również wg sektorów własnościowych;
- podmioty gospodarki narodowej wyrejestrowane w rejestrze REGON, w tym również wg sektorów własnościowych;
- podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg grup rodzajów działalności PKD 2007.

Źródłem danych na potrzeby niniejszego opracowania był Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. Dane zostały przeanalizowane dla wybranego okresu badawczego w czteroletnich przedziałach czasowych tj. latach 2005, 2009, 2013, 2017.

Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w Polsce w analizowanym okresie, czyli w latach 2005-2017 w odstępach czteroletnich, systematycznie rosła. Rejestr REGON sporządzany jest na podstawie informacji zgłaszanych przez funkcjonujące podmioty gospodarki narodowej. Podmioty te są ustawowo zobowiązane do wpisu do rejestru, do zgłaszania wszelkich zmian objętych wpisem oraz do skreślenia z rejestru. W roku 2005 w Polsce funkcjonowało 3 615 621 jednostek, zaś w roku 2017 było ich już 4 309 800. Najwyższa dynamika przyrostu funkcjonujących przedsiębiorstw miała miejsce w okresie 2009-2013 i wynosiła 8,8%. Liczbę podmiotów gospodarki narodowej ogółem wpisanych do rejestru REGON w Polsce przedstawiono na wykresie 1.

Tabela 4. **Podmioty gospodarki narodowej ogółem wpisane do rejestru REGON w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017**

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	3 615 621	100	3 742 673	100	4 070 259	100	4 309 800	100
DOLNOŚLĄSKIE	302 615	8,37	316 811	8,46	347 561	8,54	368 811	8,56
KUJAWSKO-POMORSKIE	187 231	5,18	182 031	4,86	191 252	4,70	195 717	4,54
LUBELSKIE	149 019	4,12	156 180	4,17	169 762	4,17	177 365	4,12
LUBUSKIE	102 070	2,82	101 406	2,71	109 840	2,70	112 910	2,62
ŁÓDZKIE	249 459	6,90	220 706	5,90	237 915	5,85	245 855	5,70
MAŁOPOLSKIE	289 712	8,01	314 017	8,39	351 074	8,63	380 020	8,82
MAZOWIECKIE	601 721	16,64	646 696	17,28	724 997	17,81	809 369	18,78
OPOLSKIE	90 597	2,51	95 481	2,55	100 038	2,46	100 590	2,33
PODKARPACKIE	139 059	3,85	144 999	3,87	159 627	3,92	171 070	3,97
PODLASKIE	**88 915**	**2,46**	**89 578**	**2,39**	**96 517**	**2,37**	**101 202**	**2,35**
POMORSKIE	226 421	6,26	249 262	6,66	271 784	6,68	293 704	6,81
ŚLĄSKIE	426 266	11,79	430 578	11,50	460 350	11,31	469 927	10,90
ŚWIĘTOKRZYSKIE	104 416	2,89	105 678	2,82	109 882	2,70	112 296	2,61
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	110 087	3,04	114 821	3,07	122 226	3,00	125 377	2,91
WIELKOPOLSKIE	341 257	9,44	359 350	9,60	397 855	9,77	422 094	9,79
ZACHODNIOPO-MORSKIE	206 776	5,72	215 079	5,75	219 579	5,39	223 130	5,18

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 1. **Liczba pomiotów gospodarki narodowej ogółem wpisanych do rejestru REGON w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017**

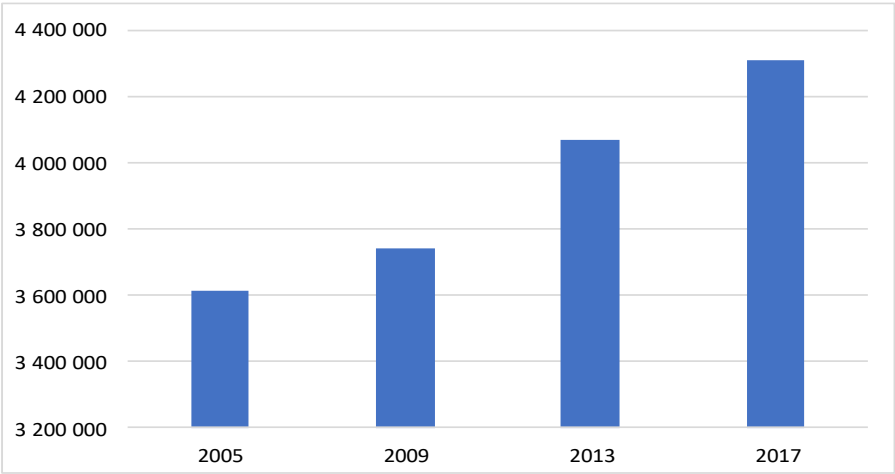

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Analizując liczbę podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w poszczególnych województwach w Polsce, należy stwierdzić, iż region z największą liczbą tych podmiotów to województwo mazowieckie. W roku 2005 funkcjonowało w tym województwie 601 721 jednostek gospodarczych, co stanowiło 16,64% wszystkich podmiotów w kraju. Na przestrzeni analizowanego okresu, czyli lat 2005-2017, liczba ta systematycznie rosła. W roku 2017 wyniosła 809 369 funkcjonujących podmiotów gospodarczych. Stanowiło to 18,78% ogółu podmiotów zarejestrowanych w Polsce. Województwo mazowieckie było jedynym województwem w kraju z tak dużym przyrostem działających przedsiębiorstw. Na przestrzeni 12 lat liczba zarejestrowanych organizacji wzrosła na tym obszarze o ponad 200 000. Drugim województwem pod względem liczby funkcjonujących przedsiębiorstw jest województwo śląskie. W roku 2015 działało na tym terenie 426 266 jednostek gospodarczych, co stanowiło 11,79% ogółu zarejestrowanych przedsiębiorstw w Polsce. Jednakże w przypadku województwa śląskiego tendencja dotycząca liczby działających firm była nieco odmienna. Liczba zarejestrowanych podmiotów w analizowanym okresie, co prawda rosła, jednakże znacznie wolniej niż w pozostałych województwach kraju. W roku 2017 liczba podmiotów na terenie województwa śląskiego wynosiła 469 927, co stanowiło 10,9% ogółu zarejestrowanych przedsiębiorstw w Polsce.

Województwa z najmniejszą liczbą podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON to: świętokrzyskie, opolskie, lubuskie, podlaskie oraz warmińsko-mazurskie. Jest to pięć województw w Polsce, które cechuje również najmniejsza liczba ludności. W każdym z tych województw liczba funkcjonujących organizacji nie przekracza 3% ogółu funkcjonujących przedsiębiorstw w Polsce. Co więcej, w każdym z tych województw procentowy udział podmiotów w analizowanym okresie systematycznie malał. Województwo, w którym liczba podmiotów gospodarki narodowej w roku 2005 była najniższa to województwo podlaskie. Województwo to pod względem liczby ludności nie znajduje się na miejscu ostatnim w Polsce, lecz na pozycji 14. Liczba przedsiębiorstw w województwie podlaskim w roku 2005 wynosiła 88 915, co stanowiło 2,46% ogółu podmiotów gospodarczych w Polsce. W roku 2017 ta liczba wzrosła do 101 202, co stanowiło 2,35% ogółu podmiotów w Polsce. W roku 2017 liczba podmiotów funkcjonujących na obszarze województwa podlaskiego była nieco wyższa niż w województwie opolskim, gdzie funkcjonowało 100 590 przedsiębiorstw.

Wykres 2. **Podmioty gospodarki narodowej ogółem wpisane do rejestru REGON w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w %)**

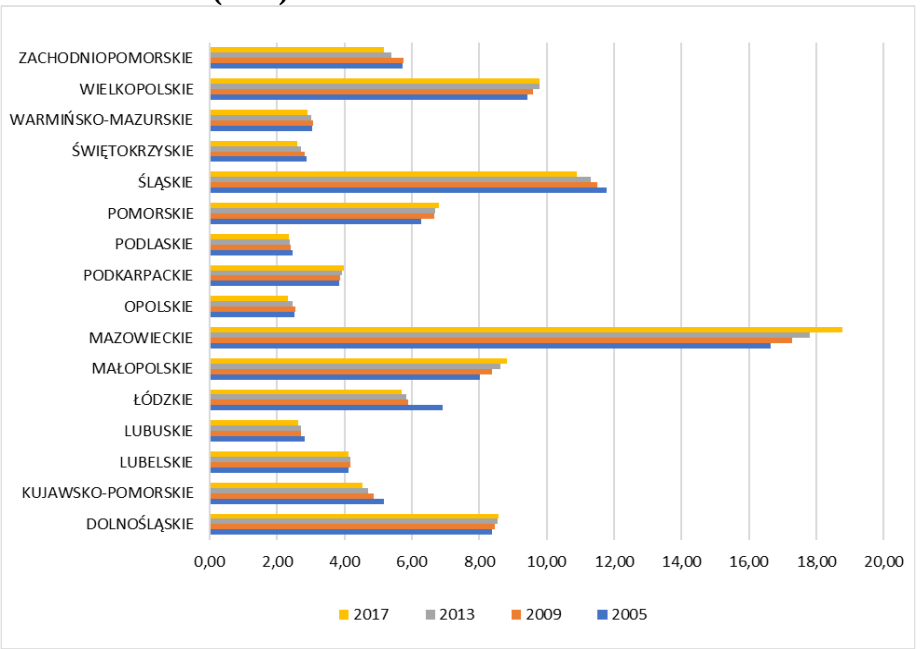

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Znaczna większość podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON funkcjonuje w Polsce w ramach sektora prywatnego. Sektor prywatny, jako forma prawna obejmuje wszystkie podmioty grupujące własność prywatną krajową, własność zagraniczną oraz mieszaną z przewagą kapitału sektora prywatnego. Analizując podmioty sektora prywatnego w Polsce należy stwierdzić, że stanowi on bardzo znaczny udział wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Wartości charakteryzujące podmioty gospodarcze w ramach sektora prywatnego są bardzo zbliżone do ogółu podmiotów gospodarki narodowej opisanych powyżej. W roku 2005 w ramach sektora prywatnego funkcjonowało w Polsce 3 478 024 podmiotów, zaś w analogicznym okresie ogół wszystkich funkcjonujących podmiotów to 3 615 621. W grupie podmiotów sektora publicznego znalazło się więc zaledwie 137 597 organizacji. W roku 2017 sektor prywatny reprezentowany był przez 4 140 861 podmioty gospodarcze, zaś sektor publiczny stanowiły 168 939 jednostki. Przyrost liczby podmiotów gospodarczych w latach 2005-2017 wynosił odpowiednio:

- sektor prywatny – 19%,
- sektor publiczny – 22%.

Tabela 5. **Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według form prawnych – sektor prywatny ogółem w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017**

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	3 478 024	100	3 622 185	100	3 947 500	100	4 140 861	100
DOLNOŚLĄSKIE	285 668	8,21	302 284	8,35	332 013	8,41	348 761	8,42
KUJAWSKO-POMORSKIE	180 664	5,19	176 275	4,87	185 352	4,70	189 032	4,57
LUBELSKIE	142 965	4,11	150 453	4,15	163 918	4,15	170 299	4,11
LUBUSKIE	96 210	2,77	96 858	2,67	105 106	2,66	107 299	2,59
ŁÓDZKIE	242 014	6,96	214 139	5,91	231 286	5,86	238 996	5,77
MAŁOPOLSKIE	280 656	8,07	306 062	8,45	343 113	8,69	369 066	8,91
MAZOWIECKIE	587 664	16,90	633 939	17,50	712 055	18,04	774 978	18,72
OPOLSKIE	85 341	2,45	91 293	2,52	95 835	2,43	95 804	2,31
PODKARPACKIE	132 983	3,82	138 968	3,84	153 599	3,89	164 199	3,97
PODLASKIE	**85 732**	**2,46**	**86 527**	**2,39**	**93 353**	**2,36**	**97 699**	**2,36**
POMORSKIE	216 474	6,22	241 433	6,67	263 894	6,69	283 176	6,84
ŚLĄSKIE	407 969	11,73	414 298	11,44	444 171	11,25	450 659	10,88
ŚWIĘTOKRZYSKIE	100 548	2,89	102 362	2,83	106 608	2,70	108 688	2,62
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	103 403	2,97	109 362	3,02	116 630	2,95	119 926	2,90
WIELKOPOLSKIE	331 228	9,52	349 695	9,65	388 121	9,83	407 436	9,84
ZACHODNIOPO-MORSKIE	198 505	5,71	208 237	5,75	212 446	5,38	214 484	5,18

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 3. **Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według form prawnych – sektor prywatny ogółem w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w %)**

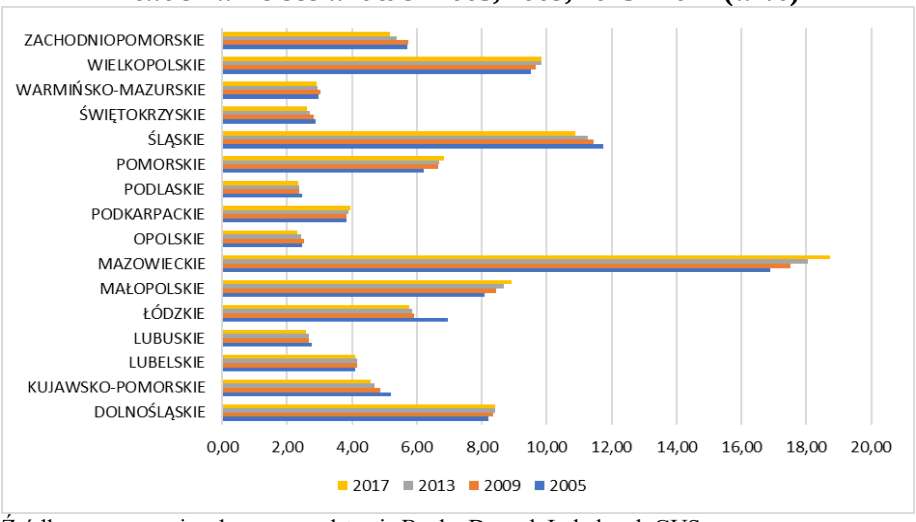

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Podobnie jak w przypadku wszystkich podmiotów gospodarki narodowej, tak i w przypadku podmiotów sektora prywatnego, województwa, w których funkcjonuje ich najwięcej to: mazowieckie i śląskie. W roku 2005 w województwie mazowieckim działało 587 664 organizacji prywatnych, co stanowiło 16,9% ogółu podmiotów sektora prywatnego w Polsce. W latach kolejnych miał miejsce dynamiczny przyrost liczby podmiotów tego typu. W roku 2017 w województwie mazowieckim funkcjonowało 809 369 podmiotów o charakterze prywatnym, co stanowiło 18,78% wszystkich podmiotów w kraju. W przypadku województwa śląskiego wartości te wynosiły odpowiednio 407 969 (11,73%) w roku 2005 i 450 659 (10,88%) w roku 2017.

Tabela 6. **Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON - według klas wielkości (mikro 0-9 osób) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017**

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	3 436 841	100	3 548 354	100	3 890 686	100	4 128 611	100
DOLNOŚLĄSKIE	290 315	8,45	303 372	8,55	334 801	8,61	356 120	8,63
KUJAWSKO-POMORSKIE	178 506	5,19	172 238	4,85	182 493	4,69	186 964	4,53
LUBELSKIE	141 780	4,13	148 347	4,18	162 669	4,18	170 316	4,13
LUBUSKIE	97 136	2,83	96 120	2,71	105 252	2,71	108 290	2,62
ŁÓDZKIE	236 681	6,89	207 420	5,85	226 224	5,81	234 318	5,68
MAŁOPOLSKIE	274 329	7,98	297 064	8,37	335 314	8,62	364 142	8,82
MAZOWIECKIE	573 205	16,68	614 910	17,33	694 161	17,84	776 988	18,82
OPOLSKIE	86 429	2,51	91 078	2,57	95 868	2,46	96 424	2,34
PODKARPACKIE	131 666	3,83	136 913	3,86	152 333	3,92	163 706	3,97
PODLASKIE	**84 898**	**2,47**	**85 238**	**2,40**	**92 645**	**2,38**	**97 310**	**2,36**
POMORSKIE	215 133	6,26	236 926	6,68	260 389	6,69	282 142	6,83
ŚLĄSKIE	402 339	11,71	404 813	11,41	436 932	11,23	446 519	10,82
ŚWIĘTOKRZYSKIE	99 439	2,89	100 240	2,82	104 873	2,70	107 314	2,60
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	103 802	3,02	108 125	3,05	116 539	3,00	119 801	2,90
WIELKOPOLSKIE	322 312	9,38	338 810	9,55	378 656	9,73	402 747	9,76
ZACHODNIOPO-MORSKIE	198 871	5,79	206 740	5,83	211 537	5,44	215 179	5,21

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Województwa z najmniejszą liczbą podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w ramach sektora prywatnego to podobnie jak w przypadku wszystkich podmiotów województwa: świętokrzyskie, opolskie, lubuskie, podlaskie oraz warmińsko-mazurskie. Jednak w tym przypadku województwo podlaskie wypada nieco lepiej niż województwo opolskie. W województwie opolskim w roku 2005 zarejestrowanych było 85 341 podmiotów

(2,45%), zaś w województwie podlaskim 85 732 (2,46%). Rok 2017 przyniósł zmiany na korzyść województwa podlaskiego. Udział procentowy podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w ramach sektora prywatnego zmalał w obu przypadkach, jednakże liczba funkcjonujących podmiotów zwiększyła się i to znacznie na korzyść województwa podlaskiego. W roku 2017 w województwie opolskim wynosiła ona 95 804 podmioty (2,31%) zaś w województwie podlaskim 97 699 (2,36%). Należy jednak zauważyć, że województwo opolskie jest najmniejszym i najmniej liczebnym ludnościowo województwem w Polsce (zamieszkuje tam około 200 tys. osób mniej niż w województwie podlaskim). Uwzględnienie tej uwagi powoduje, iż porównując dwa najsłabsze województwa pod tym względem w Polsce, sytuacja w województwie podlaskim jest jeszcze mniej korzystna.

Kolejna zmienna poddana analizie to klasy wielkości podmiotów gospodarczych w rozbiciu na podmioty mikro zatrudniające od 0-9 osób, małe z zatrudnieniem w przedziale od 10 do 49 osób i średnie zatrudniające od 50 do 249 osób.

Dominującą grupą podmiotów funkcjonujących w gospodarce narodowej są mikroprzedsiębiorstwa z zatrudnieniem nieprzekraczającym 9 osób. W roku 2005 w Polsce funkcjonowało 3 436 841 tego typu podmiotów. W kolejnych latach następował ich systematyczny przyrost aż do poziomu 4 128 611 w roku 2017. W analizowanych latach najwięcej podmiotów mikro prowadziło działalność (według siedziby zarządu) w województwach mazowieckim (573 205 w roku 2005 i 776 988 w roku 2017, co stanowiło odpowiednio 16,68% i 18,82%) i śląskim (402 339 w roku 2005 i 446 519 w roku 2017, co stanowiło 11,71% i 10,82%). Województwa, w których liczba mikroprzedsiębiorstw w latach 2005-2017 był najniższa to:

- podlaskie (84 898 - 2,47% w roku 2005 i 97 310 – 2,36% w roku 2017);
- opolskie (86 429 - 2,51% w roku 2005 i 96 424 – 2,34% w roku 2017);
- lubuskie (97 136 – 2,83% w roku 2005 i 108 290 – 2,62% w roku 2017);
- świętokrzyskie (99 439 – 2,89% w roku 2005 i 107 314 – 2,60% w roku 2017).

Struktura ta pokrywała się więc ze strukturą ogółu podmiotów funkcjonujących w gospodarce narodowej. W grupie MŚP dominującą rolę odgrywają mikroprzedsiębiorstwa, które stanowią ponad 90% przedsiębiorstw w Polsce. Ponad 60% przedsiębiorców prowadzących mikroprzedsiębiorstwa to osoby samozatrudnione. Dla jednej czwartej właścicieli firm jest to dodatkowe miejsce pracy.

Tabela 7. **Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON – według klas wielkości (małe 10-49 osób) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017**

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	145 745	100	159 705	100	145 425	100	147 607	100
DOLNOŚLĄSKIE	9 909	6,80	10 906	6,83	10 251	7,05	10 208	6,92
KUJAWSKO-POMORSKIE	6 987	4,79	7 924	4,96	6 947	4,78	6 995	4,74
LUBELSKIE	5 934	4,07	6 522	4,08	5 701	3,92	5 712	3,87
LUBUSKIE	4 008	2,75	4 355	2,73	3 755	2,58	3 808	2,58
ŁÓDZKIE	10 526	7,22	11 046	6,92	9 595	6,60	9 524	6,45
MAŁOPOLSKIE	12 750	8,75	14 186	8,88	12 989	8,93	13 149	8,91
MAZOWIECKIE	22 829	15,66	25 589	16,02	24 715	17,00	26 192	17,74
OPOLSKIE	3 368	2,31	3 570	2,24	3 400	2,34	3 423	2,32
PODKARPACKIE	6 065	4,16	6 657	4,17	5 824	4,00	5 907	4,00
PODLASKIE	**3 240**	**2,22**	**3 524**	**2,21**	**3 033**	**2,09**	**3 062**	**2,07**
POMORSKIE	9 282	6,37	10 193	6,38	9 207	6,33	9 418	6,38
ŚLĄSKIE	19 825	13,60	21 528	13,48	19 142	13,16	19 217	13,02
ŚWIĘTOKRZYSKIE	4 045	2,78	4 476	2,80	4 045	2,78	4 034	2,73
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	5 086	3,49	5 462	3,42	4 555	3,13	4 477	3,03
WIELKOPOLSKIE	15 502	10,64	16 961	10,62	15 667	10,77	15 883	10,76
ZACHODNIOPO-MORSKIE	6 389	4,38	6 806	4,26	6 599	4,54	6 568	4,45

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Podmioty zaklasyfikowane do grupy przedsiębiorstw małych to druga grupa podmiotów funkcjonujących w gospodarce narodowej. Obejmuje ona jednostki zatrudniające od 10 do 49 pracowników. Należy zaznaczyć, iż przedsiębiorstw tego typu jest mniej oraz dynamika ich przyrostu w badanym okresie jest nieznaczna, aczkolwiek dość zmienna na przestrzeni badanych czteroletnich interwałów. Przedstawione to zostało na wykresie 4. W roku 2005 w Polsce funkcjonowało 145 745 przedsiębiorstw małych. W roku 2009 nastąpił gwałtowny ich przyrost a dynamika przyrostu była najwyższa w latach 2005-2009 i stanowiła prawie 10%. Co ciekawe, w kolejnym analizowanym okresie (prawdopodobnie na skutek kryzysu lat 2009-2010 i jego konsekwencji, w tym nastrojów i klimatu do rozwoju przedsiębiorczości), tj. w latach 2009-2013 nastąpił gwałtowny spadek liczby przedsiębiorstw małych, co w efekcie sprawiło, iż w latach 2005-2017 przyrost liczby przedsiębiorstw małych wyniósł zaledwie 1,3%.

Analizując rozkład terytorialny funkcjonowania przedsiębiorstw małych należy stwierdzić, iż podobnie jak w przypadku mikroprzedsiębiorstw najwięcej ich działało w województwach:

- mazowieckim (22 829 – 15,66% w roku 2005 i 26 192 – 17,74% w roku 2017);
- śląskim (19 825 – 13,60% w roku 2005 i 19 217 – 13,02% w roku 2017);
- wielkopolskim (15 502 – 10,64% w roku 2005 i 15 883 – 10,76% w roku 2017).

Wykres 4. **Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON zatrudniające od 10 do 49 pracowników (małe przedsiębiorstwa) w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017**

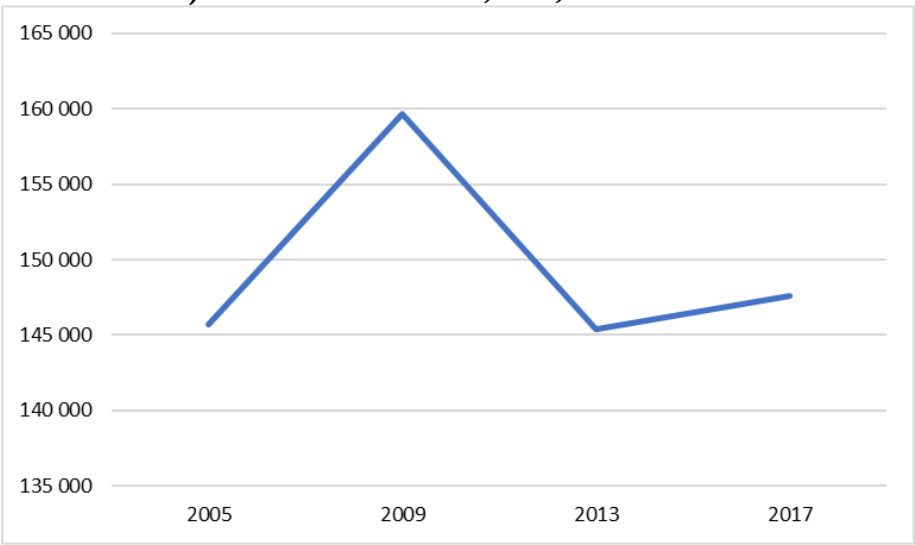

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Województwa z najmniejszą liczbą zarejestrowanych przedsiębiorstw małych to:

- podlaskie (3 240 – 2,22% w roku 2005 i 3 062 – 2,07% w roku 2017);
- opolskie (3 368 – 2,31% w roku 2005 i 3 423 – 2,32% w roku 2017);
- lubuskie (4 008 – 2,75% w roku 2005 i 3 808 – 2,58% w roku 2017);
- świętokrzyskie (4 055 – 2,78% w roku 2005 i 4 034 – 2,73% w roku 2017).

W przypadku województwa podlaskiego najsłabszym okresem dla przedsiębiorstw małych były lata 2009-2013. W tym czasie ich liczba zmalała z 3524 w roku 2009 do 3033 w roku 2013, co zostało przedstawione na poniższym wykresie.

Wykres 5. **Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON zatrudniające od 10 do 49 pracowników (małe przedsiębiorstwa) w województwie podlaskim w latach 2005, 2009, 2013 i 2017**

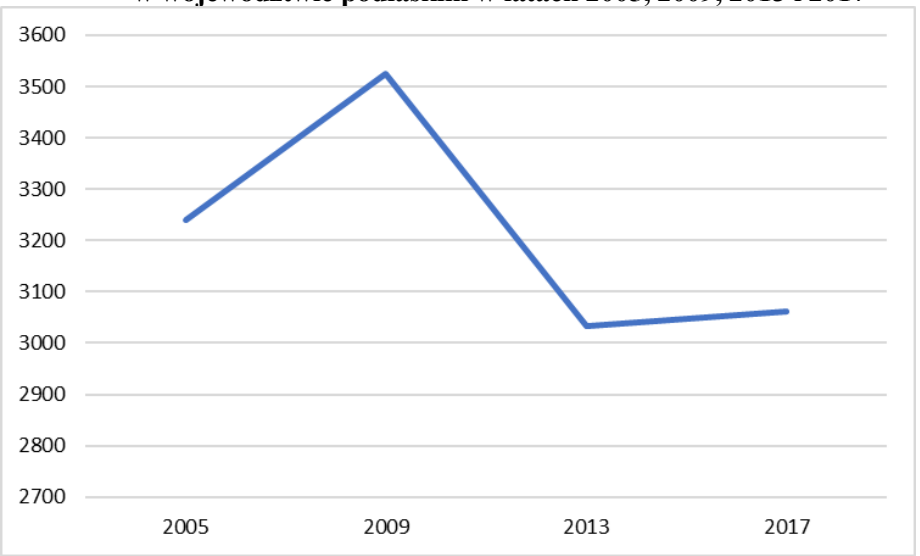

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 6. **Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON zatrudniające od 50 do 249 pracowników (średnie przedsiębiorstwa) w Polsce latach 2005, 2009, 2013 i 2017**

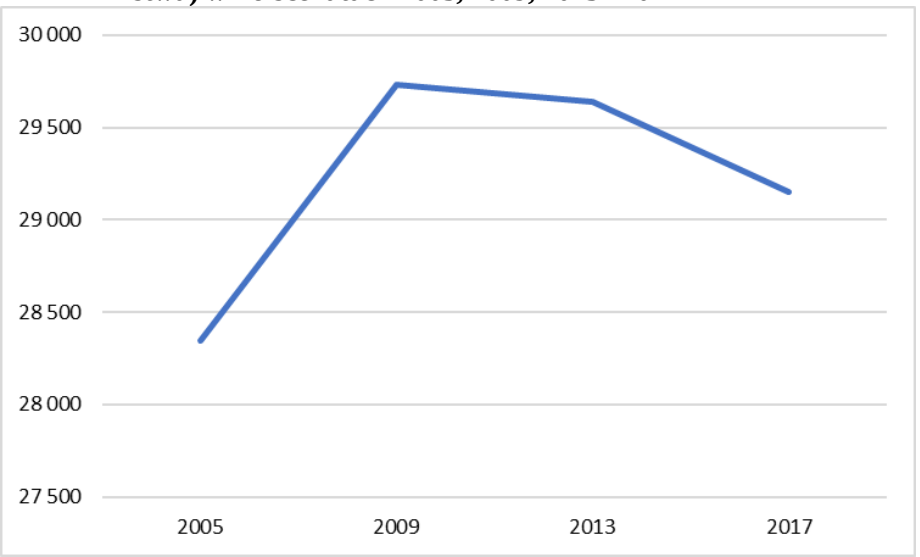

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Ostatnia grupa analizowanych podmiotów to przedsiębiorstwa średnie zatrudniające od 50 do 249 osób. Analogicznie ich liczba w relacji do poprzednich kategorii była najniższa. Podobnie jak w przypadku przedsiębiorstw małych, dynamika przyrostu średnich przedsiębiorstw w analizowanym okresie była zmienna. Największy przyrost liczby przedsiębiorstw średnich miał miejsce w latach 2005-2009 i wyniósł prawie 5%. W kolejnych latach liczba średnich przedsiębiorstw systematycznie malała (wykres 6). Powody tej sytuacji były podobne jak w przypadku przedsiębiorstw małych. Trzeba jednak zauważyć, że dynamika wzrostu była jednak ponad dwukrotnie większa niż w przypadku przedsiębiorstw małych i wyniosła w latach 2005-2017 prawie 3%.

Wykres 7. **Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON zatrudniające od 50 do 249 pracowników (średnie przedsiębiorstwa) w województwie podlaskim w latach 2005, 2009, 2013 i 2017**

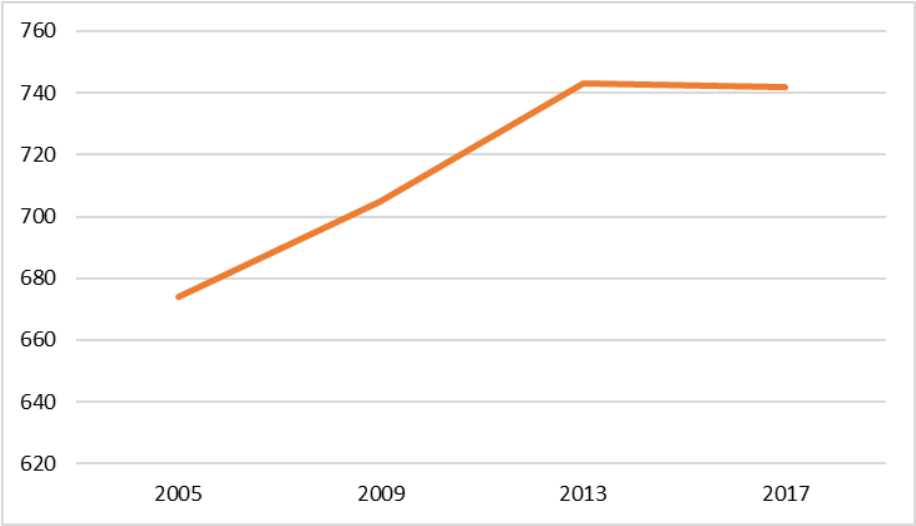

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Rozkład terytorialny funkcjonowania przedsiębiorstw średnich jest identyczny jak w przypadku dwóch pozostałych kategorii, tj. przedsiębiorstw z kategorii mikro i małych. Województwa, w których ich udział jest największy to województwa mazowieckie, śląskie i wielkopolskie, zaś województwa, w których proporcjonalnie przedsiębiorstw średnich jest najmniej to opolskie, lubuskie, podlaskie i świętokrzyskie. Warto podkreślić, iż w przypadku województwa podlaskiego w latach 2005-2017 nastąpił zauważalny progres. W roku 2005 województwo to było na ostatniej pozycji wśród wszystkich województw

w Polsce pod względem liczby średnich przedsiębiorstw. Na jego terenie funkcjonowały 674 przedsiębiorstw (co stanowiło 2,38% ogółu wszystkich przedsiębiorstw średnich w Polsce). W roku 2017 liczba ta wzrosła o 68 nowych organizacji (2,55% ogółu wszystkich funkcjonujących w Polsce), co awansowało województwo podlaskie na 14 pozycję w kraju, przed województwami opolskim i lubuskim. Oba te województwa mają jednak mniejszą liczbę mieszkańców niż województwo podlaskie.

Tabela 8. **Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON – według klas wielkości (średnie 50-249 osób) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017**

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	28 343	100	29 730	100	29 637	100	29 154	100
DOLNOŚLĄSKIE	2 028	7,16	2 141	7,20	2 145	7,24	2 118	7,26
KUJAWSKO-POMORSKIE	1 511	5,33	1 625	5,47	1 594	5,38	1 537	5,27
LUBELSKIE	1 143	4,03	1 151	3,87	1 248	4,21	1 204	4,13
LUBUSKIE	811	2,86	817	2,75	738	2,49	725	2,49
ŁÓDZKIE	1 976	6,97	1 966	6,61	1 839	6,21	1 765	6,05
MAŁOPOLSKIE	2 280	8,04	2 388	8,03	2 427	8,19	2 385	8,18
MAZOWIECKIE	4 609	16,26	5 051	16,99	5 039	17,00	5 111	17,53
OPOLSKIE	707	2,49	741	2,49	683	2,30	657	2,25
PODKARPACKIE	1 119	3,95	1 224	4,12	1 276	4,31	1 272	4,36
PODLASKIE	**674**	**2,38**	**705**	**2,37**	**743**	**2,51**	**742**	**2,55**
POMORSKIE	1 751	6,18	1 881	6,33	1 944	6,56	1 902	6,52
ŚLĄSKIE	3 510	12,38	3 623	12,19	3 697	12,47	3 643	12,50
ŚWIĘTOKRZYSKIE	803	2,83	838	2,82	846	2,85	832	2,85
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	1 068	3,77	1 100	3,70	1 016	3,43	986	3,38
WIELKOPOLSKIE	3 014	10,63	3 110	10,46	3 101	10,46	3 027	10,38
ZACHODNIOPO-MORSKIE	1 339	4,72	1 369	4,60	1 301	4,39	1 246	4,27

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W przypadku analizy podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON pod względem klas wielkości należy zwrócić uwagę na dominację różnych klas wielkości podmiotów w poszczególnych województwach. Rozkład ten uległ zmianie w analizowanym okresie na korzyść podmiotów średnich. W roku 2005 podmioty małe dominowały w sześciu województwach: śląskim, wielkopolskim, małopolskim, łódzkim, pomorskim i podkarpackim, zaś przedsiębiorstwa średnie w województwach: kujawsko-pomorskim, warmiń-

sko-mazurskim i lubuskim. Rok 2017 przyniósł spore zmiany na korzyść przedsiębiorstw średnich. W roku 2017 w kolejnych województwach przedsiębiorstwa małe zwiększając zatrudnienie awansowały do kategorii przedsiębiorstw średnich. Były to województwa: lubelskie, podkarpackie, podlaskie i świętokrzyskie. Zjawisko to uznać należy za pozytywne, świadczące o rozwoju przedsiębiorstw małych przechodzących w kolejne stadium wzrostu. Ze względu na wzrost zatrudnienia i dochodów ma to również pozytywne następstwa dla rozwoju lokalnego i regionalnego.

Tabela 9. **Odsetek podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON - według klas wielkości w poszczególnych województwach w Polsce w roku 2005 i 2017**

Województwo/Wielkość	Rok 2005				Rok 2017		
	mikro	małe	średnie		mikro	małe	średnie
DOLNOŚLĄSKIE	8,45	6,80	7,16	X	8,63	6,92	7,26
KUJAWSKO-POMORSKIE	5,19	4,79	5,33	X	4,53	4,74	5,27
LUBELSKIE	4,13	4,07	4,03	X	4,13	3,87	4,13
LUBUSKIE	2,83	2,75	2,86	X	2,62	2,58	2,49
ŁÓDZKIE	6,89	7,22	6,97	X	5,68	6,45	6,05
MAŁOPOLSKIE	7,98	8,75	8,04	X	8,82	8,91	8,18
MAZOWIECKIE	16,68	15,66	16,26	X	18,82	17,74	17,53
OPOLSKIE	2,51	2,31	2,49	X	2,34	2,32	2,25
PODKARPACKIE	3,83	4,16	3,95	X	3,97	4,00	4,36
PODLASKIE	**2,47**	**2,22**	**2,38**	**X**	**2,36**	**2,07**	**2,55**
POMORSKIE	6,26	6,37	6,18	X	6,83	6,38	6,52
ŚLĄSKIE	11,71	13,60	12,38	X	10,82	13,02	12,50
ŚWIĘTOKRZYSKIE	2,89	2,78	2,83	X	2,60	2,73	2,85
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	3,02	3,49	3,77	X	2,90	3,03	3,38
WIELKOPOLSKIE	9,38	10,64	10,63	X	9,76	10,76	10,38
ZACHODNIOPOMORSKIE	5,79	4,38	4,72	X	5,21	4,45	4,27

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Analizując liczbę podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w poszczególnych województwach w Polsce należy stwierdzić, iż w analizowanym okresie następował ich sukcesywny przyrost. W latach 2005-2017 przyrost wyniósł 23,7%, przy czym spośród analizowanych przedziałów czteroletnich najbardziej korzystny okres przypadł na lata 2013-2017.

Województwami z największą liczbą przedsiębiorstw ogółem w relacji do liczby mieszkańców w roku 2005 były województwa zachodniopomorskie (125,64% ogółu podmiotów w Polsce) i mazowieckie (odpowiednio 124,03%). Województwa, w których liczba przedsiębiorstw przewyższała w 2005 roku

średnią dla Polski ogółem (100%) to: pomorskie (108,01%), dolnośląskie (107,81%), wielkopolskie (105,70%), lubuskie (104,42%) i łódzkie (102,27%). Rok 2017 przyniósł duże zmiany. Część województw odnotowała duży przyrost funkcjonujących na ich terenie przedsiębiorstw. Niestety również są województwa, w których liczba działających przedsiębiorstw znacznie zmalała. Województwa, w których liczba przedsiębiorstw przewyższała w 2017 roku średnią dla Polski ogółem (100%) to: pomorskie (113,2%), wielkopolskie (107,66%), mazowieckie (136,49%), dolnośląskie (113,31%), zachodniopomorskie (116%). Województwo z najmniejszą liczbą podmiotów ogółem na 10 tys. mieszkańców to województwo podkarpackie (70,24% ogółu podmiotów w Polsce). W województwie podlaskim w 2005 roku funkcjonowało 1 201 podmiotów na 10 tys. ludności (81,07% średniej dla Polski ogółem). W roku 2017 liczba ta nominalnie wzrosła do 1 373,7, jednakże w relacji do wszystkich podmiotów gospodarki narodowej funkcjonujących w Polsce proporcjonalnie nastąpił jej spadek do 74,96% ogółu podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. mieszkańców.

Tabela 10. **Podmioty gospodarki narodowej ogółem na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017**

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	1 481,50	100	1 519,90	100	1 666,60	100	1 832,60	100
DOLNOŚLĄSKIE	1 597,20	107,81	1 673,20	110,09	1 861,30	111,68	2 076,60	113,31
KUJAWSKO-POMORSKIE	1 408,50	95,07	1 360,00	89,48	1 434,60	86,08	1 526,80	83,31
LUBELSKIE	1 105,00	74,59	1 147,40	75,49	1 255,20	75,32	1 365,30	74,50
LUBUSKIE	1 547,00	104,42	1 525,90	100,39	1 670,70	100,25	1 800,30	98,24
ŁÓDZKIE	1 515,20	102,27	1 358,30	89,37	1 516,60	91,00	1 654,10	90,26
MAŁOPOLSKIE	1 415,60	95,55	1 495,80	98,41	1 655,70	99,35	1 821,80	99,41
MAZOWIECKIE	1 837,50	124,03	1 942,60	127,81	2 183,80	131,03	2 501,40	136,49
OPOLSKIE	1 337,40	90,27	1 408,60	92,68	1 538,70	92,33	1 622,40	88,53
PODKARPACKIE	1 068,40	72,12	1 080,80	71,11	1 177,60	70,66	1 287,20	70,24
PODLASKIE	**1 201,00**	**81,07**	**1 187,90**	**78,16**	**1 270,60**	**76,24**	**1 373,70**	**74,96**
POMORSKIE	1 600,20	108,01	1 731,60	113,93	1 868,00	112,08	2 074,50	113,20
ŚLĄSKIE	1 391,60	93,93	1 418,90	93,35	1 568,80	94,13	1 692,30	92,34
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1 301,30	87,84	1 309,60	86,16	1 377,20	82,64	1 474,20	80,44
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	1 202,80	81,19	1 234,80	81,24	1 306,20	78,38	1 398,70	76,32
WIELKOPOLSKIE	1 566,00	105,70	1 622,70	106,76	1 803,20	108,20	1 973,00	107,66
ZACHODNIO-POMORSKIE	1 861,40	125,64	1 929,70	126,96	1 982,10	118,93	2 125,80	116,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 8. **Dynamika liczby podmiotów gospodarki narodowej ogółem na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017**

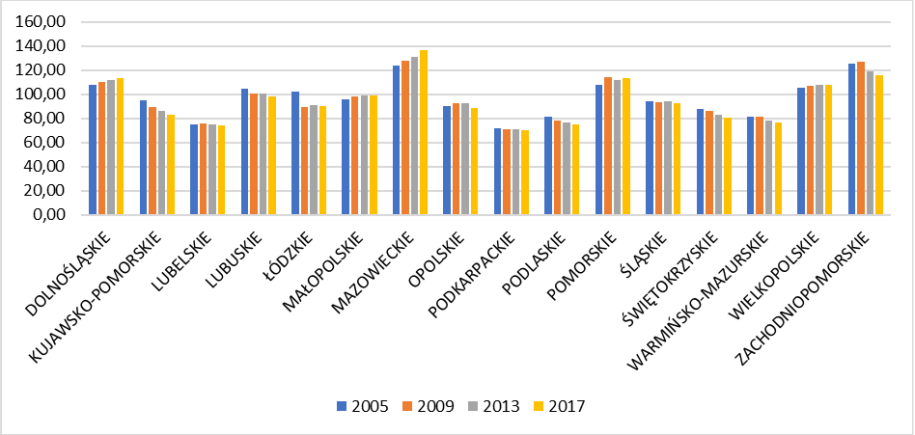

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Z danych zaprezentowanych na wykresie 8 wynika, iż w niektórych województwach występował wyraźny trend wzrostowy liczby przedsiębiorstw w analizowanym okresie (np. województwa dolnośląskie i mazowieckie), w innych zaś występowała tendencja odwrotna, czyli spadek liczby funkcjonujących na danym obszarze przedsiębiorstw w relacji do liczby mieszkańców (np. województwa kujawsko-pomorskie, świętokrzyskie, zachodniopomorskie). Należy zaznaczyć, iż w przypadku województwa podlaskiego w analizowanym okresie procentowy udział liczby podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. mieszkańców w relacji do wszystkich przedsiębiorstw w Polsce sukcesywnie malał. W latach 2005-2009 nieznacznie zmalał on również nominalnie, tzn. z 1 201 w roku 2005 do 1 187,9 w roku 2009.

Pochodną liczby przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców ogółem jest liczba przedsiębiorstw gospodarki narodowej w relacji do klas wielkości przedsiębiorstw w kategorii przedsiębiorstw mikro, czyli zatrudniających do 9 osób. W związku z tym, iż w strukturze gospodarki dominują znacznie przedsiębiorstwa mikro liczba tychże przedsiębiorstw oraz dynamika ich przyrostu pokrywa się dość znacząco z liczbą przedsiębiorstw ogółem. Podobnie jak w przypadku liczby podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym ogółem liczba podmiotów mikro w analizowanym okresie 2005-2017 również systematycznie rosła. W latach 2005-2017 przyrost ten wyniósł 24,7%. Wśród analizowanych przedziałów czteroletnich najbardziej korzystne okresy to lata ostatnie, czyli 2009-2013 (przyrost o 10,6%) i 2013-2017 (przyrost o 10,2%).

Tabela 11. **Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości (mikro 0-9 osób) na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017**

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	1 408,30	100	1 441,00	100	1 593,10	100	1 755,50	100
DOLNOŚLĄSKIE	1 532,30	108,80	1 602,20	111,19	1 793,00	112,55	2 005,10	114,22
KUJAWSKO-POMORSKIE	1 342,80	95,35	1 286,90	89,31	1 368,90	85,93	1 458,50	83,08
LUBELSKIE	1 051,30	74,65	1 089,90	75,63	1 202,80	75,50	1 311,10	74,69
LUBUSKIE	1 472,20	104,54	1 446,40	100,37	1 600,90	100,49	1 726,60	98,35
ŁÓDZKIE	1 437,60	102,08	1 276,50	88,58	1 442,00	90,52	1 576,50	89,80
MAŁOPOLSKIE	1 340,40	95,18	1 415,00	98,20	1 581,30	99,26	1 745,70	99,44
MAZOWIECKIE	1 750,40	124,29	1 847,10	128,18	2 090,90	131,25	2 401,30	136,79
OPOLSKIE	1 275,90	90,60	1 343,60	93,24	1 474,50	92,56	1 555,20	88,59
PODKARPACKIE	1 011,60	71,83	1 020,50	70,82	1 123,70	70,54	1 231,80	70,17
PODLASKIE	**1 146,70**	**81,42**	**1 130,30**	**78,44**	**1 219,60**	**76,56**	**1 320,90**	**75,24**
POMORSKIE	1 520,50	107,97	1 645,90	114,22	1 789,70	112,34	1 992,90	113,52
ŚLĄSKIE	1 313,50	93,27	1 334,00	92,57	1 489,00	93,47	1 608,00	91,60
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1 239,20	87,99	1 242,20	86,20	1 314,40	82,51	1 408,80	80,25
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	1 134,20	80,54	1 162,80	80,69	1 245,40	78,17	1 336,50	76,13
WIELKOPOLSKIE	1 479,10	105,03	1 529,90	106,17	1 716,20	107,73	1 882,50	107,23
ZACHODNIO-POMORSKIE	1 790,20	127,12	1 854,80	128,72	1 909,50	119,86	2 050,10	116,78

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Największa liczba mikroprzedsiębiorstw w relacji do liczby mieszkańców w roku 2005 funkcjonowała na terenie województw: zachodniopomorskiego (127,12% w relacji do Polski ogółem) i mazowieckiego (odpowiednio 124,29%), czyli bardzo podobnie jak w przypadku kategorii przedsiębiorstw w porównaniu do liczby mieszkańców ogółem. W roku 2017 najwięcej mikroprzedsiębiorstw do liczby mieszkańców funkcjonowało w województwie mazowieckim. Na tym obszarze działało 2 401,3 podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców, przy średniej dla Polski 1 755,5, co stanowiło 136,79%.

Województwa z najmniejszą ilością mikroprzedsiębiorstw w relacji do liczby mieszkańców to województwa położone na wschodzie Polski, czyli podkarpackie (71,83% w relacji do Polski ogółem), lubelskie (74,65%), warmińsko-mazurskie (80,54%) i podlaskie (81,42%). W roku 2017 niekorzystne zmiany zaszły w przypadku mikroprzedsiębiorstw funkcjonujących na terenie województw podlaskiego i warmińsko-mazurskiego, w przypadku których liczba przedsiębiorstw z klasy mikro na 10 tys. mieszkańców zmalała o 4-5 pkt. proc. Oznacza to, że mimo zwiększenia się liczby funkcjonujących na tych obszarach mikroprzedsiębiorstw, liczba tychże ogółem w Polsce wzrosła odpowied-

nio więcej. W efekcie w województwie podlaskim liczba mikroprzedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców wyniosła 75,24% w stosunku do Polski ogółem. Znowu zauważyć należy bardzo słabą sytuację województwa podlaskiego potwierdzającą końcową pozycję w rankingu syntetycznego wskaźnika przedsiębiorczości w Polsce.

W przypadku podmiotów gospodarczych reprezentujących przedsiębiorstwa małe, czyli zatrudniające od 10 do 49 osób, należy stwierdzić, że ich przyrost w analizowanym okresie wyniósł 5,19%. Najbardziej dynamiczny okres ich przyrostu to lata 2005-2009. W tym okresie liczba przedsiębiorstw małych nominalnie zwiększyła się z 59,7 do 64,9 na 10 tys. ludności (o prawie 9%). W kolejnych czterech latach ta liczba zmalała praktycznie do poziomu z roku 2005.

Tabela 12. **Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości (małe 10-49 osób) na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017**

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	59,7	100	64,9	100	59,5	100	62,8	100
DOLNOŚLĄSKIE	52,3	87,60	57,6	88,75	54,9	92,27	57,5	91,56
KUJAWSKO-POMORSKIE	52,6	88,11	59,2	91,22	52,1	87,56	54,6	86,94
LUBELSKIE	44,0	73,70	47,9	73,81	42,2	70,92	44,0	70,06
LUBUSKIE	60,7	101,68	65,5	100,92	57,1	95,97	60,7	96,66
ŁÓDZKIE	63,9	107,04	68	104,78	61,2	102,86	64,1	102,07
MAŁOPOLSKIE	62,3	104,36	67,6	104,16	61,3	103,03	63,0	100,32
MAZOWIECKIE	69,7	116,75	76,9	118,49	74,4	125,04	80,9	128,82
OPOLSKIE	49,7	83,25	52,7	81,20	52,3	87,90	55,2	87,90
PODKARPACKIE	46,6	78,06	49,6	76,43	43,0	72,27	44,4	70,70
PODLASKIE	**43,8**	**73,37**	**46,7**	**71,96**	**39,9**	**67,06**	**41,6**	**66,24**
POMORSKIE	65,6	109,88	70,8	109,09	63,3	106,39	66,5	105,89
ŚLĄSKIE	64,7	108,38	70,9	109,24	65,2	109,58	69,2	110,19
ŚWIĘTOKRZYSKIE	50,4	84,42	55,5	85,52	50,7	85,21	53	84,39
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	55,6	93,13	58,7	90,45	48,7	81,85	49,9	79,46
WIELKOPOLSKIE	71,1	119,10	76,6	118,03	71	119,33	74,2	118,15
ZACHODNIO-POMORSKIE	57,5	96,31	61,1	94,14	59,6	100,17	62,6	99,68

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Województwa w 2005 roku z największą liczbą przedsiębiorstw małych na 10 tys. mieszkańców to województwa:

- wielkopolskie - 71,1 przedsiębiorstw (119,1% w relacji do Polski ogółem);
- mazowieckie – 69,7 przedsiębiorstw (116,75% w relacji do Polski ogółem);
- pomorskie – 65,6 przedsiębiorstw (109,88% w relacji do Polski ogółem).

W roku 2017 nastąpił znaczy przyrost liczby przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie województwa mazowieckiego. Ich liczba w tym okresie wyniosła 80,9 na 10 tys. mieszkańców, co stanowiło 128,82% w relacji do przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie całej Polski.

Województwa w roku 2005 z najmniejszą liczbą przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców to województwa:

- podlaskie – 43,8 przedsiębiorstw (73,37% w relacji do Polski ogółem);
- lubelskie - 44 przedsiębiorstw (73,7% w relacji do Polski ogółem);
- podkarpackie – 46,6 przedsiębiorstw (78,06% w relacji do Polski ogółem);

Niestety w trakcie analizowanego okresu tj. lat 2005-2017 następował sukcesywny spadek liczby podmiotów tej klasy funkcjonujących w tychże województwach. W roku 2017 liczba przedsiębiorstw małych na 10 tys. mieszkańców we wskazanych województwach wyniosła odpowiednio:

- podlaskie – 41,6 przedsiębiorstw (66,24% w relacji do Polski ogółem);
- lubelskie - 44 przedsiębiorstw (70,06% w relacji do Polski ogółem);
- podkarpackie – 44,4 przedsiębiorstw (70,7% w relacji do Polski ogółem);

Tabela 13. **Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości (średnie 50-249 osób) na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017**

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	11,6	100	12,1	100	12,1	100	12,4	100
DOLNOŚLĄSKIE	10,7	92,24	11,3	93,39	11,5	95,04	11,9	95,97
KUJAWSKO-POMORSKIE	11,4	98,28	12,1	100,00	12,0	99,17	12,0	96,77
LUBELSKIE	8,5	73,28	8,5	70,25	9,2	76,03	9,3	75,00
LUBUSKIE	12,3	106,03	12,3	101,65	11,2	92,56	11,6	93,55
ŁÓDZKIE	12,0	103,45	12,1	100,00	11,7	96,69	11,9	95,97
MAŁOPOLSKIE	11,1	95,69	11,4	94,21	11,4	94,21	11,4	91,94
MAZOWIECKIE	14,1	121,55	15,2	125,62	15,2	125,62	15,8	127,42
OPOLSKIE	10,4	89,66	10,9	90,08	10,5	86,78	10,6	85,48
PODKARPACKIE	8,6	74,14	9,1	75,21	9,4	77,69	9,6	77,42
PODLASKIE	**9,1**	**78,45**	**9,3**	**76,86**	**9,8**	**80,99**	**10,1**	**81,45**
POMORSKIE	12,4	106,90	13,1	108,26	13,4	110,74	13,4	108,06
ŚLĄSKIE	11,5	99,14	11,9	98,35	12,6	104,13	13,1	105,65
ŚWIĘTOKRZYSKIE	10,0	86,21	10,4	85,95	10,6	87,60	10,9	87,90
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	11,7	100,86	11,8	97,52	10,9	90,08	11,0	88,71
WIELKOPOLSKIE	13,8	118,97	14	115,70	14,1	116,53	14,1	113,71
ZACHODNIO-POMORSKIE	12,1	104,31	12,3	101,65	11,7	96,69	11,9	95,97

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Województwo podlaskie we wszystkich analizowanych latach znajdowało się na ostatnim miejscu wśród wszystkich województw w Polsce pod względem liczby funkcjonujących małych przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców. Jednakże w przypadku przedsiębiorstw średnich województwo podlaskie wypadało już nieco lepiej. W roku 2005 liczba przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców wynosiła 9,1, co stanowiło 78,45% w relacji do Polski ogółem. W kolejnych latach następowała sukcesywna poprawa. W roku 2017 liczba przedsiębiorstw wynosiła 10,1 co stanowiło odpowiednio 81,45%, co jednak i tak lokuje województwo na trzecim miejscu od końca w Polsce.

W przypadku przedsiębiorstw średnich w analizowanym okresie najwięcej funkcjonowało ich w województwach:

- mazowieckim – 14,1 przedsiębiorstw (121,55% w relacji do Polski ogółem) w roku 2005 i odpowiednio 15,8 (127,42%) w roku 2017;
- wielkopolskim – 13,8 przedsiębiorstw (118,97% w relacji do Polski ogółem) w roku 2005 i 14,1 (113,71%) w roku 2017;
- pomorskim – 12,4 przedsiębiorstw (106,9% w relacji do Polski ogółem) w roku 2005 i 13,4 (108,06%) w roku 2017;

Województwa z najmniejszą liczbą przedsiębiorstw średnich to:

- lubelskie – 8,5 przedsiębiorstw (73,28% w relacji do Polski ogółem) w roku 2005 i odpowiednio 9,3 (75%) w roku 2017;
- podkarpackie – 8,6 przedsiębiorstw (74,14% w relacji do Polski ogółem) w roku 2005 i odpowiednio 9,6 (77,42%) w roku 2017;
- omówione wcześniej województwo podlaskie.

Analizując dynamikę zmian liczby podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w poszczególnych województwach w Polsce w latach 2005-2017 należy stwierdzić, że tylko w przypadku zaledwie dwóch województw następował stały przyrost ich liczby w każdej z klas wielkości, tj. przedsiębiorstw mikro, małych i średnich. Były to województwa mazowieckie i dolnośląskie. W obu z tych województw największy przyrost miał miejsce w przypadku mikroprzedsiębiorstw (o odpowiednio 12,5 i 5,41 pkt. proc.), zaś najmniejszy w przypadku przedsiębiorstw średniej wielkości (o 5,87 i 3,73 pkt. proc.). Województwa, w przypadku których miał miejsce spadek liczby przedsiębiorstw w każdej z klas wielkości to województwa: łódzkie, kujawsko-pomorskie, lubuskie i warmińsko-mazurskie. W województwach: łódzkim i kujawsko-pomorskim największy spadek dotyczył mikroprzedsiębiorstw (o odpowiednio 12,28 i 12,27 pkt. proc.), w warmińsko-mazurskim - przedsiębiorstw małych (o 13,67 pkt. proc.), zaś w województwie lubuskim - przedsiębiorstw średnich (o 12,49 pkt. proc.). W przypadku województwa podlaskiego liczba mikroprzedsiębiorstw

w latach 2005-2017 zmalała o 6,18 pkt. proc., liczba przedsiębiorstw małych zmalała o 7,12 pkt. proc., zaś liczba przedsiębiorstw średnich wzrosła o 3 pkt. proc. Szczegółową dynamikę zmian we wszystkich województwach w analizowanym okresie przedstawiono na wykresie 9.

Wykres 9. **Dynamika zmian liczby podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (zmiana w punktach procentowych)**

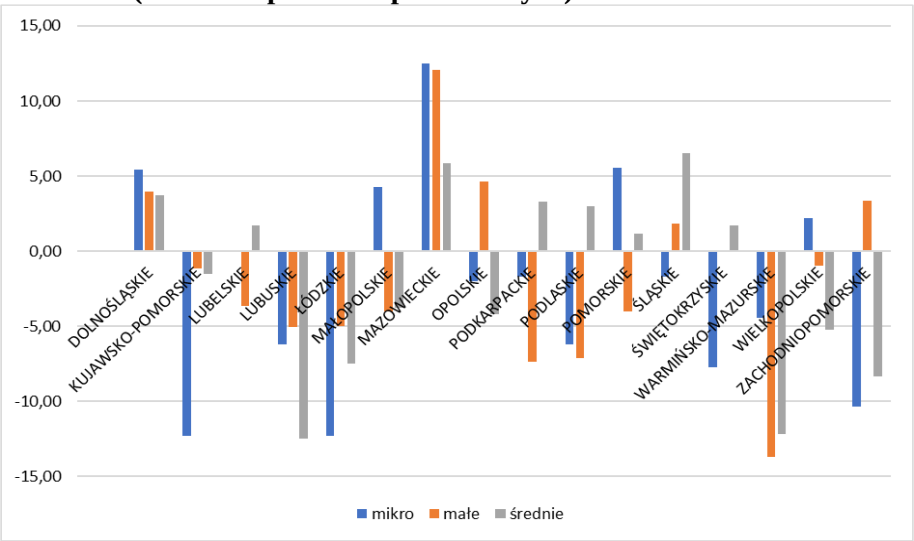

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 10. **Liczba nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – ogółem**

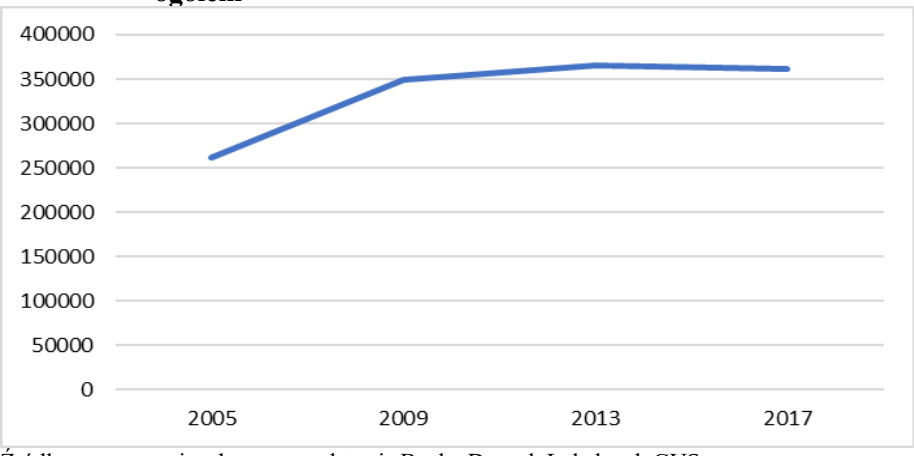

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Kolejną analizowaną zmienną jest liczba nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej. Analizując lata 2005-2017 należy stwierdzić, iż w przypadku Polski najbardziej dynamiczne lata to 2005-2009.

W okresie tym liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw wzrosła z 261 507 w roku 2005 do 349 656 w roku 2009, a więc o ponad 33%. W kolejnych latach przyrost był już znacznie niższy. W okresie 2013-2017 liczba nowo zarejestrowanych podmiotów wręcz zmalała. W roku 2013 wyniosła ona 365 487 przedsiębiorstw, zaś w roku 2017 odpowiednio 361 143 (spadek o ponad 1%). Analizując rozkład terytorialny nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw należy stwierdzić, że województwem dominującym było we wszystkich analizowanych latach województwo mazowieckie. W roku 2005 na jego terenie do rejestru REGON wpisano 40 541 jednostek, co stanowiło 15,5% ogółu zarejestrowanych podmiotów, zaś w roku 2017 liczba ta wzrosła już do 67 057 podmiotów, czyli 18,57%. Kolejne województwa, w których liczba nowo rejestrowanych przedsiębiorstw była najwyższa w relacji do całej Polski to: śląskie (10,96% w roku 2005 i 9,65% w 2017) i wielkopolskie (9,62% w roku 2005 i 9,65% w 2017). Kolejne województwa, w których liczba nowo rejestrowanych przedsiębiorstw była najwyższa w relacji do całej Polski to: śląskie (10,96% w roku 2005 i 9,65% w 2017) i wielkopolskie (9,62% w roku 2005 i 9,65% w 2017).

Wykres 11. **Liczba nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej w województwie podlaskim w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – ogółem**

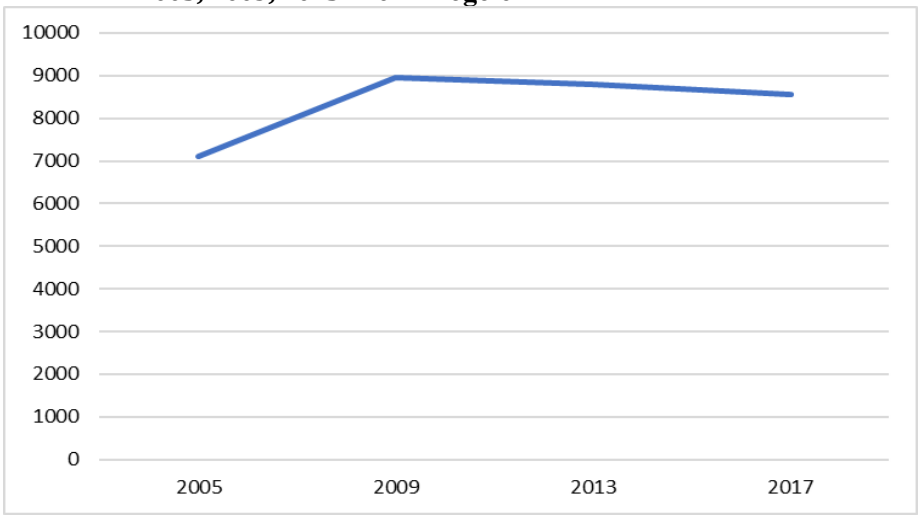

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W grupie województw z najniższą liczbą podmiotów nowo zarejestrowanych znajdowało się województwo podlaskie. W roku 2005 na jego terenie wpisano do rejestru REGON 7 095 nowych podmiotów gospodarczych, co stanowiło 2,71% w relacji do całej Polski, odpowiednio w roku 2017 wartości te wynosiły 8 565 (2,37%). Oprócz województwa podlaskiego najmniej podmiotów zostało zarejestrowanych w województwach: opolskim, świętokrzyskim, lubuskim i warmińsko-mazurskim.

Tabela 14. **Liczba nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – ogółem**

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	261 507	100	349 656	100	365 487	100	361 143	100
DOLNOŚLĄSKIE	23 389	8,94	29 410	8,41	32 891	9,00	30 657	8,49
KUJAWSKO-POMORSKIE	13 939	5,33	18 295	5,23	18 452	5,05	16 578	4,59
LUBELSKIE	11 191	4,28	15 006	4,29	15 488	4,24	15 998	4,43
LUBUSKIE	7 990	3,06	10 521	3,01	9 973	2,73	9 623	2,66
ŁÓDZKIE	16 509	6,31	22 316	6,38	21 643	5,92	20 309	5,62
MAŁOPOLSKIE	20 564	7,86	31 388	8,98	31 236	8,55	34 045	9,43
MAZOWIECKIE	40 541	15,50	51 916	14,85	65 439	17,90	67 057	18,57
OPOLSKIE	5 422	2,07	7 821	2,24	7 410	2,03	6 455	1,79
PODKARPACKIE	9 662	3,69	14 203	4,06	15 314	4,19	15 533	4,30
PODLASKIE	**7 095**	**2,71**	**8 946**	**2,56**	**8 793**	**2,41**	**8 565**	**2,37**
POMORSKIE	18 608	7,12	25 099	7,18	25 875	7,08	27 577	7,64
ŚLĄSKIE	28 674	10,96	39 646	11,34	37 183	10,17	34 840	9,65
ŚWIĘTOKRZYSKIE	6 748	2,58	9 035	2,58	9 558	2,62	9 681	2,68
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	10 003	3,83	12 763	3,65	11 851	3,24	10 791	2,99
WIELKOPOLSKIE	25 170	9,62	33 380	9,55	35 507	9,71	34 850	9,65
ZACHODNIO-POMORSKIE	16 002	6,12	19 911	5,69	18 874	5,16	18 575	5,14

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Biorąc pod uwagę podział przedsiębiorstw na sektor publiczny i sektor prywatny należy zauważyć, iż w analizowanym okresie w przypadku sektora publicznego obserwuje się trend malejący nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej.

Najwięcej podmiotów sektora publicznego zarejestrowanych było w roku 2005 (ponad 7 000). W roku kolejnym liczba ta dość drastycznie zmalała do 2 742 podmiotów w roku 2009. Lata kolejne przyniosły dalszy spadek rejestracji w rejestrze REGON podmiotów sektora publicznego.

Wykres 12. **Liczba nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – sektor publiczny**

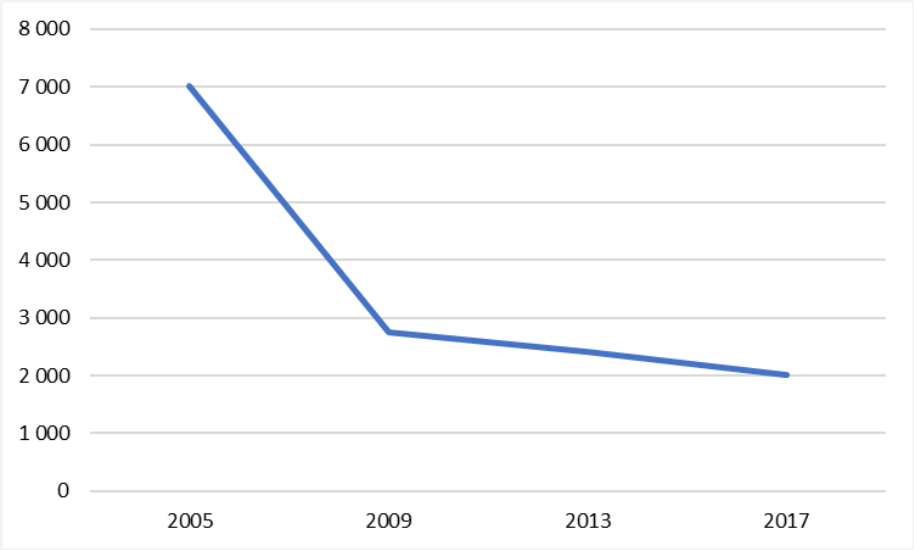

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Analizując rozkład terytorialny należy stwierdzić, iż w roku 2005 województwem z największą liczbą zarejestrowanych podmiotów sektora publicznego było województwo dolnośląskie. Na jego terenie zarejestrowanych zostało ich 1 541, co stanowiło 21,95% ogółu zarejestrowanych. Województwo to korzystnie wyróżniało się na tle pozostałych regionów w kraju. Liczba zarejestrowanych tu podmiotów sektora publicznego była znacząca. Na drugim miejscu znajdowało się województwo śląskie z zarejestrowanymi 898 podmiotami sektora publicznego (12,79% ogółu zarejestrowanych w Polsce). Rok 2005 był dla województwa dolnośląskiego wyjątkowy. W kolejnych latach liczba podmiotów zarejestrowanych na jego terenie spadła dość znacząco. W roku 2017 poddano tu rejestracji już zaledwie 245 podmiotów, co stanowiło 12,13% ogółu zarejestrowanych w Polsce. W roku 2017 województwem z największą liczbą podmiotów wpisanych do rejestru REGON było województwo śląskie. W ramach sektora publicznego zostało tu zarejestrowanych 267 jednostek, co stanowiło 13,22% ogółu podmiotów nowo zarejestrowanych w Polsce.

Województwa z najmniejszą liczbą nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej w analizowanym okresie to:

– województwo podlaskie – w roku 2005 – 122 podmioty (1,74% ogółu podmiotów nowo zarejestrowanych w Polsce) i w roku 2017 – 47 podmiotów (odpowiednio 2,33%);

- województwo świętokrzyskie - w roku 2005 – 184 podmioty (2,62% ogółu podmiotów nowo zarejestrowanych w Polsce) i w roku 2017 – 67 podmiotów (odpowiednio 3,32%);
- województwo opolskie - w roku 2005 – 210 podmiotów (2,99% ogółu podmiotów nowo zarejestrowanych w Polsce) i w roku 2017 – 46 podmiotów (odpowiednio 2,28%).

Tabela 15. **Liczba nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej w poszczególnych województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – sektor publiczny**

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	7 019	100	2 742	100	2 410	100	2 019	100
DOLNOŚLĄSKIE	1 541	21,95	627	22,87	521	21,62	245	12,13
KUJAWSKO-POMORSKIE	405	5,77	136	4,96	112	4,65	102	5,05
LUBELSKIE	230	3,28	92	3,36	116	4,81	75	3,71
LUBUSKIE	224	3,19	121	4,41	101	4,19	70	3,47
ŁÓDZKIE	245	3,49	131	4,78	104	4,32	108	5,35
MAŁOPOLSKIE	348	4,96	110	4,01	123	5,10	127	6,29
MAZOWIECKIE	832	11,85	135	4,92	207	8,59	236	11,69
OPOLSKIE	210	2,99	107	3,90	78	3,24	46	2,28
PODKARPACKIE	215	3,06	82	2,99	92	3,82	98	4,85
PODLASKIE	**122**	**1,74**	**47**	**1,71**	**61**	**2,53**	**47**	**2,33**
POMORSKIE	437	6,23	237	8,64	166	6,89	125	6,19
ŚLĄSKIE	898	12,79	276	10,07	272	11,29	267	13,22
ŚWIĘTOKRZYSKIE	184	2,62	35	1,28	50	2,07	67	3,32
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	289	4,12	131	4,78	116	4,81	73	3,62
WIELKOPOLSKIE	457	6,51	174	6,35	173	7,18	207	10,25
ZACHODNIO-POMORSKIE	382	5,44	301	10,98	118	4,90	126	6,24

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W przypadku sektora prywatnego w analizowanym okresie sytuacja była nieco inna. Wystąpił trend rosnący liczby przedsiębiorstw nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON. Największy przyrost miał miejsce w latach 2005-2009 i wyniósł ponad 36% (z 254 448 podmiotów w roku 2005 do 312 334 w roku 2009). W latach 2013-2017 rejestracja nowych przedsiębiorstw w ramach sektora prywatnego zmalała o 14% (z 363 007 w roku 2013 do 312 334 w roku 2017).

Wykres 13. **Liczba nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – sektor prywatny**

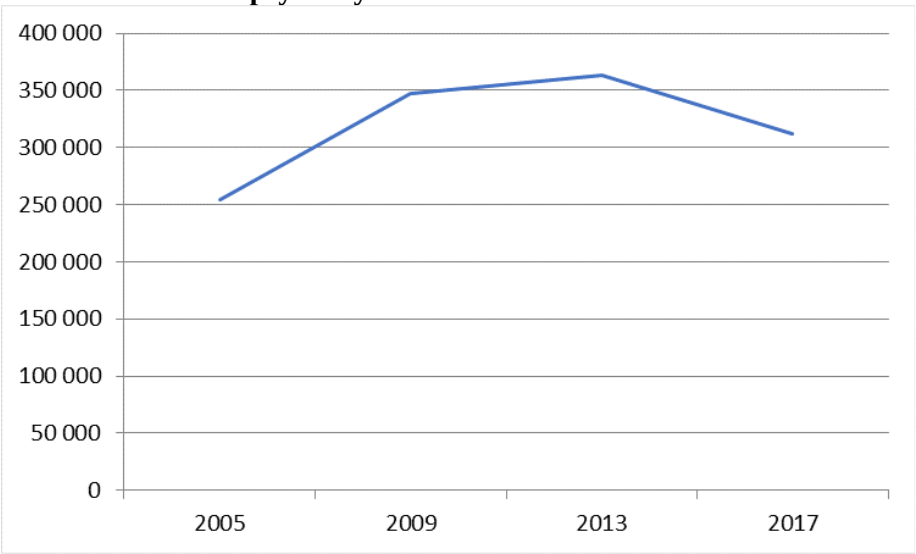

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Rozkład terytorialny nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w ramach sektora prywatnego przedstawia się nieco odmiennie niż w przypadku sektora publicznego. Dominującym województwem w całym analizowanym okresie było województwo mazowieckie. W odstępach czteroletnich liczba przedsiębiorstw nowych na tle Polski wzrastała w tym rejonie sukcesywnie. W roku 2005 wynosiła ona 39 709 nowych jednostek, co stanowiło 15,5% ogółu podmiotów nowo rejestrowanych w Polsce. W roku 2017 liczba ta wzrosła do 51 697 podmiotów (odpowiednio 16,55% podmiotów ogółem). Kolejne województwo, w którym liczba zarejestrowanych firm nowych była wysoka to województwo śląskie. Jednakże, mimo że województwo to w 2017 roku znajdowało się na drugim miejscu po mazowieckim, zarejestrowano tu o ponad 20 000 podmiotów mniej, niż w województwie mazowieckim, a dokładnie 30 114, co stanowiło 9,64% podmiotów nowo zarejestrowanych ogółem w całej Polsce.

Województwa w przypadku, których liczba podmiotów nowych z sektora prywatnego była najniższa, to województwa najmniejsze. Jest to sytuacja naturalna, gdyż liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw jest w znacznej mierze pochodną liczby mieszkańców danego województwa. Regiony z najmniejszą liczbą nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej w ramach sektora prywatnego to województwa:

- opolskie – w 2015 r. zarejestrowano 5 212 podmiotów (2,05% ogółu podmiotów nowo zarejestrowanych sektora prywatnego w Polsce) i w roku 2017 odpowiednio 5 795 podmiotów (1,86%);
- świętokrzyskie - w 2015 r. zarejestrowano 6 564 podmioty (2,58% ogółu podmiotów nowo zarejestrowanych sektora prywatnego w Polsce) i w roku 2017 odpowiednio 8 887 podmiotów (2,85%);
- podlaskie - w 2015 r. zarejestrowano 6 973 podmioty (2,74% ogółu podmiotów nowo zarejestrowanych sektora prywatnego w Polsce) i w roku 2017 odpowiednio 7 785 podmiotów (2,49%).

Tabela 16. **Liczba nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – sektor prywatny**

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	254 488	100	346 914	100	363 077	100	312 334	100
DOLNOŚLĄSKIE	21 848	8,59	28 783	8,30	32 370	8,92	26 111	8,36
KUJAWSKO-POMORSKIE	13 534	5,32	18 159	5,23	18 340	5,05	14 926	4,78
LUBELSKIE	10 961	4,31	14 914	4,30	15 372	4,23	14 540	4,66
LUBUSKIE	7 766	3,05	10 400	3,00	9 872	2,72	8 790	2,81
ŁÓDZKIE	16 264	6,39	22 185	6,39	21 539	5,93	19 619	6,28
MAŁOPOLSKIE	20 216	7,94	31 278	9,02	31 113	8,57	29 616	9,48
MAZOWIECKIE	39 709	15,60	51 781	14,93	65 232	17,97	51 697	16,55
OPOLSKIE	5 212	2,05	7 714	2,22	7 332	2,02	5 795	1,86
PODKARPACKIE	9 447	3,71	14 121	4,07	15 222	4,19	13 675	4,38
PODLASKIE	**6 973**	**2,74**	**8 899**	**2,57**	**8 732**	**2,40**	**7 785**	**2,49**
POMORSKIE	18 171	7,14	24 862	7,17	25 709	7,08	24 427	7,82
ŚLĄSKIE	27 776	10,91	39 370	11,35	36 911	10,17	30 114	9,64
ŚWIĘTOKRZYSKIE	6 564	2,58	9 000	2,59	9 508	2,62	8 887	2,85
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	9 714	3,82	12 632	3,64	11 735	3,23	9 926	3,18
WIELKOPOLSKIE	24 713	9,71	33 206	9,57	35 334	9,73	29 788	9,54
ZACHODNIOPO-MORSKIE	15 620	6,14	19 610	5,65	18 756	5,17	16 637	5,33

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Kolejną zmienną poddaną analizie była liczba wyrejestrowanych z rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej. W tym przypadku analizując poszczególne lata należy stwierdzić, iż najwięcej podmiotów zostało wyrejestrowanych z rejestru REGON w Polsce w roku 2009. Liczba podmiotów wykreślonych z rejestru REGON wyniosła w tymże roku 357 530 i była o 66% wyższa niż w roku 2005. Niewątpliwie wpływ miał tu okres recesji gospodar-

czej, w kolejnych latach liczba tych podmiotów sukcesywnie spadała nie osiągając jednak poziomu z roku 2005.

Wykres 14. **Liczba wyrejestrowanych z rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – ogółem**

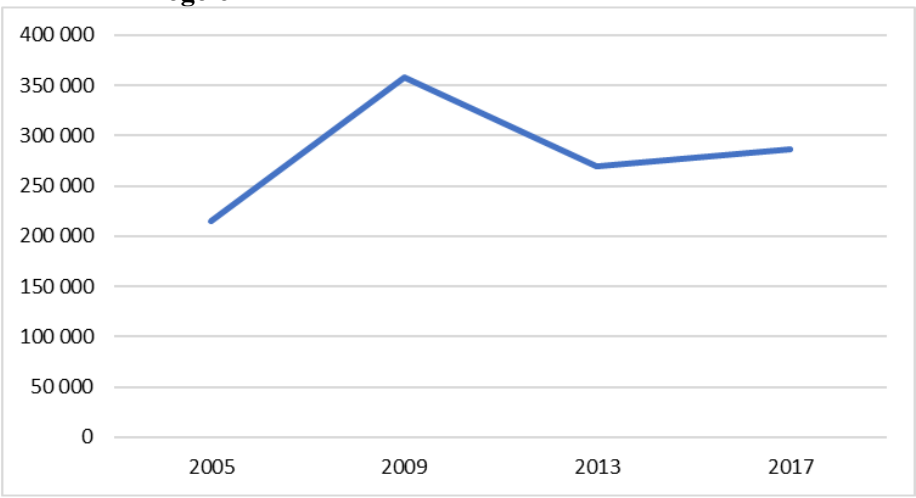

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 15. **Liczba wyrejestrowanych z rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej w województwie podlaskim w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – ogółem**

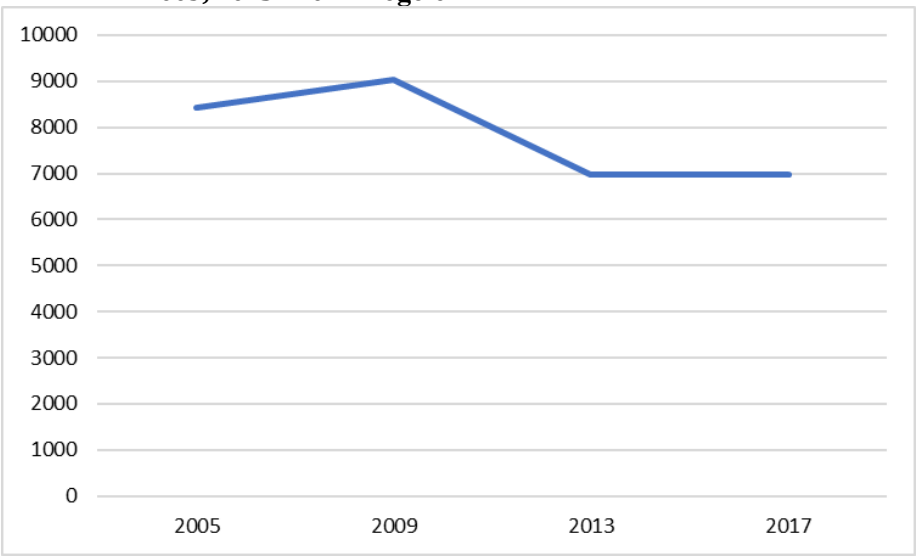

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Analizując regiony, w których liczba podmiotów wyrejestrowanych była najwyższa należy stwierdzić, że są to podobne województwa, w których również rejestrowanych było najwięcej podmiotów gospodarczych. Jest to zjawisko naturalne, z jednej strony w tychże województwach podmioty są dynamicznie rejestrowane, z drugiej wyrejestrowywane.

Zatem ważne decyzje dotyczące rozpoczęcia prowadzenia działalności gospodarczej są podejmowane dość sprawnie i szybko, lecz równie sprawnie i szybko przedsiębiorcy decydują się na zakończenie działalności gospodarczej. Świadczyć to może o elastyczności w podejmowaniu strategicznych decyzji.

Tabela 17. **Liczba wyrejestrowanych z rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – ogółem**

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	214 778	100	357 530	100	269 904	100	286 833	100
DOLNOŚLĄSKIE	23 932	11,14	29 023	8,12	22 189	8,22	23 122	8,06
KUJAWSKO-POMORSKIE	11 367	5,29	27 834	7,79	15 023	5,57	14 647	5,11
LUBELSKIE	10 371	4,83	12 708	3,55	11 377	4,22	12 328	4,30
LUBUSKIE	4 822	2,25	10 913	3,05	7 746	2,87	8 368	2,92
ŁÓDZKIE	11 498	5,35	42 320	11,84	17 429	6,46	17 379	6,06
MAŁOPOLSKIE	18 822	8,76	19 074	5,33	23 347	8,65	24 948	8,70
MAZOWIECKIE	24 535	11,42	53 670	15,01	40 955	15,17	46 585	16,24
OPOLSKIE	3 135	1,46	8 421	2,36	6 017	2,23	6 035	2,10
PODKARPACKIE	9 520	4,43	12 897	3,61	10 519	3,90	11 992	4,18
PODLASKIE	**8 437**	**3,93**	**9 032**	**2,53**	**6 971**	**2,58**	**6 983**	**2,43**
POMORSKIE	14 919	6,95	16 443	4,60	19 269	7,14	21 029	7,33
ŚLĄSKIE	30 881	14,38	37 924	10,61	30 068	11,14	31 919	11,13
ŚWIĘTOKRZYSKIE	4 999	2,33	11 123	3,11	7 542	2,79	8 234	2,87
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	8 540	3,98	13 532	3,78	9 394	3,48	9 566	3,34
WIELKOPOLSKIE	17 984	8,37	34 786	9,73	25 865	9,58	27 177	9,47
ZACHODNIOPO-MORSKIE	11 016	5,13	17 830	4,99	16 193	6,00	16 462	5,74

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Proporcjonalnie najwięcej podmiotów zostało wyrejestrowanych z rejestru REGON na terenie województwa śląskiego. W roku 2005 było to 30 881 podmiotów, co stanowiło 14,38% ogółu wszystkich wyrejestrowanych przedsiębiorstw w Polsce. Równie dużo podmiotów wyrejestrowanych zostało w województwach mazowieckim (25 535, co stanowiło 11,42%) i dolnośląskim (23 932, co stanowiło 11,14%). Rok 2017 przyniósł zmiany, a mianowi-

cie województwo z największą liczbą wyrejestrowanych podmiotów to mazowieckie. W roku 2017 na jego terenie zostało wyrejestrowanych z rejestru REGON 46 585 podmiotów, czyli prawie dwukrotnie więcej niż w roku 2005. Stanowiło to 16,24% ogółu wyrejestrowanych podmiotów w Polsce. Z kolei w przypadku województwa dolnośląskiego należy zaobserwować nieznaczny spadek liczby podmiotów wyrejestrowanych. W roku 2017 na terenie tego województwa wyrejestrowano 23 122 podmioty, czyli mniej niż w roku 2005.

Województwa, na terenie których liczba wyrejestrowanych podmiotów była najniższa to w roku 2005 województwa:

- opolskie - w roku 2005 wyrejestrowano tu 3 135 podmiotów (co stanowiło 1,46% ogółu podmiotów w Polsce), zaś w roku 2017 odpowiednio 6 035 (co stanowiło 2,10%);
- lubuskie – w roku 2005 wyrejestrowano tu 4 822 podmiotów (co stanowiło 2,25% ogółu podmiotów w Polsce), w roku 2017 odpowiednio 8 368 (co stanowiło 2,92%);
- świętokrzyskie - w roku 2005 wyrejestrowano tu 4 999 podmiotów (co stanowiło 2,33% ogółu podmiotów w Polsce), w roku 2017 odpowiednio 8 234 (co stanowiło 2,87%);
- podlaskie - w roku 2005 wyrejestrowano tu 8 437 podmiotów (co stanowiło 3,93% ogółu podmiotów w Polsce), w roku 2017 odpowiednio 6 983 (co stanowiło 2,43%).

Województwa, na terenie których liczba przedsiębiorstw wyrejestrowanych była najniższa, to tradycyjnie województwa najmniejsze i najmniej liczne pod względem liczby ludności i rejestrowanych przedsiębiorstw. Warto jednakże podkreślić, iż zauważalny jest wyraźny spadek liczby wyrejestrowanych z rejestru REGON podmiotów na terenie województwa podlaskiego. W latach 2005 - 2017 liczba podmiotów wyrejestrowanych w woj. podlaskim zmalała o prawie 20%. Spadek nominalny wyrejestrowanych przedsiębiorstw w tym czasie oprócz województwa podlaskiego miał miejsce jedynie w województwie dolnośląskim, jednakże tam był on dużo niższy. Może to świadczyć o względnie wyższej niż w innych województwach stabilności i trwałości prowadzonej działalności.

Poddając analizie sektory własnościowe w rozbiciu na sektor publiczny i sektor prywatny należy stwierdzić, iż lata 2005, 2009 i 2013 charakteryzowały się dość stabilną liczbą wyrejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w Polsce w ramach sektora publicznego i wahającą się w przedziale od 2000 do 3000 podmiotów rocznie. Dużą zmianę przyniósł rok 2017, w którym liczba podmiotów sektora publicznego wyrejestrowanych z rejestru REGON wyniosła 8 453, co stanowi przyrost w okresie 2013-2017 aż o 246%.

Wykres 16. **Liczba wyrejestrowane z rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – sektor publiczny**

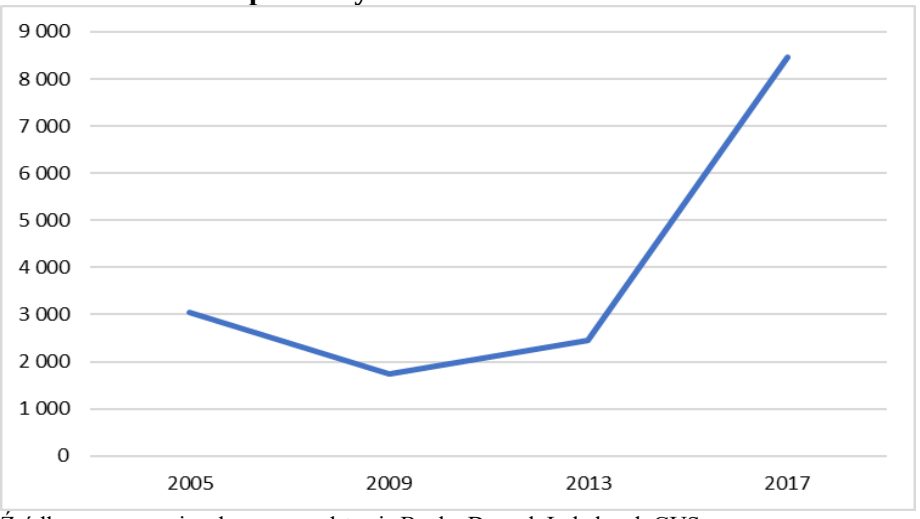

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Poddając analizie rozkład obszarowy liczby wyrejestrowanych podmiotów sektora publicznego widać, iż najwięcej podmiotów wyrejestrowanych zostało w województwach największych i najliczniejszych. Są to województwa:

- mazowieckie – w roku 2005 wyrejestrowano 359 podmiotów (co stanowiło 11,81% ogółem wyrejestrowanych w Polsce) i w roku 2017 odpowiednio 1 086 podmiotów (12,85%);
- śląskie – w roku 2005 wyrejestrowano 317 podmiotów (10,43%) i w 2017 roku 849 (10,04%);
- małopolskie - w roku 2005 wyrejestrowano 287 podmiotów (9,44%) i w 2017 roku 944 (11,17%).

Województwa, w których liczba wyrejestrowanych z rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej była najniższa, to tradycyjnie województwa:

- podlaskie – w roku 2005 wyrejestrowano 55 podmiotów (co stanowiło 1,81% ogółem wyrejestrowanych w Polsce) i w roku 2017 odpowiednio 288 podmiotów, co stanowiło 3,41% ogółem w Polsce;
- świętokrzyskie – w roku 2005 wyrejestrowano 78 podmiotów (2,57%) i w 2017 roku 324 (3,83%);
- lubuskie – w roku 2005 wyrejestrowano 110 podmiotów (3,62%) i w 2017 roku 235 (2,78%);
- opolskie – w roku 2005 wyrejestrowano 116 podmiotów (3,82%) i w 2017 roku 154 (1,82%).

Tabela 18. **Liczba wyrejestrowanych z rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – sektor publiczny**

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	3 039	100	1 744	100	2 445	100	8 453	100
DOLNOŚLĄSKIE	288	9,48	176	10,09	175	7,16	486	5,75
KUJAWSKO-POMORSKIE	150	4,94	75	4,30	139	5,69	479	5,67
LUBELSKIE	189	6,22	70	4,01	168	6,87	530	6,27
LUBUSKIE	110	3,62	47	2,69	76	3,11	235	2,78
ŁÓDZKIE	185	6,09	125	7,17	163	6,67	395	4,67
MAŁOPOLSKIE	287	9,44	121	6,94	262	10,72	944	11,17
MAZOWIECKIE	359	11,81	267	15,31	213	8,71	1 086	12,85
OPOLSKIE	116	3,82	58	3,33	83	3,39	154	1,82
PODKARPACKIE	148	4,87	63	3,61	153	6,26	766	9,06
PODLASKIE	**55**	**1,81**	**40**	**2,29**	**116**	**4,74**	**288**	**3,41**
POMORSKIE	121	3,98	90	5,16	139	5,69	494	5,84
ŚLĄSKIE	317	10,43	183	10,49	203	8,30	849	10,04
ŚWIĘTOKRZYSKIE	78	2,57	61	3,50	107	4,38	324	3,83
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	229	7,54	88	5,05	138	5,64	306	3,62
WIELKOPOLSKIE	219	7,21	165	9,46	177	7,24	771	9,12
ZACHODNIO-POMORSKIE	188	6,19	115	6,59	133	5,44	346	4,09

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 17. **Liczba wyrejestrowanych z rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – sektor prywatny**

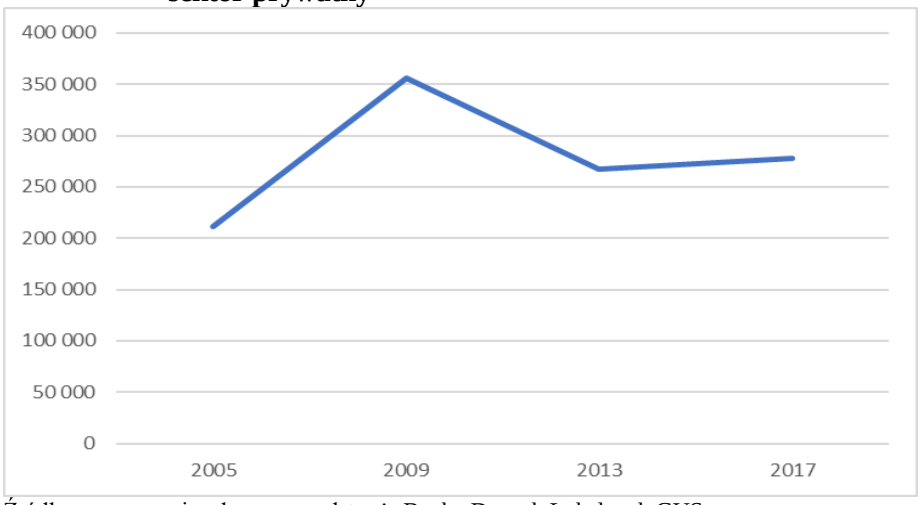

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Liczba wyrejestrowanych z rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej w Polsce w przypadku sektora prywatnego kształtowała się w analizowanym okresie zupełnie odmiennie niż w przypadku sektora publicznego. W przypadku sektora publicznego rok 2009 charakteryzował się najniższą liczbą podmiotów wyrejestrowanych, zaś w przypadku sektora prywatnego to właśnie w tymże roku wyrejestrowano najwięcej przedsiębiorstw. Widoczna jest więc wyraźna tendencja odwrotna, tj. w przypadku gdy w roku 2013 a w szczególności w 2017 wzrosła dość mocno liczba podmiotów wyrejestrowanych w ramach sektora publicznego, to sektor prywatny charakteryzował się dość stabilną liczbą podmiotów skreślonych z rejestru REGON oscylującą wokół 250 000 rocznie.

Analizując rozkład terytorialny liczby wyrejestrowanych z rejestru REGON podmiotów w ramach sektora prywatnego należy stwierdzić, że w tym przypadku jest on dość zgodny z podmiotami sektora publicznego. Województwa, w których wyrejestrowano najwięcej podmiotów sektora prywatnego w roku 2005 to:

- śląskie - w roku 2005 wyrejestrowano 30 564 podmioty (co stanowiło 14,43% ogółem wyrejestrowanych w Polsce) i w roku 2017 - 31 040 podmiotów (11,17%);
- mazowieckie - w roku 2005 wyrejestrowano 24 176 podmioty (11,42%) i w 2017 roku 45 297 (16,30%);
- dolnośląskie - w roku 2005 wyrejestrowano 23 644 podmioty (11,17%) i w 2017 roku 22 610 (8,14%).

Również i w tym przypadku powtarza się sytuacja, która miała miejsce we wcześniejszych analizach, iż w województwach największych i najludniejszych liczba podmiotów zarejestrowanych jak i wyrejestrowanych jest największa. W przypadku województw z małą liczbą mieszkańców liczba tychże podmiotów jest odpowiednio mniejsza. Województwa, w których liczba podmiotów wyrejestrowanych z rejestru REGON było najmniejsza to podobnie jak w przypadku sektora publicznego województwa:

- opolskie - w roku 2005 wyrejestrowano 3 019 podmiotów, co stanowiło 1,43% ogółem wyrejestrowanych w Polsce i w roku 2017 - odpowiednio 5 873 podmioty, co stanowiło 2,11% ogółem w Polsce.
- lubuskie - w roku 2005 wyrejestrowano 4 712 podmiotów (2,23%) i w 2017 roku 8 117 (2,92%);
- świętokrzyskie - w roku 2005 wyrejestrowano 4 921 podmiotów (2,32%) i w 2017 roku 7 906 (2,85%);
- podlaskie - w roku 2005 wyrejestrowano 8 382 podmiotów (3,96% i w 2017 roku 6 692 (2,41%).

Tabela 19. **Liczba wyrejestrowane z rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – sektor prywatny**

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	211 739	100	355 786	100	267 459	100	277 858	100
DOLNOŚLĄSKIE	23 644	11,17	28 847	8,11	22 014	8,23	22 610	8,14
KUJAWSKO-POMORSKIE	11 217	5,30	27 759	7,80	14 884	5,56	14 153	5,09
LUBELSKIE	10 182	4,81	12 638	3,55	11 209	4,19	11 782	4,24
LUBUSKIE	4 712	2,23	10 866	3,05	7 670	2,87	8 117	2,92
ŁÓDZKIE	11 313	5,34	42 195	11,86	17 266	6,46	16 974	6,11
MAŁOPOLSKIE	18 535	8,75	18 953	5,33	23 085	8,63	23 953	8,62
MAZOWIECKIE	24 176	11,42	53 403	15,01	40 742	15,23	45 297	16,30
OPOLSKIE	3 019	1,43	8 363	2,35	5 934	2,22	5 873	2,11
PODKARPACKIE	9 372	4,43	12 834	3,61	10 366	3,88	11 214	4,04
PODLASKIE	**8 382**	**3,96**	**8 992**	**2,53**	**6 855**	**2,56**	**6 692**	**2,41**
POMORSKIE	14 798	6,99	16 353	4,60	19 130	7,15	20 509	7,38
ŚLĄSKIE	30 564	14,43	37 741	10,61	29 865	11,17	31 040	11,17
ŚWIĘTOKRZYSKIE	4 921	2,32	11 062	3,11	7 435	2,78	7 906	2,85
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	8 311	3,93	13 444	3,78	9 256	3,46	9 250	3,33
WIELKOPOLSKIE	17 765	8,39	34 621	9,73	25 688	9,60	26 356	9,49
ZACHODNIOPO-MORSKIE	10 828	5,11	17 715	4,98	16 060	6,00	16 077	5,79

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Analizując podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według grup rodzajów działalności PKD 2007 w Polsce w latach 2009-2017 należy stwierdzić, iż ich ogólna liczba w ramach:

- sektora rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo - zmalała o około 15%;
- sektora przemysł i budownictwo - wzrosła o około 15%;
- pozostałej działalności - wzrosła o około 16%.

W przypadku województwa podlaskiego ogólna liczba podmiotów w latach 2009-2017 w ramach:

- sektora rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo - zmalała o około 24%;
- sektora przemysł i budownictwo - wzrosła o około 18%;
- pozostałej działalności - wzrosła o około 13,5%.

Potwierdza to, iż ilościowo dominującą grupą rodzajów działalności PKD 2007 w województwie podlaskim jest przemysł i budownictwo. W ramach tej branży liczba podmiotów wzrosła z 18 828 (co stanowiło 2,34% wszystkich podmiotów ogółem w Polsce) do 22 281 (odpowiednio 2,41% podmiotów

Tabela 20. **Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg grup rodzajów działalności PKD 2007 w województwach w Polsce w latach 2009, 2013 i 2017**

Województwo	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo						przemysł i budownictwo						pozostała działalność					
	2009	%	2013	%	2017	%	2009	%	2013	%	2017	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	87932		90350		74033		805215		870917		923473		2849526		3108992		3312294	
DOLNOŚLĄSKIE	6121	6,96	6132	6,79	4728	6,39	63327	7,86	68540	7,87	72653	7,87	247363	8,68	272889	8,78	291430	8,80
KUJAWSKO-POMORSKIE	4788	5,45	5104	5,65	4281	5,78	38736	4,81	41311	4,74	43044	4,66	138507	4,86	144837	4,66	148392	4,48
LUBELSKIE	4159	4,73	4480	4,96	3932	5,31	30762	3,82	34874	4,00	37293	4,04	121259	4,26	130408	4,19	136140	4,11
LUBUSKIE	3603	4,10	3700	4,10	3360	4,54	20393	2,53	22888	2,63	24600	2,66	77410	2,72	83252	2,68	84950	2,56
ŁÓDZKIE	4584	5,21	4676	5,18	4022	5,43	52224	6,49	54415	6,25	55369	6,00	163898	5,75	178824	5,75	186464	5,63
MAŁOPOLSKIE	6502	7,39	5709	6,32	3926	5,30	74111	9,20	83630	9,60	91688	9,93	233404	8,19	261735	8,42	284406	8,59
MAZOWIECKIE	12031	13,68	11697	12,95	8797	11,88	126239	15,68	134522	15,45	142827	15,47	508426	17,84	578778	18,62	657745	19,86
OPOLSKIE	3584	4,08	3668	4,06	2664	3,60	21226	2,64	22697	2,61	23077	2,50	70671	2,48	73673	2,37	74849	2,26
PODKARPACKIE	3352	3,81	3404	3,77	3119	4,21	31731	3,94	36327	4,17	40256	4,36	109916	3,86	119896	3,86	127695	3,86
PODLASKIE	**3633**	**4,13**	**3746**	**4,15**	**2768**	**3,74**	**18828**	**2,34**	**20535**	**2,36**	**22281**	**2,41**	**67117**	**2,36**	**72236**	**2,32**	**76153**	**2,30**
POMORSKIE	5396	6,14	5233	5,79	4380	5,92	60002	7,45	64686	7,43	70160	7,60	183864	6,45	201865	6,49	219164	6,62
ŚLĄSKIE	4998	5,68	5233	5,79	4866	6,57	90776	11,27	98058	11,26	100632	10,90	334804	11,75	357059	11,48	364429	11,00
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1645	1,87	1946	2,15	1821	2,46	23694	2,94	25451	2,92	26758	2,90	80339	2,82	82485	2,65	83717	2,53
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	4951	5,63	5359	5,93	4344	5,87	23534	2,92	24705	2,84	26241	2,84	86336	3,03	92162	2,96	94792	2,86
WIELKOPOLSKIE	12782	14,54	14060	15,56	11297	15,26	84647	10,51	91407	10,50	97956	10,61	261921	9,19	292388	9,40	312841	9,44
ZACHODNIO-POMORSKIE	5803	6,60	6203	6,87	5726	7,73	44985	5,59	46871	5,38	48553	5,26	164291	5,77	166505	5,36	168851	5,10

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

ogółem w ramach tej branży w Polsce). Również tendencja w ramach grupy „pozostała działalność" jest rosnąca, a więc korzystna dla regionu. Należy także zaznaczyć, iż w analizowanym okresie liczba podmiotów sektora rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo uległa dość znacznemu zmniejszeniu co może świadczyć o tendencji do łączenia się i koncentracji podmiotów.

Kolejna tabela (21) prezentująca liczbę podmiotów nowo zarejestrowanych według grup sekcji PKD 2007 w województwach w Polsce w latach 2009-2017 potwierdza, iż tylko w ramach branży przemysł i budownictwo liczba nowo zarejestrowanych podmiotów wzrosła, zarówno w Polsce (o około 17,5%), jak i w województwie podlaskim (o około 28%). W ramach pozostałych branż liczba nowych podmiotów zmalała. W przypadku sektora rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w Polsce zmalała o około 21%, zaś w przypadku województwa podlaskiego o około 31%. Dynamika nowo zarejestrowanych podmiotów w ramach pozostałej działalności w analizowanym okresie również była ujemna i wyniosła w przypadku Polski (– 1%), zaś w przypadku województwa podlaskiego (-13%).

W przypadku podmiotów wyrejestrowanych z rejestru REGON według grup sekcji PKD 2007 w latach 2009-2017 należy stwierdzić, iż tendencja w każdej z analizowanych grup była korzystna, tzn. wyrejestrowaniu z REGON podlegało coraz mniej podmiotów. W przypadku sektora rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo w Polsce w roku 2009 wyrejestrowano 5 629 podmiotów, zaś w roku 2017 liczba ta zmalała do 3 063. W przypadku województwa podlaskiego liczba wyrejestrowanych podmiotów była proporcjonalnie jeszcze niższa, a więc i korzystniejsza dla województwa. W roku 2009 wyrejestrowano 264 podmioty, zaś w roku 2017 ponad o połowę mniej, czyli 128. Branża przemysł i budownictwo charakteryzowała się dość stabilnym poziomem podmiotów podlegających wyrejestrowaniu, szczególnie w przypadku województwa podlaskiego, gdzie w roku 2009 wyrejestrowanych zostało 1889 podmiotów, zaś w roku 2017 – 1857 (spadek o około 2% w analizowanym okresie). W Polsce ogółem sektor przemysł i budownictwo w 2009 roku opuściło 82 405 podmiotów, zaś w roku 2017 – 72 396 (spadek o około 12% w latach 2009-2017). W ramach pozostałej działalności w roku 2009 wyrejestrowano w Polsce 269 496 podmiotów, zaś w roku 2017 o około 12% mniej, czyli 211 374. Analogicznie w województwie podlaskim wyrejestrowanych zostało 6 879 przedsiębiorstw, a w roku 2017 – 4 998 (spadek o około 17%). Jak widać, również w ramach tego sektora liczba wyrejestrowanych podmiotów w województwie podlaskim jest niższa, niż w Polsce ogółem, co jest sytuacją korzystną dla regionu.

Tabela 21. **Podmioty nowo zarejestrowane wg grup sekcji PKD 2007 w województwach w Polsce w latach 2009, 2013 i 2017**

Województwo	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo						przemysł i budownictwo						pozostała działalność					
	2009	%	2013	%	2017	%	2009	%	2013	%	2017	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	87932		90350		74033		805215		870917		923473		2849526		3108992		3312294	
DOLNOŚLĄSKIE	6121	6,96	6132	6,79	4728	6,39	63327	7,86	68540	7,87	72653	7,87	247363	8,68	272889	8,78	291430	8,80
KUJAWSKO-POMORSKIE	4788	5,45	5104	5,65	4281	5,78	38736	4,81	41311	4,74	43044	4,66	138507	4,86	144837	4,66	148392	4,48
LUBELSKIE	4159	4,73	4480	4,96	3932	5,31	30762	3,82	34874	4,00	37293	4,04	121259	4,26	130408	4,19	136140	4,11
LUBUSKIE	3603	4,10	3700	4,10	3360	4,54	20393	2,53	22888	2,63	24600	2,66	77410	2,72	83252	2,68	84950	2,56
ŁÓDZKIE	4584	5,21	4676	5,18	4022	5,43	52224	6,49	54415	6,25	55369	6,00	163898	5,75	178824	5,75	186464	5,63
MAŁOPOLSKIE	6502	7,39	5709	6,32	3926	5,30	74111	9,20	83630	9,60	91688	9,93	233404	8,19	261735	8,42	284406	8,59
MAZOWIECKIE	12031	13,68	11697	12,95	8797	11,88	126239	15,68	134522	15,45	142827	15,47	508426	17,84	578778	18,62	657745	19,86
OPOLSKIE	3584	4,08	3668	4,06	2664	3,60	21226	2,64	22697	2,61	23077	2,50	70671	2,48	73673	2,37	74849	2,26
PODKARPACKIE	3352	3,81	3404	3,77	3119	4,21	31731	3,94	36327	4,17	40256	4,36	109916	3,86	119896	3,86	127695	3,86
PODLASKIE	**3633**	**4,13**	**3746**	**4,15**	**2768**	**3,74**	**18828**	**2,34**	**20535**	**2,36**	**22281**	**2,41**	**67117**	**2,36**	**72236**	**2,32**	**76153**	**2,30**
POMORSKIE	5396	6,14	5233	5,79	4380	5,92	60002	7,45	64686	7,43	70160	7,60	183864	6,45	201865	6,49	219164	6,62
ŚLĄSKIE	4998	5,68	5233	5,79	4866	6,57	90776	11,27	98058	11,26	100632	10,90	334804	11,75	357059	11,48	364429	11,00
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1645	1,87	1946	2,15	1821	2,46	23694	2,94	25451	2,92	26758	2,90	80339	2,82	82485	2,65	83717	2,53
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	4951	5,63	5359	5,93	4344	5,87	23534	2,92	24705	2,84	26241	2,84	86336	3,03	92162	2,96	94792	2,86
WIELKOPOLSKIE	12782	14,54	14060	15,56	11297	15,26	84647	10,51	91407	10,50	97956	10,61	261921	9,19	292388	9,40	312841	9,44
ZACHODNIO-POMORSKIE	5803	6,60	6203	6,87	5726	7,73	44985	5,59	46871	5,38	48553	5,26	164291	5,77	166505	5,36	168851	5,10

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 22. **Wyrejestrowane z rejestru REGON podmioty gospodarki narodowej wg grup sekcji PKD 2007 w województwach w Polsce w latach 2009, 2013 i 2017**

Województwo	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo						przemysł i budownictwo						pozostała działalność					
	2009	**%**	**2013**	**%**	**2017**	**%**	**2009**	**%**	**2013**	**%**	**2017**	**%**	**2009**	**%**	**2013**	**%**	**2017**	**%**
POLSKA	5629		2849		3063		82405		66762		72396		269496		200293		211374	
DOLNOŚLĄSKIE	389	6,91	224	7,86	185	6,04	6283	7,62	5421	8,12	5903	8,15	22351	8,29	16544	8,26	17034	8,06
KUJAWSKO-POMORSKIE	335	5,95	171	6,00	174	5,68	6245	7,58	3749	5,62	3814	5,27	21254	7,89	11103	5,54	10659	5,04
LUBELSKIE	226	4,01	132	4,63	161	5,26	2652	3,22	2686	4,02	3134	4,33	9830	3,65	8559	4,27	9033	4,27
LUBUSKIE	319	5,67	176	6,18	226	7,38	2131	2,59	2082	3,12	2314	3,20	8463	3,14	5488	2,74	5828	2,76
ŁÓDZKIE	526	9,34	149	5,23	139	4,54	10020	12,16	4234	6,34	4070	5,62	31774	11,79	13046	6,51	13170	6,23
MAŁOPOLSKIE	197	3,50	153	5,37	128	4,18	5022	6,09	6394	9,58	6955	9,61	13855	5,14	16800	8,39	17865	8,45
MAZOWIECKIE	488	8,67	230	8,07	318	10,38	12063	14,64	8453	12,66	8663	11,97	41119	15,26	32272	16,11	37604	17,79
OPOLSKIE	194	3,45	110	3,86	103	3,36	1761	2,14	1692	2,53	1667	2,30	6466	2,40	4215	2,10	4265	2,02
PODKARPACKIE	204	3,62	179	6,28	167	5,45	2899	3,52	2693	4,03	3238	4,47	9794	3,63	7647	3,82	8587	4,06
PODLASKIE	**264**	**4,69**	**115**	**4,04**	**128**	**4,18**	**1889**	**2,29**	**1753**	**2,63**	**1857**	**2,57**	**6879**	**2,55**	**5103**	**2,55**	**4998**	**2,36**
POMORSKIE	227	4,03	188	6,60	186	6,07	4878	5,92	5512	8,26	6567	9,07	11338	4,21	13569	6,77	14276	6,75
ŚLĄSKIE	412	7,32	206	7,23	185	6,04	7880	9,56	6524	9,77	7209	9,96	29632	11,00	23338	11,65	24525	11,60
ŚWIĘTOKRZYSKIE	123	2,19	84	2,95	86	2,81	2397	2,91	1933	2,90	2347	3,24	8603	3,19	5525	2,76	5801	2,74
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	355	6,31	166	5,83	204	6,66	3039	3,69	2526	3,78	2650	3,66	10138	3,76	6702	3,35	6712	3,18
WIELKOPOLSKIE	1100	19,54	322	11,30	362	11,82	8569	10,40	6774	10,15	7110	9,82	25117	9,32	18769	9,37	19705	9,32
ZACHODNIO-POMORSKIE	270	4,80	244	8,56	309	10,09	4677	5,68	4336	6,49	4883	6,74	12883	4,78	11613	5,80	11270	5,33

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wnioski

1. Liczba podmiotów gospodarki narodowej funkcjonujących na terenie danego województwa była skorelowana z liczbą jego mieszkańców. Województwa, w których liczba funkcjonujących podmiotów była najwyższa to województwa mazowieckie, śląskie, wielkopolskie i dolnośląskie. Są to regiony o największym zaludnieniu. Odpowiednio, obszary, w których liczba zarejestrowanych podmiotów była najniższa to województwa najmniej liczne w kraju, czyli: podlaskie, opolskie, świętokrzyskie i lubuskie.
2. Dynamika zmian liczby podmiotów według klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym pokazuje, iż tylko w przypadku dwóch województw w Polsce następował stały przyrost ich liczby w każdej z analizowanych klas wielkości, tj. przedsiębiorstwach mikro, małych i średnich. Były to województwa mazowieckie i dolnośląskie, czyli Warszawa i Wrocław, jako centra przyciągania inwestycji i nowych przedsiębiorstw. Województwa, na terenie, których miał miejsce spadek liczby przedsiębiorstw w każdej z klas wielkości to: łódzkie, kujawsko-pomorskie, warmińsko-mazurskie i lubuskie. Wyraźnie widać, iż w przypadku tych województw następował stały odpływ ludności, co skutkowało spadkiem liczby podmiotów gospodarczych.
3. Województwo podlaskie we wszystkich analizowanych latach znajdowało się na ostatnim miejscu wśród województw w Polsce pod względem liczby funkcjonujących przedsiębiorstw małych na 10 tys. mieszkańców. Dodatkowo, w analizowanym okresie sukcesywnie malał procentowy udział liczby podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. mieszkańców w relacji do wszystkich przedsiębiorstw w Polsce. Jednakże korzystna tendencja miała miejsce w przypadku przedsiębiorstw średniej wielkości. Województwo podlaskie wypadało w tej kategorii nieco lepiej. W roku 2005 liczba przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców wynosiła 9,1, co stanowiło 78,45% w relacji do Polski ogółem. W kolejnych latach następowała sukcesywna poprawa. W roku 2017 liczba przedsiębiorstw wynosiła 10,1 co stanowiło odpowiednio 81,45%.
4. W przypadku województwa podlaskiego liczba mikroprzedsiębiorstw w latach 2005-2017 zmalała o 6,18 pkt. proc., liczba przedsiębiorstw małych zmalała o 7,12 pkt. proc., zaś liczba przedsiębiorstw średnich wzrosła o 3 pkt. proc. Tendencją korzystną jest wzrost liczby przedsiębiorstw z kategorii wielkości „średnie". W roku 2005 województwo to było na ostatniej pozycji wśród wszystkich województw w Polsce pod względem liczby przedsiębiorstw średnich. Na jego terenie funkcjonowały 674 przedsiębiorstwa, zaś w roku

2017 ilość ta wzrosła o 68 nowe organizacje. Umożliwiło to awans podlaskiego na 14 pozycję w kraju, przed województwami opolskim i lubuskim.

5. Na terenie województwa podlaskiego obserwuje się wyraźny spadek liczby wyrejestrowanych z rejestru REGON podmiotów, która w latach 2005-2017 zmalała o prawie 20%. W tym czasie liczba nominalnie wyrejestrowanych przedsiębiorstw oprócz województwa podlaskiego zmalała jedynie w województwie dolnośląskim.
6. Dominującą grupą rodzajów działalności PKD 2007 w województwie podlaskim był przemysł i budownictwo. W ramach tejże branży w analizowanym okresie liczba nowo zarejestrowanych podmiotów wzrosła w województwie podlaskim o około 28%, czyli znacznie bardziej dynamicznie niż w Polsce ogółem, gdzie odpowiedni przyrost podmiotów wyniósł około 17,5%.

Rozdział III.
EWOLUCJA W OBSZARACH AKTYWNOŚCI KAPITAŁU LUDZKIEGO

Aktywność ekonomiczna ludności

Wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) pozwalają na dokonanie oceny sytuacji na rynku pracy w kontekście ilości oraz struktury zasobów siły roboczej. Zgodnie z założeniami i metodologią prowadzonych od 1992 roku badań przez GUS, pozwala ono na wyróżnienie następujących grup zasobów pracy: pracujących, bezrobotnych oraz biernych zawodowo. Na wykresie 14 przedstawione zostały dane dotyczące liczby osób aktywnych zawodowo w wieku powyżej 15 roku życia.

Wykres 18. **Zmiany w liczbie osób aktywnych zawodowo w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017**

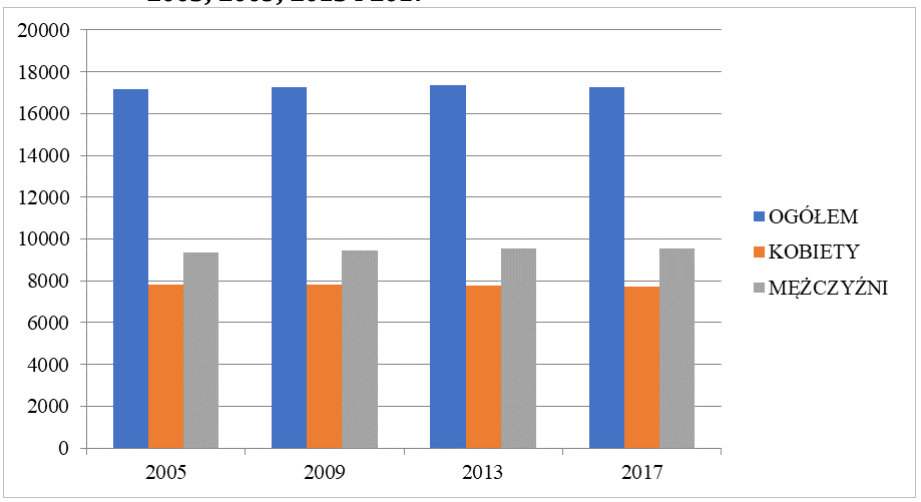

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W analizowanym okresie liczebność osób aktywnych zawodowo w wieku 15 lat i więcej kształtowała się na zbliżonym poziomie. Począwszy od 2005 roku odnotowywano nieznaczny roczny przyrost analizowanej grupy osób. W 2013 roku w porównaniu do 2005 wzrost ten wyniósł 1,17%. W 2017 roku ludność

aktywna zawodowo liczyła 17 267 tys. osób i zmniejszyła się w porównaniu do 2013 roku o 94 tys. osób tj. o 0,54%. Wśród aktywnych zawodowo należy zauważyć przewagę liczebną mężczyzn. Ich odsetek w analizowanej grupie systematycznie, co roku wzrastał i oscylował w granicach 54,55%-55,19%. Jednocześnie przy zmniejszającym się udziale kobiet w grupie aktywnych zawodowo z 45,45% do 44,81%.

W tabeli 23 zaprezentowane zostały dane dotyczące kształtowania się liczby ludności aktywnej zawodowo oraz jej struktury według województw.

Tabela 23. **Liczba osób aktywnych zawodowo w Polsce oraz poszczególnych województwach w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w tys. osób)**

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	17 161	100	17 279	100	17 361	100	17 267	100
DOLNOŚLĄSKIE	1 301	7,58	1 272	7,36	1 190	6,85	1 295	7,50
KUJAWSKO-POMORSKIE	924	5,38	925	5,35	869	5,01	912	5,28
LUBELSKIE	1 086	6,33	1 087	6,29	1 068	6,15	934	5,41
LUBUSKIE	492	2,87	450	2,60	448	2,58	445	2,58
ŁÓDZKIE	1 349	7,86	1 381	7,99	1 404	8,09	1 176	6,81
MAŁOPOLSKIE	1 469	8,56	1 408	8,15	1 475	8,50	1 488	8,62
MAZOWIECKIE	2 322	13,53	2 637	15,26	2 617	15,07	2 613	15,13
OPOLSKIE	423	2,46	428	2,48	382	2,20	421	2,44
PODKARPACKIE	897	5,23	987	5,71	934	5,30	926	5,36
PODLASKIE	**502**	**2,93**	**533**	**3,08**	**503**	**2,90**	**506**	**2,93**
POMORSKIE	856	4,99	843	4,88	994	5,73	1 053	6,10
ŚLĄSKIE	2 056	11,98	1 991	11,52	2 108	12,14	1 963	11,37
ŚWIĘTOKRZYSKIE	627	3,65	654	3,78	637	3,66	558	3,23
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	607	3,54	615	3,55	597	3,43	601	3,48
WIELKOPOLSKIE	1 538	8,96	1 401	8,10	1 497	8,62	1 654	9,57
ZACHODNIOPOMORSKIE	713	4,15	667	3,86	637	3,66	724	4,19

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Największy odsetek osób aktywnych zawodowo w analizowanym okresie dotyczył województw mazowieckiego, śląskiego oraz wielkopolskiego. Przy czym liderem jest województwo mazowieckie, gdzie odsetek ten oscylował w granicach 13,53%-15,26%. Natomiast wśród województw, gdzie odnotowany został najmniejszy udział osób aktywnych zawodowo znalazły się województwa: lubuskie, opolskie oraz podlaskie. W odniesieniu do powyższych województw odsetek aktywnych zawodowo kształtował się w granicach 2,20%-3,08%.

Należy również zwrócić uwagę na dynamikę zmian w liczbie aktywnych zawodowo w latach 2005-2017. W dziewięciu województwach wystąpił spadek liczby osób aktywnych zawodowo w 2017 roku w porównaniu do 2005 roku. Wśród nich znalazły się takie jak: dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, lubelskie, lubuskie, łódzkie, opolskie, śląskie, świętokrzyskie oraz warmińsko-mazurskie, przy czym największy spadek odnotowały województwa lubelskie – 14%, łódzkie 12,83% oraz świętokrzyskie 11,01%. W pozostałych województwach nastąpił przyrost zbiorowości osób aktywnych zawodowo. Dynamika tych zmian była niemniej bardzo zróżnicowana. W odniesieniu do województwa pomorskiego, mazowieckiego oraz wielkopolskiego wzrost ten był znaczny i wyniósł odpowiednio: 23,01%, 12,53% oraz 7,54%. W pozostałych natomiast kształtował się w granicach 0,79%-3,23%. Najniższy przyrost wystąpił w przypadku województwa podlaskiego, niemniej jako jedyne spośród województw o najmniejszym udziale osób aktywnych zawodowo odnotowało wzrost wielkości.

O istotnych różnicach w liczebności zasobów siły roboczej w poszczególnych regionach kraju decyduje wiele czynników, które kształtują się różnie w poszczególnych województwach. Dość istotne z punktu widzenia regionów o słabszej kondycji gospodarczej mogą mieć determinanty ekonomiczno-społeczne, do których można zaliczyć między innymi: rozmiary produkcji, wydajność pracy czy też płace realne. Zmienne te powodują przepływ zasobów siły roboczej z obszarów mniej atrakcyjnych do dających lepsze perspektywy zawodowe.

Wykres 19. **Zmiany w liczbie osób aktywnych zawodowo – pracujących w Polsce w latach 2005-2017**

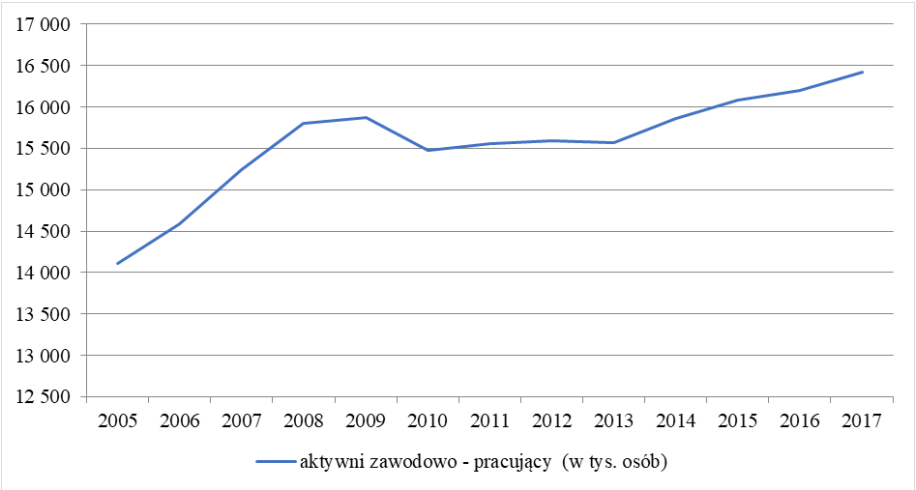

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Aktywni zawodowo tworzą zasób siły roboczej w ramach, którego można wyróżnić dwie główne kategorie: pracujących oraz bezrobotnych. Z analizy danych wynika, że dominujący odsetek wśród aktywnych zawodowo stanowią osoby zaliczane do kategorii pracujących. Ich udział w badanym okresie kształtował się na poziomie oscylującym w granicach 82,3%-95,1%. Zmiany w liczbie osób pracujących przedstawiają się następująco (wykres 19).

Wykres 20. **Zmiany w liczbie aktywnych zawodowo pracujących według kryterium płci w Polsce w latach 2005-2017**

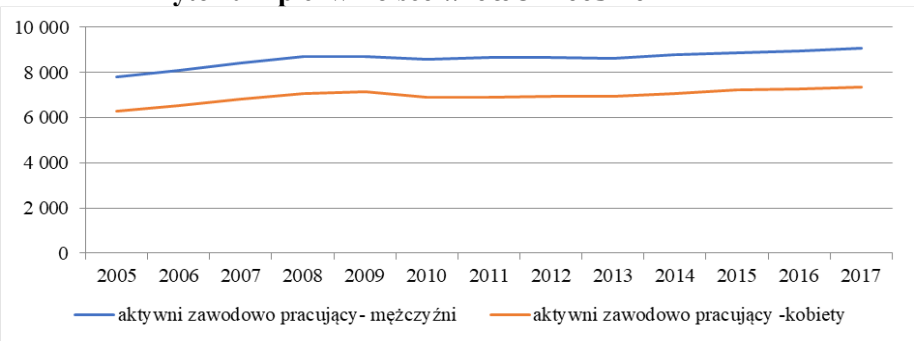

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Należy zwrócić uwagę na dynamiczny przyrost kategorii zasobów siły roboczej zaliczanych do pracujących. Od początku analizowanego okresu do 2008 roku dynamika wzrostu grupy osób pracujących kształtowała się w granicach 3,4%-4,4%. Od 2009 roku zauważalny jest nieznaczny jej spadek w znacznym stopniu spowodowany kryzysem gospodarczym. W 2010 roku w porównaniu do 2009 roku liczba pracujących zmniejszyła się o 2,5%. Okres 2010-2013 to czas stosunkowo stabilnego poziomu tej kategorii zasobów siły roboczej z nieznacznymi jej wahaniami. Po 2013 roku następuje dynamiczny jej wzrost porównywalny do początku badanego okresu z nieznacznie mniejszym natężeniem corocznego wzrostu liczby osób zatrudnionych. Niemniej należy stwierdzić, że w 2017 roku w porównaniu do 2005 nastąpił wzrost liczby osób pracujących o 16,3%. Zmiany w liczbie pracujących przy uwzględnieniu kryterium płci (wykres 20) były zbliżone do zmian dla ogółu aktywnych zawodowo pracujących. Wśród analizowanej kategorii zasobów siły roboczej większy odsetek stanowią mężczyźni, których udział kształtował się w badanym okresie na poziomie 55,3%. Dynamika zmian w obu grupach była stosunkowo zbliżona, niemniej odnotowany po 2009 roku spadek liczby pracujących w większym stopniu dotyczył kobiet niż mężczyzn. W grupie tej w porównaniu do poprzedniego roku wyniósł 3,3% zaś analogicznie wśród mężczyzn 1,8%. Natomiast dynamika wzrostu liczby pracujących w 2017 w porównaniu do 2005 była wyższa o 0,8 pkt. proc. w grupie pracujących kobiet. Sytuacja ta

w znacznym stopniu może być wynikiem prowadzonej polityki w kierunku wyrównywania szans na rynku pracy dla kobiet, zwiększonej dostępności działań podejmowanych na rzecz powrotu do aktywności zawodowej kobiet po przerwach w pracy spowodowanych macierzyństwem, a także elastycznością różnych form ich zatrudniania.

Zróżnicowanie liczebności pracujących występuje analizując ich rozmieszczenie terytorialne.

Tabela 24. **Zmiany w liczbie pracujących według województw w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w tys. osób)**

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	14 116	100	15 868	100	15 568	100	16 423	100
DOLNOŚLĄSKIE	1 004	7,11	1 144	7,21	1 056	6,78	1 234	7,51
KUJAWSKO-POMORSKIE	741	5,25	829	5,22	761	4,89	862	5,25
LUBELSKIE	931	6,60	982	6,19	958	6,15	867	5,28
LUBUSKIE	398	2,82	407	2,56	405	2,60	429	2,61
ŁÓDZKIE	1 114	7,89	1 277	8,05	1 248	8,02	1 122	6,83
MAŁOPOLSKIE	1 245	8,82	1 297	8,17	1 315	8,45	1 426	8,68
MAZOWIECKIE	1 979	14,02	2 479	15,62	2 408	15,47	2 487	15,14
OPOLSKIE	351	2,49	386	2,43	346	2,22	403	2,45
PODKARPACKIE	748	5,30	887	5,59	800	5,14	848	5,16
PODLASKIE	**430**	**3,05**	**496**	**3,13**	**453**	**2,91**	**482**	**2,93**
POMORSKIE	694	4,92	789	4,97	894	5,74	1 008	6,14
ŚLĄSKIE	1 666	11,80	1 856	11,70	1 903	12,22	1 886	11,48
ŚWIĘTOKRZYSKIE	508	3,60	583	3,67	554	3,56	519	3,16
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	483	3,42	563	3,55	529	3,40	558	3,40
WIELKOPOLSKIE	1 274	9,03	1 296	8,17	1 366	8,77	1 602	9,75
ZACHODNIOPOMORSKIE	551	3,90	598	3,77	572	3,67	690	4,20

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Największy odsetek aktywnych zawodowo pracujących występuje w przypadku województwa mazowieckiego oraz śląskiego. W strukturze zbiorowości aktywnych zawodowo ich odsetek kształtował się na poziomie 14,02%-15,14% w odniesieniu do mazowieckiego oraz 11,70%-11,80% – śląskiego. W granicach 10% udziału kształtowała się struktura aktywnych w województwie wielkopolskim. W znacznej części województw udział aktywnych zawodowo zaliczanych do kategorii pracujących był zbliżony i oscylował w granicach powyżej 5%-9%. Wśród nich znalazły się: pomorskie, podkarpackie, małopolskie, łódzkie, lubelskie, kujawsko-pomorskie i dolnośląskie. Najniższym udziałem, nieprzekraczającym 3% charakteryzowały się województwa: lubuskie, opolskie oraz podlaskie. W przypadku województwa podlaskiego zauważalny jest nieznaczny spadek udziału grupy aktywnych zawodowo pracujących w skali kraju. O ile w 2005 roku wyniósł 3,03% o tyle w 2017 roku spadł do poziomu 2,93%.

Natomiast analizując poziom aktywności zawodowej kategorii osób bezrobotnych dane wskazują na istotny spadek wskazanej kategorii zasobów siły roboczej (wykres 21). W analizowanym okresie liczba osób bezrobotnych zmniejszyła się z 3045 tys. osób w 2005 do 844 tys. osób w 2017 roku.

Wykres 21. **Zmiany w liczbie aktywnych zawodowo- bezrobotni w Polsce w latach 2005-2017**

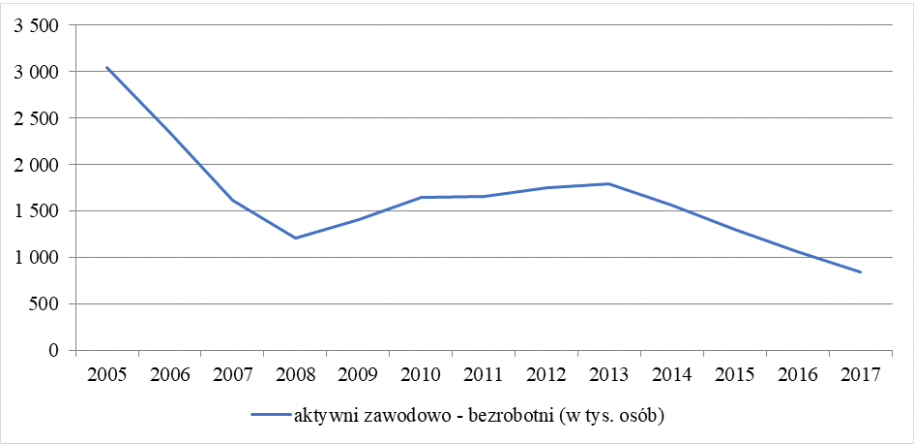

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Z analizy danych wynika, że do 2008 roku odnotowano bardzo dynamiczny spadek liczby osób bezrobotnych. Na koniec 2008 roku w porównaniu do 2005 roku ich liczba zmniejszyła się o 134%, po czym nieznacznie zaczęła wzrastać. Tendencja wzrostowa utrzymywała się do 2013 roku, po czym ponownie zaczęła się zmniejszać. W 2017 roku w porównaniu do początku okresu analiz liczba bezrobotnych była niższa o 72,8%. Sukcesywne zmniejszanie się liczby osób bez zatrudnienia z pewnością jest również konsekwencją zmniejszania się udziału kategorii długotrwale bezrobotnych. O ile w 2005 i 2006 roku ich udział w strukturze wynosił powyżej 50% to do 2008 roku sukcesywnie zmniejszał się osiągając poziom 28,8%. Odnotowany z kolei wzrost bezrobotnych po 2008 wiązał się ponownie ze wzrostem udziału osób pozostających bez zatrudnienia powyżej 12 miesięcy, niemniej osiągnięty w 2014 roku udział 36,24% nadał był niższy niż z początku analizowanego okresu. Na koniec 2017 roku udział osób długotrwale bezrobotnych w strukturze bezrobotnych wyniósł zaledwie 23,57%.

Zmiany strukturalne w omawianej kategorii siły roboczej według kryterium płci są bardzo zbliżone do zmian dla całej badanej zbiorowości (wykres 22). Zarówno wśród bezrobotnych kobiet jak i mężczyzn odnotowywany jest systematyczny ich spadek. Z analizy danych wynika, że bezrobotni mężczyźni

stanowią liczniejszą grupę niż kobiety. W analizowanym okresie odsetek bezrobotnych mężczyzn oscylował w granicach 49%-55%, natomiast analogicznie wartości dla kobiet wyniosły 45%-51%.

Wykres 22. **Zmiany w liczbie aktywnych zawodowo - bezrobotni według kryterium płci w Polsce w latach 2005-2017**

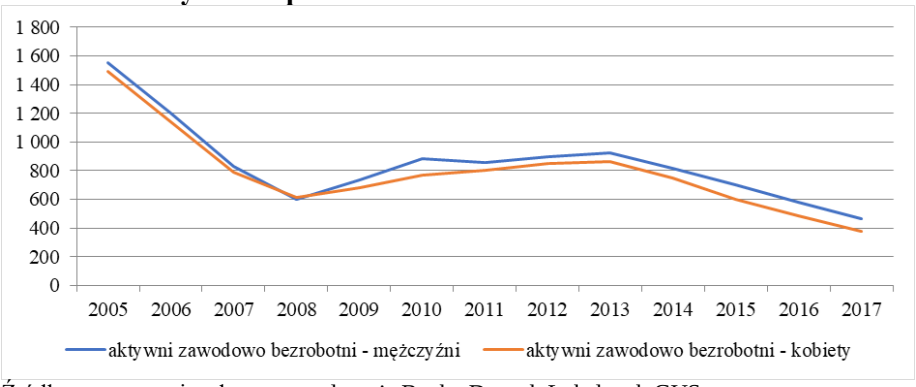

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Jedynie w 2008 roku wśród bezrobotnych więcej było kobiet niż mężczyzn. Jednocześnie należy również zwrócić uwagę, że mimo zmniejszającej się liczby osób bezrobotnych, zwiększa się jednocześnie udział bezrobotnych mężczyzn w tej grupie.

Zróżnicowanie zbiorowości bezrobotnych jest dostrzegalne w ujęciu terytorialnym (tabela 25).

Największy odsetek osób bezrobotnych w 2017 roku odnotowały województwa mazowieckie (14,93%), podkarpackie (9,24%) oraz śląskie (9,12%). Natomiast województwa z najniższym odsetkiem osób bezrobotnych to: lubuskie (1,90%), opolskie (2,13%) oraz podlaskie (2,84%). Dynamika zmian struktury bezrobotnych wskazuje, że w odniesieniu do dziewięciu województw w analizowanym okresie nastąpił spadek ich udziału w zbiorowości bezrobotnych w skali kraju. Wśród nich znalazły się: dolnośląskie, kujawsko pomorskie, lubuskie, łódzkie, małopolskie, opolskie, śląskie, wielkopolskie oraz zachodniopomorskie. W największym stopniu spadek ten odnotowano w województwie śląskim (o 3,69 pkt. proc.) oraz dolnośląskim (o 2,64 pkt. proc.) Natomiast województwa, których udział osób bezrobotnych w strukturze bezrobotnych w skali kraju wzrósł to: lubelskie, mazowieckie, podkarpackie, podlaskie, pomorskie, świętokrzyskie oraz warmińsko–mazurskie. W największym stopniu wzrost ten dotyczył województwa podkarpackiego (o 4,35 pkt. proc.), mazowieckiego (o 3,67 pkt. proc.) oraz lubelskiego (o 2,89 pkt. proc).

Tabela 25. **Zmiany w liczbie bezrobotnych według województw w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w tys. osób)**

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	3 045	100	1 411	100	1 793	100	844	100
DOLNOŚLĄSKIE	297	9,75	128	9,07	134	7,47	60	7,11
KUJAWSKO-POMORSKIE	183	6,01	96	6,80	108	6,02	50	5,92
LUBELSKIE	155	5,09	105	7,44	110	6,13	67	7,94
LUBUSKIE	94	3,09	43	3,05	43	2,40	16	1,90
ŁÓDZKIE	235	7,72	105	7,44	156	8,70	54	6,40
MAŁOPOLSKIE	224	7,36	112	7,94	160	8,92	62	7,35
MAZOWIECKIE	343	11,26	158	11,20	209	11,66	126	14,93
OPOLSKIE	72	2,36	42	2,98	36	2,01	18	2,13
PODKARPACKIE	149	4,89	99	7,02	134	7,47	78	9,24
PODLASKIE	**72**	**2,36**	**38**	**2,69**	**50**	**2,79**	**24**	**2,84**
POMORSKIE	162	5,32	54	3,83	100	5,58	45	5,33
ŚLĄSKIE	390	12,81	134	9,50	205	11,43	77	9,12
ŚWIĘTOKRZYSKIE	119	3,91	71	5,03	83	4,63	39	4,62
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	124	4,07	52	3,69	68	3,79	43	5,09
WIELKOPOLSKIE	264	8,67	105	7,44	132	7,36	52	6,16
ZACHODNIOPOMORSKIE	162	5,32	69	4,89	64	3,57	34	4,03

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W przypadku zmian charakteryzujących województwo podlaskie, należy zauważyć wzrost udziału bezrobotnych w populacji bezrobotnych w skali kraju, niemniej był on nieznaczny i wyniósł 0,48 pkt. proc. Analizując dane dotyczące zmian w liczbie osób bezrobotnych w województwie podlaskim należy zauważyć coroczny, dynamiczny jej spadek (wykres 23).

Wykres 23. **Zmiany w liczbie osób aktywnych zawodowo - bezrobotnych w województwie podlaskim w latach 2005-2017 (w tys. osób)**

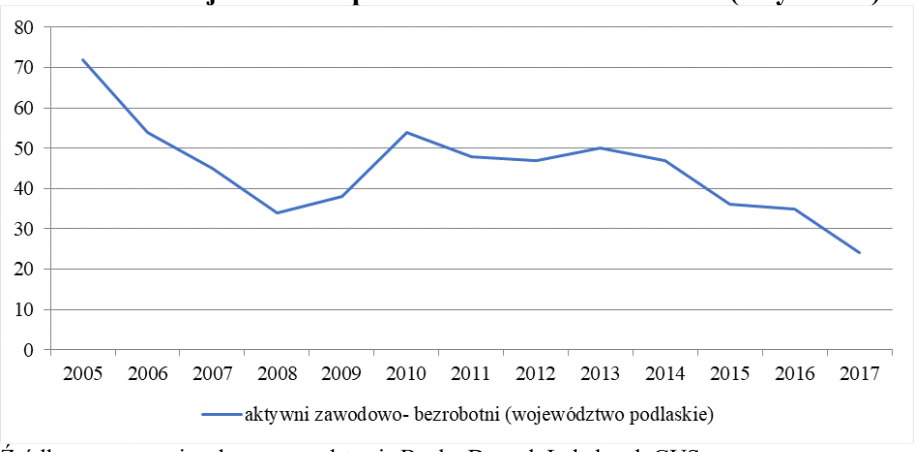

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W przyjętym do analizy okresie należy stwierdzić istotny spadek tej kategorii zasobów siły roboczej. W 2017 roku w porównaniu do 2005 ich liczba zmniejszyła się o 48 tys. osób (o 66,7%). Tendencja zmian kształtowała się podobnie jak w skali kraju. Po 2008 roku dynamiczne zmniejszanie się liczby bezrobotnych w województwie do 2010 roku zastąpił nieznaczny jego wzrost, który wyniósł w 2010 roku 17,76% a w 2011+ odpowiednio 42,1%. Od 2013 roku utrzymuje się tendencja spadkowa liczby osób bezrobotnych w województwie podlaskim.

Struktura bezrobotnych według kryterium płci w województwie podlaskim wskazuje na nieznaczną przewagę mężczyzn. W analizowanym okresie ich udział kształtował się w granicach od 50%-59%, osiągając najwyższą wartość w 2010 roku. Natomiast udział kobiet kształtował się odpowiednio od 41%-50%. Na początku i na koniec analizowanego okresu udział obu grup w strukturze bezrobotnych był identyczny,

Jednym z często wykorzystywanych wskaźników służącym do charakterystyki rynku pracy jest wskaźnik aktywności zawodowej (ekonomicznej). Jest to miara określająca odsetek danej grupy ludności w wieku produkcyjnym wchodzący w skład zasobów siły roboczej. Im jest on wyższy tym większa część ludności w wieku produkcyjnym jest zainteresowana pracą zawodową.[1]

Wykres 24. **Zmiany wskaźnika aktywności zawodowej w Polsce w latach 2005-2017 (IV kwartał)**

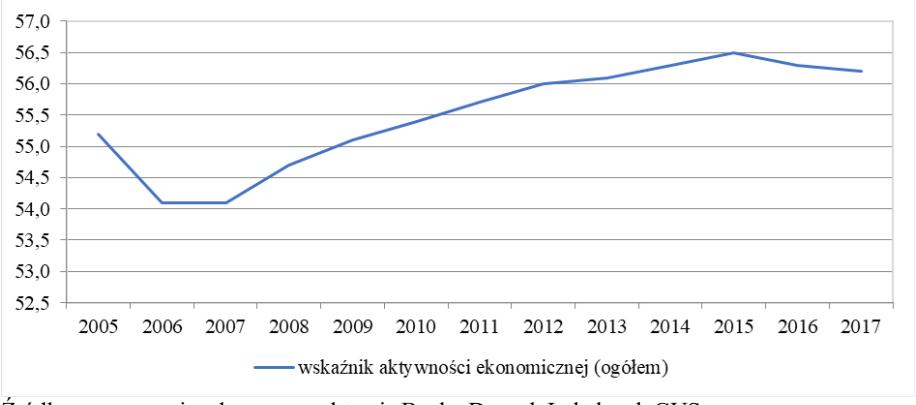

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Współczynnik aktywności zawodowej prezentowany jest przez GUS od 1992 roku w okresach kwartalnych. W analizowanym okresie (wykres 24) jego wartość oscylowała w granicach 54,1-56,5%. Maksymalną wartość wskaźnika odnotowano w IV kwartale 2015 roku. Po 2005 roku obserwowany jest

[1] R. Milewski, *Podstawy ekonomii*, PWN, Warszawa 2017, s. 397-398.

spadek wartości wskaźnika, natomiast od 2008 roku następuje jego systematyczny aczkolwiek bardzo powolny wzrost. W IV kwartale 2018 roku jego wartość wyniosła 56,1% i była niższa w porównaniu do tego samego okresu w 2017 roku o 0,1 pkt. proc.

Wartość tego wskaźnika wskazuje na istotne zróżnicowanie ze względu na kryterium płci, którego poziom w przypadku mężczyzn jest znacznie wyższy niż dla kobiet. W latach 2005-2017 oscylował on w granicach 62,3%-65,1% natomiast analogicznie dla kobiet jego wartość wahała się od 46,7%-48,6%.[2] Istotna gradacja wskaźnika występuje również w poszczególnych grupach wiekowych. Wśród najmłodszych, wartość wskaźnika w analizowanym okresie[3] oscylowała w granicach 32,8%-35,1%, w grupie osób w wieku 25-34 odpowiednio 84,4%-86,6%, podobne wysokie wartości od 86,6% do 88,9% osiągał wskaźnik w zbiorowości osób w wieku 35-44 lat, w pozostałych grupach wiekowych 45-54 lata, 55-64 lata i powyżej 65 roku życia wartości wskaźnika kształtowały się odpowiednio: 74,4% - 82,0%, 31,6% - 50,1% oraz 4,5%-5,8%. Na uwagę zasługuje fakt, że w większości grup wiekowych w 2017 roku w porównaniu do 2005 roku nastąpił spadek wskaźnika aktywności zawodowej. Wyjątek stanowiła jego wartość w grupie osób w wieku 45-54 lata oraz 55-64 lata. W obu wyróżnionych odnotowano jego wzrost odpowiednio o 7 pkt. proc. oraz 18,4 pkt. proc.

Na poziom analizowanego wskaźnika ma również wpływ region, dla którego jest określany. Tendencja ta w znacznym stopniu zdeterminowana jest sytuacją na lokalnym rynku pracy związaną z tworzeniem nowych miejsc pracy, łatwością podejmowania zatrudnienia.

W 2017 roku najwyższy wskaźnik aktywności zawodowej odnotowano w województwie mazowieckim (60,1%), wielkopolskim (58,9%) oraz pomorskim (58,3%). Najniższy natomiast współczynnik wystąpił w województwie śląskim (53,4%) oraz zachodniopomorskim (53,6%). Spadek do 2008 roku ogólnego wskaźnika aktywności w Polsce wystąpił również w większości województw i dotyczył jedenastu województw w przypadku, których po 2009 roku następował nieznaczny aczkolwiek stabilny ich wzrost. Wartości osiągnięte w 2013 roku były średnio wyższe o 1,23 pkt. proc. w porównaniu do 2009 roku. Dynamika zmian wskaźnika jednocześnie wskazuje, że w 2017 roku w porównaniu do 2005 roku w większości województw odnotowano wzrost wartości współczynnika. Najwyższy dotyczył takich województw jak: pomorskie (4,7 pkt. proc.) oraz mazowieckie (4 pkt. proc.). W odniesieniu do województwa kujawsko-pomorskiego, lubelskiego, podlaskiego oraz zachodniopomorskiego nastąpił

[2] https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica (dostęp z dnia 20.05.2019).
[3] Dane dotyczą IV kwartału danego roku

natomiast spadek wartości wskaźnika. Największy odnotowano w województwie lubelskim – 1,8 pkt. proc.

Wykres 25. **Zmiany wskaźnika aktywności zawodowej w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 według województw (dane średnioroczne)**

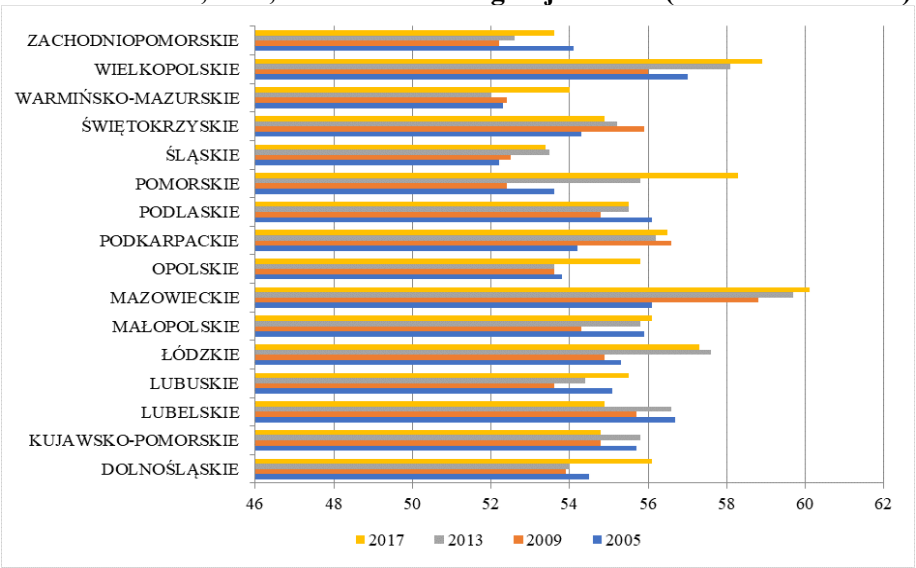

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W odniesieniu do województwa podlaskiego należy zauważyć, że mimo niższego wskaźnika w 2017 roku w porównaniu do 2005 roku, od 2009 roku następuje jego wolny, aczkolwiek stabilny wzrost. Uwzględniając kryterium płci wartości wskaźnika w województwie podlaskim są zbliżone do wartości dla Polski (wykres 26).

Wykres 26. **Wskaźnik aktywności zawodowej według płci w województwie podlaskim w latach 2005-2017 (dane średnioroczne)**

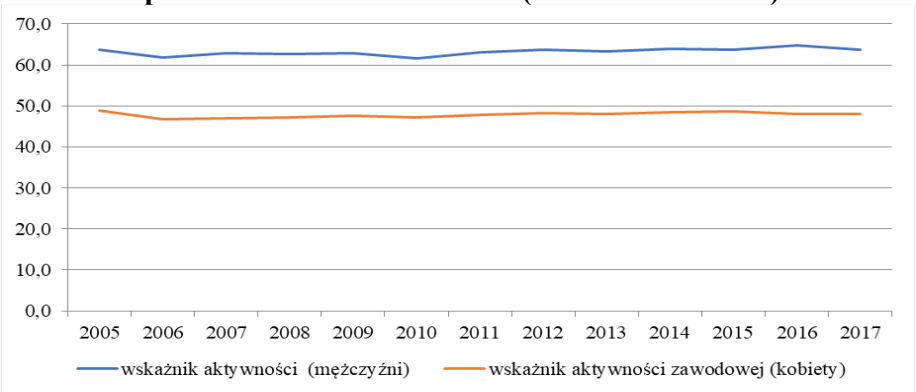

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W strukturze aktywnych zawodowo w analizowanym okresie dominowała grupa mężczyzn. Wartość współczynnika oscylowała w graniach 61,8%-64,8%, osiągając najwyższy poziom w 2016 roku. W 2017 roku jego wartość była niższa od najwyższej osiągniętej wartości o 1 pkt. proc. W przypadku kobiet współczynnik aktywności zawodowej był znacznie niższy. Najniższa jego wartość wyniosła 47,2% (2006 rok) zaś najwyższa 48,8% (2005 rok). W analizowanym okresie można zaobserwować nieznaczne jego wahania w kierunku wzrostu bądź spadku jego wartości. Od 2016 roku wartość wskaźnika utrzymuje się na stabilnym 48% poziomie, który jest niższy o 0,8 pkt. proc. od odnotowanego na początku analizowanego okresu.

O ile tendencja zmian poziomu wskaźnika według kryterium płci w województwie podlaskim jest zbliżona jak w kraju, o tyle analiza jego wartości w poszczególnych grupach wiekowych wskazuje już na pewne różnice. Szczegółowe dane porównawcze zaprezentowane zostały na wykresie 27.

Wykres 27. **Dynamika zmian wskaźnika aktywności zawodowej według kryterium wieku w Polsce oraz województwie podlaskim w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2018 (dane za IV kwartał)**

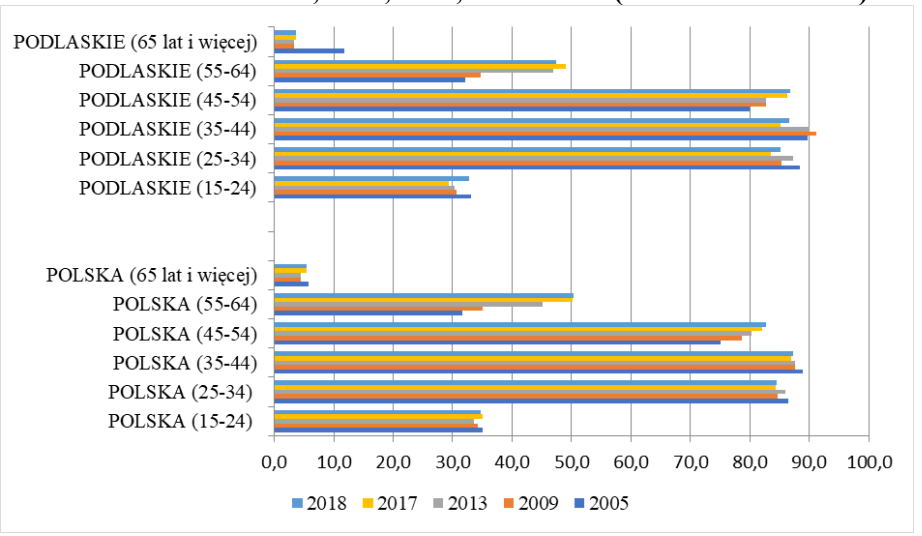

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W województwie podlaskim najwyższy wskaźnik aktywności odnotowano w IV kwartale 2009 roku i dotyczył grupy osób w wieku 35-44 lat. Jego wartość była o 3,6 pkt. proc. wyższa niż analogiczna dla średniej w kraju. Od 2009 roku wartość wskaźnika niestety nieznacznie spada, osiągając w IV kwartale 2018 wartość na poziomie 86,6%, będącą o 0,2 pkt. proc. niższą niż wartość wskaźnika w grupie osób będących w wieku 45-54 lat. Średnia wartość tego wskaź-

nika w analizowanym okresie była najwyższa spośród wszystkich analizowanych grup i wyższa o 0,9 pkt. proc. w porównaniu do średniej wartości w skali kraju. Wysoką aktywnością charakteryzowała się również grupa osób w wieku 45-54 lat. Średnia wartość wskaźnika w badanym okresie wyniosła 83,7%, gdzie w skali kraju osiągnęła w tej grupie niższy poziom (79,7%). Mimo co prawda mniejszej dynamiki wzrostu w 2018 w porównaniu do 2005 niż w skali kraju (o 1,8 pkt. proc.) poziom aktywności zawodowej wskazanej grupy systematycznie wzrastał, przekraczając 80%. Zbliżona tendencja aktywności zawodowej zarówno w województwie podlaskim, jak i w kraju dotyczy grupy osób w wieku 25-34 lat, kończących naukę i wchodzących na rynek pracy. Wartość wskaźnika w analizowanym okresie oscylowała w granicach 83,5%-88,4% i była wyższa średnio od jego wartości w skali kraju o 07,7 pkt. proc.

Najniższym poziomem aktywności cechowały się grupy osób najmłodszych oraz najstarszych. O ile prawidłowość ta odnosi się bez względu na obszar, którego dotyczy, o tyle dynamika zmian jego wartości wskazuje na pewne różnice. W badanym okresie, w województwie podlaskim zauważalny jest istotny spadek aktywności zawodowej osób będących w wieku 65 lat i więcej. W IV kwartale 2018 w porównaniu do 2005 roku był on niższy aż o 69,5% podczas gdy w skali kraju zmniejszył się jedynie o 5,2%. Niższą aktywnością niż w skali kraju charakteryzowała się również grupa w wieku 15-24 lat. Średnia wartość wskaźnika kształtowała się na poziomie 31,2% i była niższa o 3,3 pkt. proc. niż w skali kraju. Niższa aktywność zawodowa w wyróżnionych grupach w województwie podlaskim może wskazywać na trudniejsze uwarunkowania rynku pracy odnoszące się do kategorii zasobów pracy wchodzących na rynek pracy, jak i ten rynek opuszczających. Pozytywne natomiast zmiany należy zauważyć wśród osób będących w wieku 55-64 lat, gdzie obserwowany jest dynamiczny wzrost aktywności zarówno w skali kraju, jak i regionu. Na koniec IV kwartału 2018 w porównaniu do IV kwartału 2005 roku jego wartość w województwie podlaskim wzrosła o 47,7% natomiast w skali kraju o 59%.

Drugim ze wskaźników wykorzystywanych do analizy rynku pracy jest wskaźnik zatrudnienia. Określa on, jaki jest udział pracujących analizowanej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.[4] Kategorie mogą być wyróżniane ze względu na wiek, płeć, poziom wykształcenia czy miejsce zamieszkania. Najczęściej, zgodnie z BAEL, wskaźnik ten oznacza, jaki odsetek ludności w wieku od 15 do 64 roku życia pracuje zawodowo. Zgodnie z założeniami Strategii Lizbońskiej odpowiada on za sprawny rynek pracy, a także obrazuje poziom rozwoju tego rynku na analizowanym obszarze.

[4] https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/884, pojecie.html?pdf=1 (dostęp z dnia 20.05.2019).

Z analizy danych dotyczących zmian wskaźnika zatrudnienia należy zauważyć, że w latach 2005-2017 następował jego systematyczny wzrost (wykres 28). W 2017 roku wskaźnik zatrudnienia kształtował się na poziomie 66,1% i był wyższy o 13,1 pkt. proc. w porównaniu do 2005 roku. Należy zatem stwierdzić, że w ciągu ostatnich 12 lat polski rynek pracy rozwija się, dając możliwości podejmowania zatrudnienia.

Wykres 28. **Zmiany wskaźnika zatrudnienia w Polsce w latach 2005-2017**

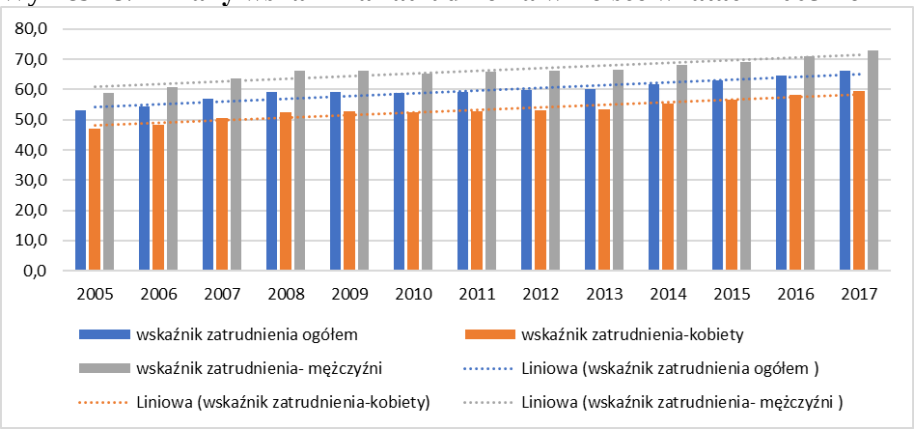

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Pomimo rosnącego trendu wskaźnika zatrudnienia w grupie kobiet i mężczyzn, niższy wskaźnik miał miejsce w przypadku kobiet. W grupie tej w analizowanym okresie oscylował on w granicach od 47%-59,5%. Natomiast w grupie mężczyzn odpowiednio wynosił 59,0%-72,8%. W obu grupach w analizowanym okresie nastąpił istotny wzrost liczby osób w wieku 15-64 lat pracujących zawodowo. W przypadku kobiet wzrost ten wyniósł 12,5 pkt. proc., a mężczyzn 13,8 pkt. proc. Zróżnicowanie w jego wartościach występuje również w ujęciu terytorialnym.

W 2017 roku w porównaniu do początku analizowanego okresu we wszystkich województwach wzrósł wskaźnik zatrudnienia. Wśród województw, w których odnotowano największy jego przyrost znalazły się dolnośląskie (wzrost o 16,7 pkt. proc.) oraz pomorskie (16,6 pkt. proc.). Natomiast województwa w których nastąpił najmniejszy wzrost wskaźnika to: lubelskie (wzrost o 7,2 pkt. proc.) oraz podlaskie (o 9 pkt. proc.). W 2017 roku największy odsetek osób pracujących zawodowo w wieku 15-64 lat wystąpił w województwie mazowieckim (70,1%), nieznacznie niżej uplasowało się województwo wielkopolskie (69,2%). Natomiast najniższym wskaźnikiem charakteryzowało się województwo warmińsko-mazurskie (60,8%).

Tabela 26. **Zmiany wskaźnika zatrudnienia w Polsce według województw w latach 2005, 2009, 2013 i 2017**

Województwo	2005	2009	2013	2017
DOLNOŚLĄSKIE	49,5	57,9	58,2	66,2
KUJAWSKO-POMORSKIE	51,7	56,8	58,2	63,4
LUBELSKIE	56,2	58,5	60,6	63,4
LUBUSKIE	51,3	56,2	58,0	65,2
ŁÓDZKIE	54,3	60,6	61,6	68,8
MAŁOPOLSKIE	55,1	60,1	59,5	65,9
MAZOWIECKIE	57,7	64,8	65,6	70,1
OPOLSKIE	52,8	58,0	59,6	66,7
PODKARPACKIE	52,4	58,0	56,7	62,9
PODLASKIE	**57,0**	**61,7**	**61,5**	**66,0**
POMORSKIE	51,1	58,1	59,2	67,7
ŚLĄSKIE	49,7	57,5	58,0	64,3
ŚWIĘTOKRZYSKIE	51,7	59,3	58,0	63,6
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	49,0	56,1	54,5	60,8
WIELKOPOLSKIE	54,1	60,2	62,1	69,2
ZACHODNIOPOMORSKIE	48,5	54,9	57,1	63,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Województwo podlaskie mimo nieznacznego przyrostu wskaźnika w okresie 12 lat objętych analizą w 2017 odnotowało wysoki poziom wskaźnika zatrudnienia – 66%, co pozwoliło na uplasowanie się na miejscu szóstym pod względem jego wysokości w skali kraju. Zmiany wartości wskaźnika z uwzględnieniem kryterium płci wskazują na zbliżone tendencje jak w skali kraju.

Wykres 29. **Wskaźnik zatrudnienia według płci w województwie podlaskim w latach 2005-2017**

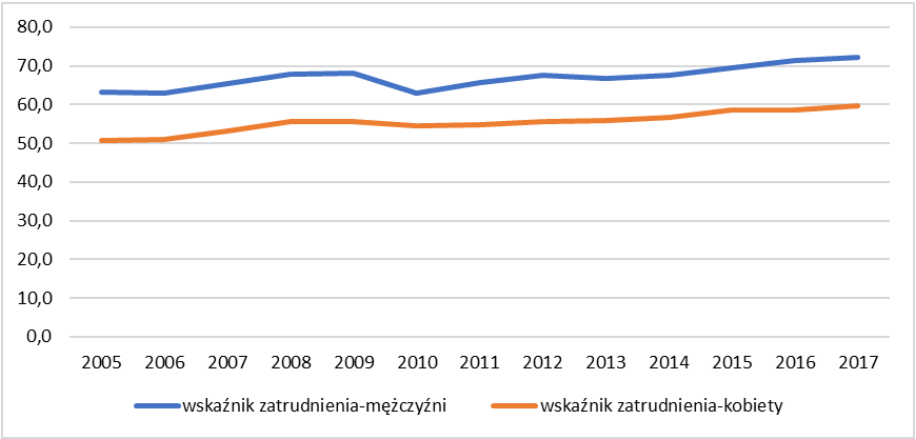

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wskaźnik zatrudnienia mężczyzn w analizowanym okresie przyjmował wartości wyższe niż wskaźnik zatrudnienia kobiet. Jego wartość oscylowała w granicach 63,1%-72,3%. Największy spadek (o 5 pkt. proc.) wystąpił w 2010 roku w porównaniu do roku 2009. Następnie zaczął sukcesywnie wzrastać osiągając najwyższy poziom w 2017 roku - wyższy o 9 pkt. proc. w porównaniu do 2005 roku. Wskaźnik zatrudnienia kobiet kształtował się na niższym poziomie w badanym okresie, przyjmując wartości w granicach 50,7%-59,7%. Wskaźniki w obu grupach były zbliżone do średnich w kraju.

Zatrudnieni w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących do 49 osób

O znaczeniu sektora MŚP świadczy znaczny odsetek osób zatrudnionych w tych podmiotach, szczególnie w przedsiębiorstwach zatrudniających poniżej 50 osób. W 2017 roku zatrudnienie w gospodarce narodowej w Polsce wyniosło 11 250 690 osób. Udział zatrudnionych w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących do 49 pracowników wyniósł 38%. W analizowanym okresie udział ten był zbliżony do odnotowanego w 2017 roku, bądź nieznacznie go przekraczał. Potwierdza się zatem istotne znaczenie tego sektora zarówno w skali całego kraju, jak również gospodarek poszczególnych regionów.

Zgodnie z metodologią badań obejmującą podmioty gospodarki narodowej do kategorii zatrudnionych zalicza się osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy na czas określony (w tym zatrudnione sezonowo i dorywczo) i nieokreślony, w pełnym i niepełnym wymiarze czasu pracy, pracowników najemnych w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie oraz nauczycieli w stanie nieczynnym lub przebywających na urlopach zdrowotnych.[5]

Dane o liczbie osób zatrudnionych w przedsiębiorstwach zatrudniających do 49 pracowników są gromadzone i analizowane od 2009 roku. Zmiany w liczbie zatrudnionych w tej kategorii w Polsce za okres 2009-2017 zostały zaprezentowane na wykresie 30.

Z analizy danych wynika, że dynamika zmian liczby osób zatrudnionych w przedsiębiorstwach zatrudniających do 49 pracowników są dość znaczne. Do 2013 roku w porównaniu do 2009 zauważalna jest tendencja spadkowa. W 2013 w porównaniu do 2009 roku liczba pracujących w analizowanej grupie podmiotów zmniejszyła się o 78 751 osób, a zatem o 2% w stosunku do początku analizowanego okresu. Od 2013 roku zauważalny jest systematyczny wzrost, którego największa dynamika wystąpiła w 2016 w porównaniu do 2015 roku i wyniosła 4,7%. Porównanie z początkiem analizowanego okresu wskazuje, że liczba zatrudnionych w przedsiębiorstwach do 49 pracowników wzrosła o 8,4%.

[5] https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/825, pojecie.html?pdf=1 (dostęp z dnia 20.05.2019).

Wykres 30. **Zmiany w liczbie zatrudnionych w Polsce w przedsiębiorstwach do 49 osób w latach 2009-2017**

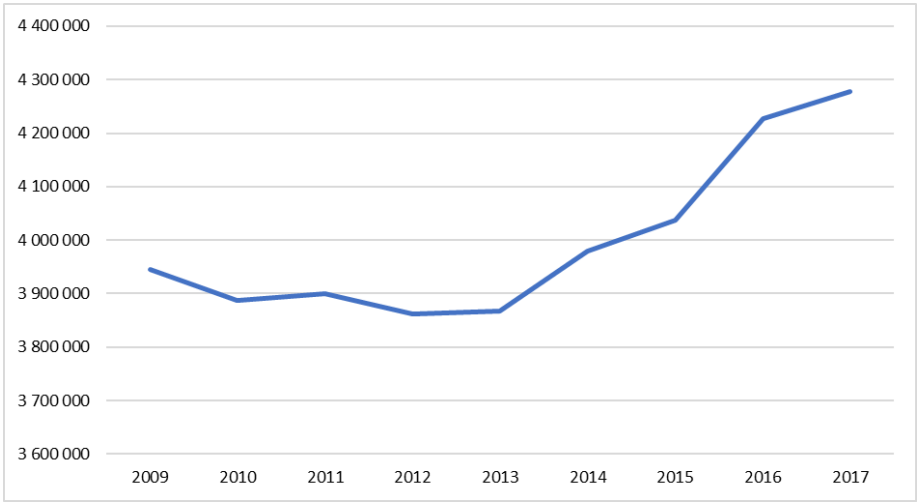

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 31. **Zmiany w liczbie zatrudnionych według PKD w latach 2009-2017**

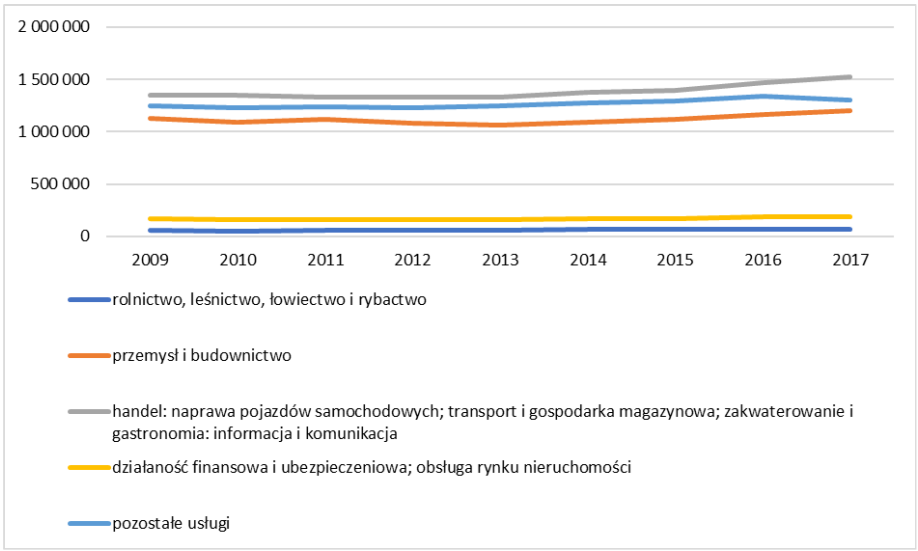

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Najliczniej reprezentowaną grupą uwzględniając strukturę zatrudnienia według PKD są osoby zatrudnione w handlu, naprawach pojazdów samochodowych, transporcie i gospodarce magazynowej, zakwaterowaniu i gastronomii oraz informacji i komunikacji. Ich udział kształtował się w analizowanym

okresie w granicach 34,2%-34,8%. Drugą, co do liczebności jest grupa zatrudnionych w pozostałych usługach, z udziałem w granicach 30,5%-32,3%. Tylko w tej grupie od 2013 roku odnotować można nieznaczny spadek liczby zatrudnionych. Trzecią, co do liczebności jest przemysł i budownictwo, z udziałem w zbiorowości zatrudnionych w granicach 27,5%-28,6% w analizowanym okresie. Od 2013 roku zauważalny jest wzrost zatrudnionych w tym dziale, a jego dynamika w porównaniu do 2009 roku wyniosła 6%. Najmniej natomiast zatrudnionych w podmiotach do 49 pracowników występuje w przypadku rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa oraz działalności finansowej i ubezpieczeniowej, a także obsługi rynku nieruchomości. Odsetek zatrudnionych w analizowanym okresie w pierwszej z wyróżnionych grup kształtował się w granicach 1,4%-1,6%, analogicznie w drugiej w granicach 4,1%-4,4%. W obu grupach następuje systematyczny wzrost liczby osób zatrudnionych. W 2017 roku w porównaniu do 2009 dynamika wyniosła 12,4% w przypadku działalności finansowej i ubezpieczeniowej oraz obsługi rynku nieruchomości (18,3%).

Do ciekawych wniosków prowadzi analiza zmian w liczbie zatrudnionych według województw.

Tabela 27. **Zmiany w liczbie zatrudnionych w latach 2009, 2013 i 2017 w podmiotach zatrudniających do 49 pracowników według województw**

Województwo	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	3 945 710	100	3 866 959	100	4 276 920	100
DOLNOŚLĄSKIE	287 982	7,3	278 737	7,2	308 949	7,2
KUJAWSKO-POMORSKIE	202 027	5,1	193 250	5,0	208 986	4,9
LUBELSKIE	178 425	4,5	176 756	4,6	186 788	4,4
LUBUSKIE	105 480	2,7	100 712	2,6	108 831	2,5
ŁÓDZKIE	262 333	6,6	253 565	6,6	271 647	6,4
MAŁOPOLSKIE	343 284	8,7	349 660	9,0	391 709	9,2
MAZOWIECKIE	647 659	16,4	642 487	16,6	755 242	17,7
OPOLSKIE	95 669	2,4	91 456	2,4	98 697	2,3
PODKARPACKIE	171 966	4,4	174 212	4,5	192 223	4,5
PODLASKIE	**100 008**	**2,5**	**94 694**	**2,4**	**100 707**	**2,4**
POMORSKIE	252 249	6,4	241 175	6,2	272 855	6,4
ŚLĄSKIE	468 776	11,9	460 625	11,9	494 117	11,6
ŚWIĘTOKRZYSKIE	112 595	2,9	108 602	2,8	115 365	2,7
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	130 100	3,3	125 538	3,2	131 818	3,1
WIELKOPOLSKIE	407 147	10,3	408 861	10,6	457 601	10,7
ZACHODNIOPOMORSKIE	180 010	4,6	166 629	4,3	181 385	4,2

Źródło: opracowane na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Z analizy danych wynika, że do województw o najwyższym udziale zatrudnionych w grupie podmiotów zatrudniających do 49 pracowników należą: mazowieckie, śląskie oraz wielkopolskie. Ich udział w analizowanym okresie przekracza 10%. Liderem jest województwo mazowieckie z udziałem 17,7% w 2017 roku. Powyżej 6% udziału uplasowały się takie województwa jak: małopolskie, dolnośląskie, pomorskie oraz łódzkie. W odniesieniu do pozostałych województw ich udział nie przekroczył progu 5%. Wśród obszarów z najniższym udziałem zatrudnionych w omawianej kategorii podmiotów znalazły się: świętokrzyskie - 2,7%, lubuskie - 2,5%, podlaskie - 2,4% oraz opolskie - 2,3%.

W latach 2009-2017 we wszystkich województwach nastąpiła dynamika wzrostu liczby zatrudnionych. Była ona zróżnicowana w zależności od regionu. Najwyższy wskaźnik przyrostu w granicach 11,7%-16,6% odnotowano w województwach: mazowieckim, małopolskim, wielkopolskim oraz podkarpackim. Powyżej 5% wzrost miał miejsce w takich województwach jak: pomorskie, dolnośląskie oraz śląskie. W pozostałych dynamika wzrostu zatrudnionych była mniejsza i wahała się w granicach od 0,6%-4,6%. Najniższe wartości wystąpiły w województwie podlaskim oraz zachodniopomorskim.

Wykres 32. **Zmiany w liczbie zatrudnionych w podmiotach do 49 zatrudnionych według PKD w województwie podlaskim w latach 2009-2017**

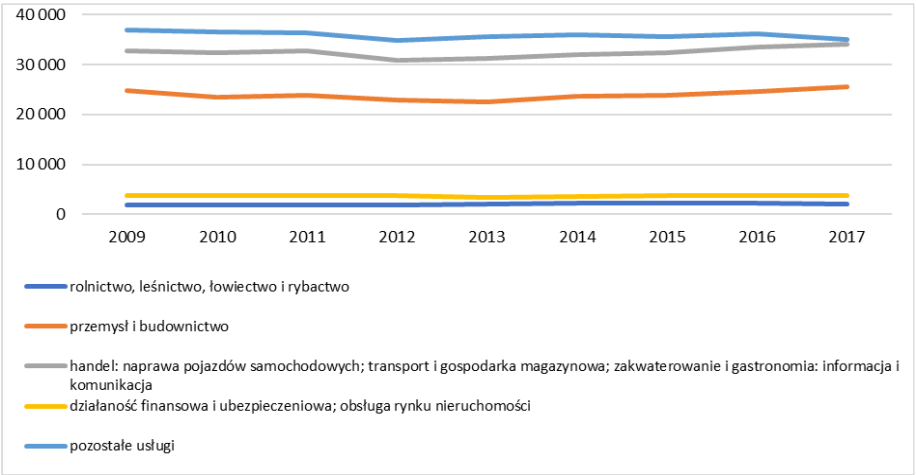

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Z powyższych analiz wynika, że województwo podlaskie jest jednym z ostatnich obszarów pod względem udziału zatrudnionych w podmiotach o zatrudnieniu do 49 pracowników w skali kraju. O ile obserwowany jest od 2009 roku wzrost liczby zatrudnionych w tych podmiotach, niemniej jego dynamika jest najniższa w skali kraju. Zróżnicowanie liczby zatrudnionych

w województwie związane jest również z rodzajem prowadzonej działalności według PKD.

W gospodarce regionu odmiennie niż w skali kraju od 2009 roku dominujący jest udział zatrudnionych w pozostałych usługach.[6] W analizowanym okresie oscylował on w granicach od 34,8%-37,5%. Osiągając najniższą wartość w 2017. Należy, bowiem zauważyć, iż mimo najwyższego udziału zatrudnionych w pozostałych usługach w województwie po 2016 roku obserwowany jest jej spadek. W 2017 roku w porównaniu do 2009 roku liczba zatrudnionych w tych sekcjach zmniejszyła się o 5,1%. Zauważalna jest natomiast tendencja wzrostowa w odniesieniu do zatrudnionych w handlu, naprawie pojazdów samochodowych, transporcie i gospodarce magazynowej, zakwaterowaniu i gastronomii oraz informacji i komunikacji z udziałem kształtującym się w granicach od 32,7%-33,9%. Przy czym od 2014 roku odnotowywany jest coroczny wzrost zatrudnionych w wyróżnionych sekcjach. W 2017 roku w porównaniu do 2009 roku dynamika wyniosła 4,2%. Równie pozytywna tendencja występuje w odniesieniu do zmian w liczbie zatrudnionych w przemyśle i budownictwie. Grupa ta stanowiła w analizowanym okresie średnio 24,4% ogółu zatrudnionych w województwie podlaskim w podmiotach do 49 pracowników. Najmniej Podlasian znajduje zatrudnienie w najmniejszych podmiotach zajmujących się rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem a także działalnością finansową, ubezpieczeniową oraz obsługą rynku nieruchomości. Udział w strukturze zatrudnionych jest bardzo zbliżony do wartości w skali kraju. W przypadku pierwszej z sekcji kształtował się w granicach 1,8%-2,3% a drugiej 3,6%-3,9%. Mimo mało korzystnych udziałów w gospodarce kraju, należy zauważyć, że w gospodarce regionu udział zatrudnionych w tej grupie podmiotów jest znaczny. Z danych bowiem wynika, że w 2017 roku w strukturze zatrudnionych w gospodarce województwa osoby zatrudnione w MŚP stanowiły 42,7%, a zatem wskaźnik ten był wyższy niż średnia dla kraju.

Nowo utworzone i zlikwidowane miejsca pracy

Kondycja rynku pracy jest również analizowana pod kątem tworzonych nowych oraz likwidowanych starych miejsc zatrudnienia. Analiza zmian w tych wielkościach pozwala na określenie istniejącego w danym momencie popytu

[6] Zgodnie z klasyfikacją PKD 2007, do pozostałych usług zalicza się sekcje M, N,O, P, Q, R, S, T, U, gdzie: sekcja M; Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, Sekcja N- Administrowanie i działalność wspierająca, Sekcja O- Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, Sekcja P- Edukacja, Sekcja Q- Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, Sekcja R- Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, Sekcja S- Pozostała działalność usługowa.

na rynku pracy. Zgodnie z przyjętą przez GUS terminologią nowo utworzone miejsca pracy to miejsca powstałe w wyniku zmian organizacyjnych, rozszerzenia lub zmiany profilu działalności oraz wszystkie miejsca pracy w jednostkach nowo powstałych.[7] Dane te prezentowane są przez GUS od 2008 roku.

Zmiany w liczbie utworzonych i zlikwidowanych miejsc pracy w Polsce w latach 2008-2017 zaprezentowano na wykresie 33.

Wykres 33. **Nowo utworzone i zlikwidowane miejsca pracy w Polsce w latach 2008-2017**

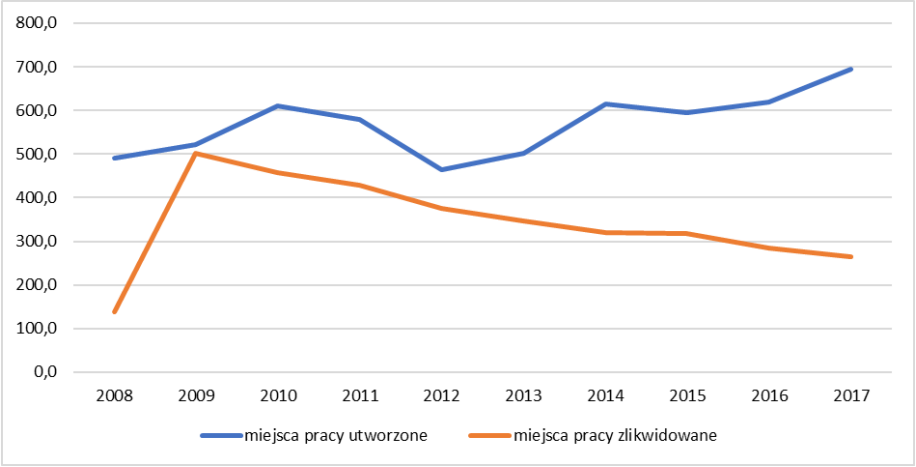

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na wzrost lub spadek liczby nowo utworzonych i zlikwidowanych miejsc pracy wpływ ma sytuacja gospodarcza. Istotne znaczenie w przypadku polskiego rynku pracy ma również sezonowość, która powoduje, że najczęściej największa ich liczba jest w pierwszych kwartałach a najmniejsza zazwyczaj w czwartych. Jednocześnie należy zauważyć, że najmniejsza różnica między utworzonymi a zlikwidowanymi miejscami pracy wystąpiła w 2009 roku i wyniosła zaledwie 20,2 tys. wolnych miejsc pracy. Od 2010 zauważalny jest systematyczny spadek miejsc pracy, które zostały zlikwidowane a zatem zwiększa się różnica między tworzonymi i likwidowanymi miejscami pracy, co świadczy o rosnącym popycie na pracę. Największa różnica wystąpiła w 2017 roku i wyniosła aż 429,9 tys. wolnych miejsc pracy. Pozytywne zmiany obrazujące popyt na pracę wystąpiły w większości województw zarówno w zakresie tworzenia nowych jak i likwidowanych miejsc pracy.

[7] https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/wymiary (dostęp z dnia 01.062019).

Tabela 28. **Liczba nowo utworzonych miejsc pracy w poszczególnych województwach w Polsce w latach 2009, 2013 i 2017**

Województwo	2009	%	2013	%	2017	%
	w tysiącach miejsc					
POLSKA	521,6	100	502,4	100	694,1	100
DOLNOŚLĄSKIE	41,1	7,9	42,7	8,5	57,6	8,3
KUJAWSKO-POMORSKIE	26,7	5,1	17,8	3,5	25,9	3,7
LUBELSKIE	16,9	3,2	18,6	3,7	24,6	3,5
LUBUSKIE	17,2	3,3	10,8	2,1	14,3	2,1
ŁÓDZKIE	44,7	8,6	29,8	5,9	41,0	5,9
MAŁOPOLSKIE	49,5	9,5	48,0	9,6	66,9	9,6
MAZOWIECKIE	100,6	19,3	96,8	19,3	150,5	21,7
OPOLSKIE	10,8	2,1	9,2	1,8	13,2	1,9
PODKARPACKIE	18,4	3,5	24,0	4,8	30,2	4,4
PODLASKIE	**10,1**	**1,9**	**8,6**	**1,7**	**15,3**	**2,2**
POMORSKIE	23,7	4,5	33,8	6,7	37,5	5,4
ŚLĄSKIE	67,6	13,0	57,4	11,4	81,4	11,7
ŚWIĘTOKRZYSKIE	10,3	2,0	14,5	2,9	15,2	2,2
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	13,5	2,6	14,3	2,8	18,1	2,6
WIELKOPOLSKIE	51,3	9,8	60,9	12,1	75,1	10,8
ZACHODNIOPOMORSKIE	19,2	3,7	15,0	3,0	27,4	3,9

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W 2017 roku liczba nowo utworzonych miejsc pracy w Polsce wyniosła 694,1 tys. i było ich więcej o 33,1% w porównaniu do 2009 roku. Tak wysoki wzrost był spowodowany wzrostem liczby nowych miejsc pracy prawie we wszystkich województwach. Jedynie w kujawsko-pomorskim, lubuskim oraz łódzkim odnotowany został spadek nowo utworzonych miejsc pracy w 2017 roku w porównaniu do 2009. Pozostałe województwa charakteryzowały się dużą dynamiką przyrostu miejsc pracy. Wśród województw o największej dynamice znalazły się podkarpackie (wzrost o 64,1%), pomorskie (58,2%), podlaskie (51%). W 2017 roku w strukturze województw o największej liczbie nowo tworzonych miejsc pracy znalazły się: mazowieckie, śląskie, wielkopolskie. To na tych obszarach pracodawcy najczęściej oferują nowe miejsca, zgłaszając tym samym zapotrzebowanie na pracowników. Natomiast wśród województw, gdzie w skali kraju miejsc tych jest najmniej tworzonych znajdują się; opolskie, lubuskie, świętokrzyskie i podlaskie.

Natomiast zmiany w liczbie miejsc pracy zlikwidowanych w analizowanym okresie zaprezentowano w tabeli 29.

W analizowanym okresie należy stwierdzić wystąpienie bardzo pozytywnej tendencji w zakresie zmniejszającej się liczby miejsc pracy, które zostały zlikwidowane. W 2017 roku ich liczba wyniosła 264,2 tys. Niemniej była to wartość niższa o 47,3% w porównaniu do 2005 roku.

Tabela 29. **Liczba zlikwidowanych miejsc pracy w poszczególnych województwach w Polsce w latach 2009, 2013 i 2017**

Województwo	2009	%	2013	%	2017	%
	w tysiącach miejsc					
POLSKA	501,4	100	347,1	100	264,2	100
DOLNOŚLĄSKIE	37,4	7,5	24,1	6,9	20,7	7,8
KUJAWSKO-POMORSKIE	25,3	5,0	11,0	3,2	11,7	4,4
LUBELSKIE	14,2	2,8	14,0	4,0	10,9	4,1
LUBUSKIE	17,1	3,4	10,0	2,9	6,7	2,5
ŁÓDZKIE	36,3	7,2	22,0	6,3	14,5	5,5
MAŁOPOLSKIE	40,1	8,0	31,5	9,1	24,1	9,1
MAZOWIECKIE	95,3	19,0	79,6	22,9	59,1	22,4
OPOLSKIE	10,3	2,1	6,8	2,0	2,9	1,1
PODKARPACKIE	27,8	5,5	14,4	4,1	12,2	4,6
PODLASKIE	**8,6**	**1,7**	**6,7**	**1,9**	**5,3**	**2,0**
POMORSKIE	23,8	4,7	22,7	6,5	14,9	5,6
ŚLĄSKIE	63,5	12,7	40,1	11,6	30,7	11,6
ŚWIĘTOKRZYSKIE	8,9	1,8	9,7	2,8	6,2	2,3
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	18,1	3,6	10,5	3,0	7,9	3,0
WIELKOPOLSKIE	53,6	10,7	33,7	9,7	26,4	10,0
ZACHODNIOPOMORSKIE	21,1	4,2	10,5	3,0	9,9	3,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Jednocześnie należy wskazać, że we wszystkich województwach utrzymuje się tendencja spadku likwidowanych miejsc zatrudnienia. Świadczy to o bardzo dobrej sytuacji na rynku pracy. Należy ponadto zauważyć, że w przypadku niektórych województw spadek ten był znaczny. Wśród nich znalazły się opolskie (spadek o 71,8%) czy lubuskie 60,8%.

Wykres 34. **Nowo utworzone i zlikwidowane miejsca pracy w województwie podlaskim w latach 2008-2017**

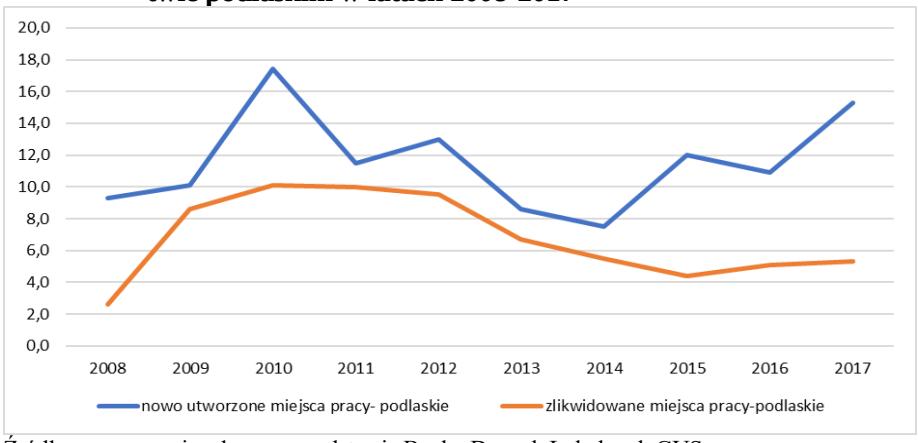

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Województwo podlaskie w skali kraju zaliczane jest do jednego z obszarów, w którym powstaje najmniej nowych miejsc pracy oraz jest ich również likwidowanych niewiele. W skali kraju w przypadku nowych miejsc pracy województwo zajmuje 13 miejsce z udziałem 2,2% w 2017 roku oraz 15 miejsce w odniesieniu do likwidowanych miejsc pracy (2,0%).

Z analizy danych niemniej wynika, że w województwie podlaskim zmiany w liczbie tworzonych i likwidowanych miejsc pracy cechowały się różną dynamiką w poszczególnych okresach. Do roku 2010 obserwowany jest zarówno dynamiczny wzrost liczby nowo utworzonych miejsc pracy jak i zlikwidowanych. W okresie tym różnica w możliwych do obsadzenia stanowisk pracy wyniosła 7,3 tys. Po 2010 roku liczba likwidowanych miejsc pracy malała systematycznie, natomiast trend tworzenia nowych miejsc pracy nie był tak jednostajny. W 2017 roku wystąpiła najwyższa w całym analizowanym okresie różnica między tworzonymi a likwidowanymi stanowiskami wynosząca 10 tys. wolnych miejsc pracy. Należy również podkreślić znaczną dynamiką w okresie 12 lat w zakresie wzrostu nowych tworzonych miejsc pracy w województwie podlaskim. Na przestrzeni tego okresu ich liczba wzrosła o 5,2 tys. miejsc, natomiast liczba zlikwidowanych miejsc pracy zmniejszyła się o 3,3 tys.

Poziom przeciętnego wynagrodzenia

Atrakcyjność rynku pracy a przede wszystkim lokalnych rynków jest również determinowana wysokością wynagrodzenia, które jest oferowane za wykonaną pracę. GUS pozyskuje oraz upublicznia dane dotyczące przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto. Jednocześnie prezentowane dane nie dotyczą podmiotów zatrudniających do 9 pracowników.

Wykres 35. **Zmiany w wysokości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce w latach 2005-2017**

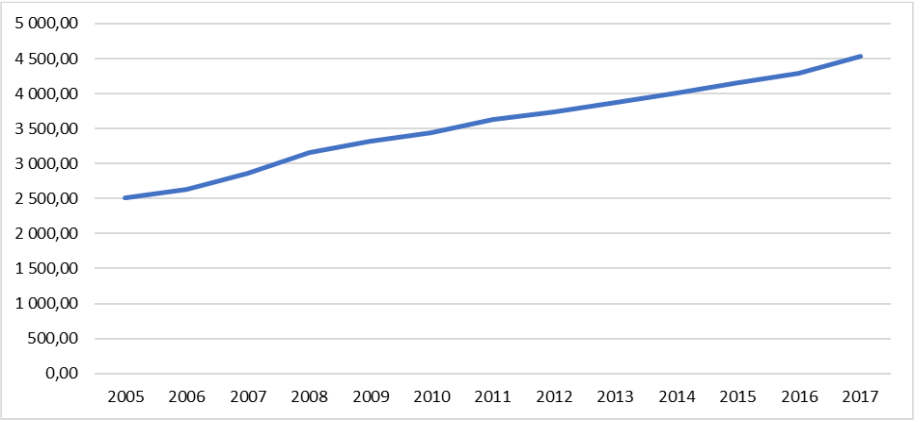

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Z analizy danych wynika, że wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w Polsce w analizowanym okresie systematycznie wzrasta. W 2017 osiągnęła poziom 4527,89 zł brutto. Była to kwota wyższa o 5,5% w porównaniu do roku poprzedniego oraz o 80,6% w porównaniu do 2005 roku. Największa dynamika wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w Polsce miała miejsce w 2008 roku, w którym w porównaniu do 2007 jego wysokość wzrosła o 10,2%. Natomiast w latach 2012-2016 dynamika wzrostu wynagrodzeń ustabilizowała się na poziomie średnim 3,4% corocznego wzrostu poziomu przeciętnego wynagrodzenia brutto.

Wykres 36. **Wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto według województw w latach 2005, 2009, 2013 i 2017**

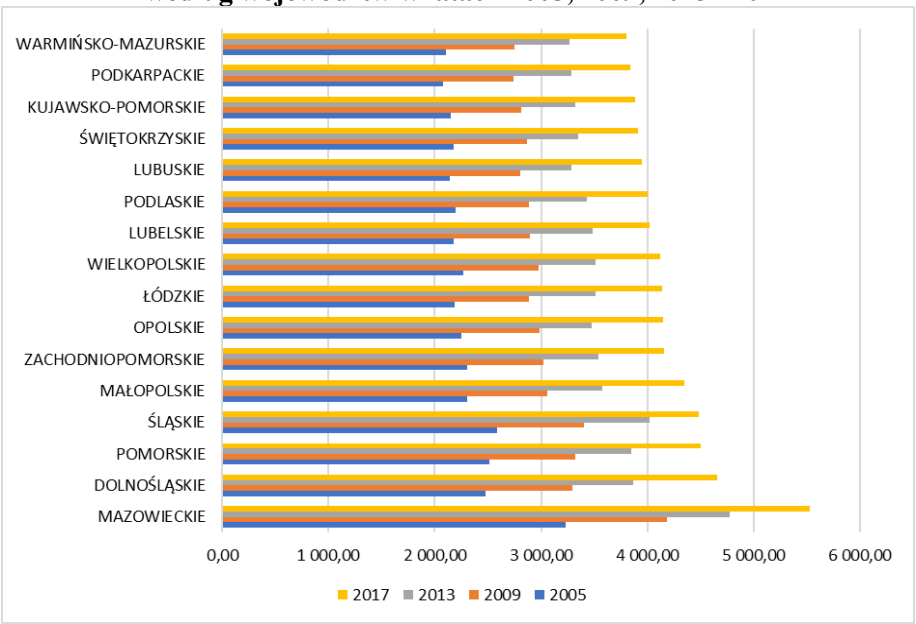

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Należy jednoznacznie stwierdzić, że na wszystkich lokalnych rynkach pracy poziom przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia systematycznie wzrastał. Najbardziej atrakcyjnymi rynkami pod względem wysokości wynagrodzenia są od wielu lat; mazowieckie, dolnośląskie, pomorskie oraz śląskie. W województwie mazowieckim w 2017 roku jego wysokość była wyższa od średniej przeciętnej w kraju o 995,76 zł brutto. Natomiast najniżej opłacanymi rynkami pracy w kraju są; świętokrzyski, kujawsko-pomorski, podkarpacki oraz warmińsko-mazurski. W województwach tych wysokość przeciętnego wynagrodzenia jest niższa od przeciętnego wynagrodzenia w kraju. Sytuacja ta, zatem wskazuje na znaczne dysproporcje w wysokości wynagrodzenia

między poszczególnymi regionami w kraju. Czynnik ten stanowi jeden z głównych determinant migracji ludności z terenów o mniejszej atrakcyjności w tym aspekcie na obszary dające lepsze perspektywy finansowe osobom aktywnym zawodowo.

Analiza przeciętnego poziomu wynagrodzenia brutto jest również zróżnicowana w ujęciu terytorialnym. Jego wysokość w znacznym stopniu determinuje atrakcyjność lokalnych rynków pracy. Zmiany jego wysokości w analizowanym okresie zaprezentowano na wykresie 36.

Województwo podlaskie mimo zauważalnych pozytywnych zmian można uznać za obszar o umiarkowanej atrakcyjności, ze względu na wysokość przeciętnego wynagrodzenia brutto. W 2017 roku województwo uplasowało się na miejscu 11 pod względem wysokości przeciętnego wynagrodzenia brutto, które jest nadal niższe od przeciętnego w kraju o 521,95 zł brutto. Zmiany w jego wysokości od 2005 roku są oczywiście zauważalne, ale wartości wynagrodzenia nadal odbiegają od przeciętnej w kraju i wskazują na znaczne różnice oraz istotne dysproporcje między najbardziej i najmniej atrakcyjnymi województwami.

Wykres 37. **Zmiany w przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniu brutto w województwie podlaskim na tle kraju w latach 2005-2017**

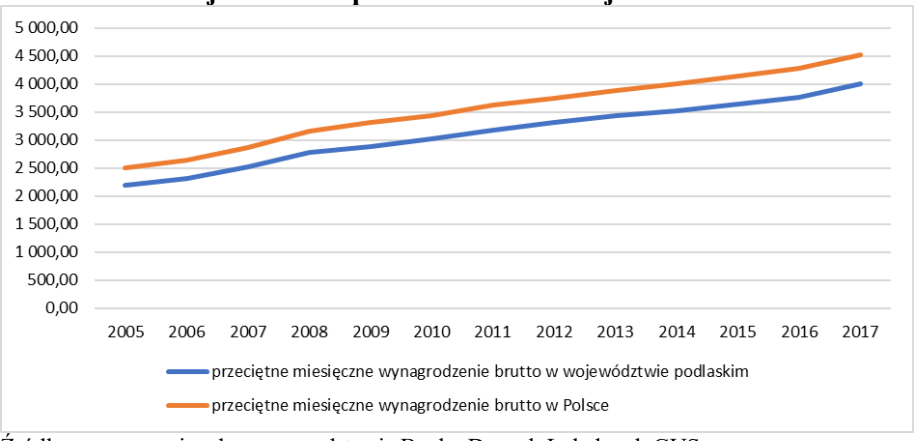

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Od 2005 roku zauważalny jest systematyczny wzrost przeciętnego wynagrodzenia brutto w województwie podlaskim. W 2017 roku w porównaniu do 2005 jego wartość wzrosła o 84%. W analizowanym okresie dynamika tych zmian była zróżnicowana, największe przyrosty wystąpiły w 2009 oraz 2010 roku. Od 2013 roku tempo wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w województwie jest wolniejsze i do 2016 roku wynosiło nieznacznie ponad 3%. Mimo pozytywnych tendencji, niestety podlaski rynek pracy nadal pozostaje w tyle

za najbardziej atrakcyjnymi województwami a także odbiega od przeciętnej krajowej. Należy również zauważyć, że różnice te od 2005 roku powiększają się mimo utrzymującego się wzrostu przeciętnego poziomu wynagrodzenia. Najwyższa różnica była w 2016 roku i wyniosła 523,32 zł brutto. Wynagrodzenie przeciętne w województwie podlaskim w 2017 było niższe o 11,5% w stosunku do przeciętnego w kraju i o 27,4% w porównaniu do lidera, czyli województwa mazowieckiego.

Wnioski

1. W latach 2005-2017 w dziewięciu województwach wystąpił spadek liczby osób aktywnych zawodowo. Województwo podlaskie należało do województw, w których nastąpił przyrost zbiorowości osób aktywnych zawodowo. Jego dynamika była jednak najniższa, niemniej jako jedyne spośród województw o najmniejszym udziale aktywnych zawodowo odnotowało wzrost wielkości.
2. Udział grupy osób aktywnych zawodowo w skali kraju był najniższy (nieprzekraczający 3%), w województwie lubuskim, opolskim oraz podlaskim. W przypadku województwa podlaskiego zauważalny jest nieznaczny spadek udziału grupy aktywnych zawodowo pracujących w skali kraju – w 2005 roku wyniósł 3,03%, zaś w 2017 roku spadł do poziomu 2,93%.
3. W przypadku zmian charakteryzujących województwo podlaskie w latach 2005-2017 nastąpił wzrost udziału bezrobotnych w populacji bezrobotnych w skali kraju, niemniej był on nieznaczny i wyniósł 0,48 pkt. proc. Analizując dane dotyczące zmian w liczbie osób bezrobotnych w województwie podlaskim należy zauważyć coroczny, dynamiczny jej spadek.
4. W latach 2005-2017 we wszystkich województwach wzrósł wskaźnik zatrudnienia. Wśród województw, w których odnotowano największy jego przyrost znalazły się dolnośląskie (wzrost o 16,7 pkt. proc.) oraz pomorskie (16,6 pkt. proc.). Natomiast województwa, w których nastąpił najmniejszy wzrost wskaźnika to: lubelskie (wzrost o 7,2 pkt. proc.) oraz podlaskie (o 9 pkt. proc.).
5. Województwo podlaskie należy do obszarów z najniższym udziałem zatrudnionych w przedsiębiorstwach do 49 zatrudnionych (świętokrzyskie - 2,7%, lubuskie - 2,5%, podlaskie - 2,4%, opolskie - 2,3%). Dynamika wzrostu zatrudnionych w Polsce w latach 2005-2019 w tej grupie przedsiębiorstw była najniższa w województwie podlaskim oraz zachodniopomorskim (0,6-4,6 pkt. proc.).

6. Wśród województw o największej dynamice przyrostu miejsc pracy w latach 2005-2017 znalazły się: podkarpackie (wzrost o 64,1%), pomorskie (58,2%), podlaskie (51%).
7. Województwo podlaskie w skali kraju jest zaliczane do jednego z obszarów, w którym powstaje najmniej nowych miejsc pracy oraz jest ich również likwidowanych niewiele. W skali kraju w przypadku nowych miejsc pracy województwo zajmuje 13 miejsce z udziałem 2,2% w 2017 roku oraz 15 miejsce w odniesieniu do likwidowanych miejsc pracy (2,0%). Na przestrzeni lat 2005-2019 liczba nowo tworzonych miejsc pracy wzrosła w województwie podlaskim o 5,2 tys., natomiast liczba zlikwidowanych miejsc pracy zmniejszyła się o 3,3 tys.
8. Od 2005 roku zauważalny jest systematyczny wzrost przeciętnego wynagrodzenia brutto w województwie podlaskim. W 2017 roku w porównaniu do 2005 jego wartość wzrosła o 84%. Dynamika tych zmian była zróżnicowana, największe przyrosty wystąpiły w 2009 roku oraz 2010. Od 2013 roku tempo wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w województwie jest wolniejsze i do 2016 roku wynosiło nieznacznie ponad 3%. Mimo pozytywnych tendencji podlaski rynek pracy nadal pozostaje w tyle za najbardziej atrakcyjnymi województwami a także odbiega od przeciętnej krajowej. Różnice te od 2005 roku powiększają się mimo utrzymującego się wzrostu przeciętnego poziomu wynagrodzenia.

Rozdział IV.
ASPEKTY FINANSOWE FUNKCJONOWANIA MŚP I ZMIANY W STRUKTURZE PODMIOTÓW Z KAPITAŁEM ZAGRANICZNYM

Finansowe aspekty funkcjonowania sektora MŚP

Analiza aspektów finansowych funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw w województwie podlaskim oparta została na wskaźnikach związanych z nakładami inwestycyjnymi przedsiębiorstw, źródłami ich finansowania oraz wynikach finansowych. W szczególności analizie zostały poddane następujące zmienne: nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach ogółem, w przeliczeniu na 1 mieszkańca oraz na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym a także źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach, ze szczególnym uwzględnieniem dwóch podstawowych źródeł. Są nimi środki własne, kredyty i pożyczki oraz wyniki finansowe netto przedsiębiorstw ogółem, także w rozbiciu na sektor publiczny i prywatny.

Pierwsza badana zmienna to nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw. Nakłady te w Polsce w latach 2005-2017 rosły dynamicznie. W roku 2017 osiągnęły poziom 159 098 094 tys. zł. Zauważalne są jednak znaczne ich dysproporcje terytorialne. Najwyższy proporcjonalny udział nakładów inwestycyjnych we wszystkich analizowanych latach przypadał na województwo mazowieckie. W każdym z analizowanych okresów wynosiły one prawie ¼ ogółu nakładów inwestycyjnych wszystkich przedsiębiorstw w Polsce. Liczba przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie województwa mazowieckiego jest najwyższa, jednakże nie stanowi 25% ogółu wszystkich funkcjonujących przedsiębiorstw w Polsce, ale około 16-18%. Rozwarstwienie jest o tyle duże, że w kolejnych województwach z największą ilością nakładów inwestycyjnych, czyli w województwach śląskim, dolnośląskim i wielkopolskim w 2005 roku wynosiły one odpowiednio: 10 054 500 tys. zł (12,69%); 7 621 000 tys. zł (9,62%) i 7 259 500 (9,16%).

Rok 2017 przyniósł spore zmiany w nakładach inwestycyjnych w wartościach nominalnych, a mianowicie nastąpił ich duży przyrost. Porównując do roku 2005 w przypadku każdego z województw widać wyraźnie ich dwu-

krotny wzrost. Nie ma to odzwierciedlenia w udziale procentowym w relacji do Polski ogółem, który kształtuje się mniej więcej na tym samym poziomie w roku 2005, jak i w roku 2017. Województwa, które najbardziej odstawały pod względem bardzo niskich nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw to województwa lubuskie, podlaskie i świętokrzyskie.

Tabela 30. **Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach ogółem (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w tys. zł)**

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	79 214 400	100	119 100 093	100	132 955 702	100	159 098 094	100
DOLNOŚLĄSKIE	7 621 000	9,62	10 555 027	8,86	13 713 408	10,31	17 234 308	10,83
KUJAWSKO-POMORSKIE	3 480 500	4,39	6 466 127	5,43	5 330 326	4,01	6 164 629	3,87
LUBELSKIE	2 169 000	2,74	3 817 495	3,21	4 208 953	3,17	4 253 725	2,67
LUBUSKIE	1 774 000	2,24	2 325 103	1,95	2 965 226	2,23	3 041 992	1,91
ŁÓDZKIE	5 251 800	6,63	8 205 901	6,89	8 351 394	6,28	8 488 743	5,34
MAŁOPOLSKIE	4 921 200	6,21	6 691 728	5,62	9 315 791	7,01	10 766 613	6,77
MAZOWIECKIE	19 458 300	24,56	27 059 233	22,72	29 490 410	22,18	39 061 692	24,55
OPOLSKIE	1 633 700	2,06	2 717 089	2,28	2 882 964	2,17	4 850 985	3,05
PODKARPACKIE	2 829 500	3,57	3 596 544	3,02	5 277 827	3,97	6 217 585	3,91
PODLASKIE	**1 650 600**	**2,08**	**1 675 856**	**1,41**	**2 186 235**	**1,64**	**3 140 279**	**1,97**
POMORSKIE	4 539 300	5,73	11 206 467	9,41	8 568 894	6,44	9 360 057	5,88
ŚLĄSKIE	10 054 500	12,69	16 203 501	13,60	18 785 738	14,13	20 368 076	12,80
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1 568 100	1,98	3 243 564	2,72	2 706 549	2,04	2 419 218	1,52
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	2 289 400	2,89	2 544 760	2,14	2 925 289	2,20	3 463 444	2,18
WIELKOPOLSKIE	7 259 500	9,16	8 975 495	7,54	10 646 354	8,01	15 084 347	9,48
ZACHODNIOPO-MORSKIE	2 714 000	3,43	3 816 203	3,20	5 600 344	4,21	5 182 401	3,26

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W odniesieniu do nich, w roku 2017 nastąpiło jeszcze pogłębienie spadku i tak niskich nakładów inwestycyjnych. W każdym z tych województw w roku 2017 wynosiły one niecałe 2% w relacji do nakładów inwestycyjnych w Polsce ogółem. W województwie podlaskim w roku 2017 nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw osiągnęły 3 140 279 tys. zł, co stanowiło zaledwie 1,97% nakładów ogółem w Polsce. Województwo lubuskie to odpowiednio 3 041 992 tys. zł (1,91%) zaś województwo świętokrzyskie to 2 419 218 tys. zł. (1,52%).

Poziom nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w analizowanych latach rósł sukcesywnie dość znacznie. Dynamika przyrostu wynosiła ok. 10% -20% w odstępach czteroletnich. W roku 2017 poziom nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach wyniósł 4 141 zł na 1 mieszkańca w Polsce.

Analizując wielkość nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w poszczególnych województwach w Polsce należy stwierdzić, iż w tym przypadku również występuje duża polaryzacja. Jest to bardzo wyraźnie widoczne na wykresie 31. Przy średniej dla Polski ogółem 100% dominuje znacznie województwo mazowieckie, w przypadku, którego nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca oscylują w granicach 160%-180%.

Tabela 31. **Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w zł)**

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	2 076	100	3 122	100	3 453	100	4 141	100
DOLNOŚLĄSKIE	2 637	127,02	3 672	117,62	4 711	136,43	5 938	143,40
KUJAWSKO-POMORSKIE	1 683	81,07	3 126	100,13	2 545	73,70	2 960	71,48
LUBELSKIE	994	47,88	1 763	56,47	1 948	56,41	1 998	48,25
LUBUSKIE	1 758	84,68	2 299	73,64	2 901	84,01	2 992	72,25
ŁÓDZKIE	2 034	97,98	3 219	103,11	3 317	96,06	3 423	82,66
MAŁOPOLSKIE	1 508	72,64	2 041	65,37	2 775	80,36	3 180	76,79
MAZOWIECKIE	3 778	181,98	5 196	166,43	5 557	160,93	7 271	175,59
OPOLSKIE	1 557	75,00	2 637	84,47	2 863	82,91	4 894	118,18
PODKARPACKIE	1 349	64,98	1 705	54,61	2 479	71,79	2 922	70,56
PODLASKIE	**1 374**	**66,18**	**1 404**	**44,97**	**1 827**	**52,91**	**2 650**	**63,99**
POMORSKIE	2 066	99,52	5 044	161,56	3 738	108,25	4 035	97,44
ŚLĄSKIE	2 142	103,18	3 489	111,76	4 078	118,10	4 474	108,04
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1 219	58,72	2 539	81,33	2 131	61,71	1 936	46,75
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	1 603	77,22	1 780	57,01	2 020	58,50	2 414	58,30
WIELKOPOLSKIE	2 155	103,81	2 640	84,56	3 074	89,02	4 328	104,52
ZACHODNIO-POMORSKIE	1 602	77,17	2 256	72,26	3 257	94,32	3 037	73,34

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Region, który poza mazowieckim wybija się poza średnią ogólnopolską to województwo dolnośląskie, w którego przypadku następuje stały przyrost nakładów inwestycyjnych na 1 mieszkańca. W roku 2017 wyniosły one 5 938 zł (143,4%). Warto zwrócić uwagę na województwo pomorskie. W roku 2009 wielkość nakładów inwestycyjnych na 1 mieszkańca wyniosła tu 5 044 zł, co stanowiło 161,56% średniej ogólnopolskiej. Wielkość ta była na poziomie województwa mazowieckiego. Była to jednakże sytuacja jednostkowa.

Województwa, które w roku 2017 odbiegały poniżej średniej ogólnopolskiej to: kujawsko-pomorskie, lubuskie łódzkie, małopolskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie i zachodniopomorskie. W szcze-

gólności należy zwrócić uwagę na trzy województwa o najniższych nakładach inwestycyjnych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca. W roku 2017 były to województwa:

- świętokrzyskie – gdzie nakłady wynosiły 1 936 zł na 1 mieszkańca, co stanowiło 46,75% nakładów ogółem w przedsiębiorstwach w całej Polsce;
- lubelskie - gdzie nakłady wynosiły 1 998 zł na 1 mieszkańca, co stanowiło 48,25% nakładów ogółem w przedsiębiorstwach w całej Polsce;
- warmińsko-mazurskie gdzie nakłady wynosiły 2 414 zł na 1 mieszkańca, co stanowiło 58,30% nakładów ogółem w przedsiębiorstwach w całej Polsce;
- podlaskie - gdzie nakłady wynosiły 2 650 zł na 1 mieszkańca, co stanowiło 63,99% nakładów ogółem w przedsiębiorstwach w całej Polsce.

W klasyfikacji wg sekcji PKD 2007 uwzględniono również podział nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym.

Wykres 38. **Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 - Polska 100%**

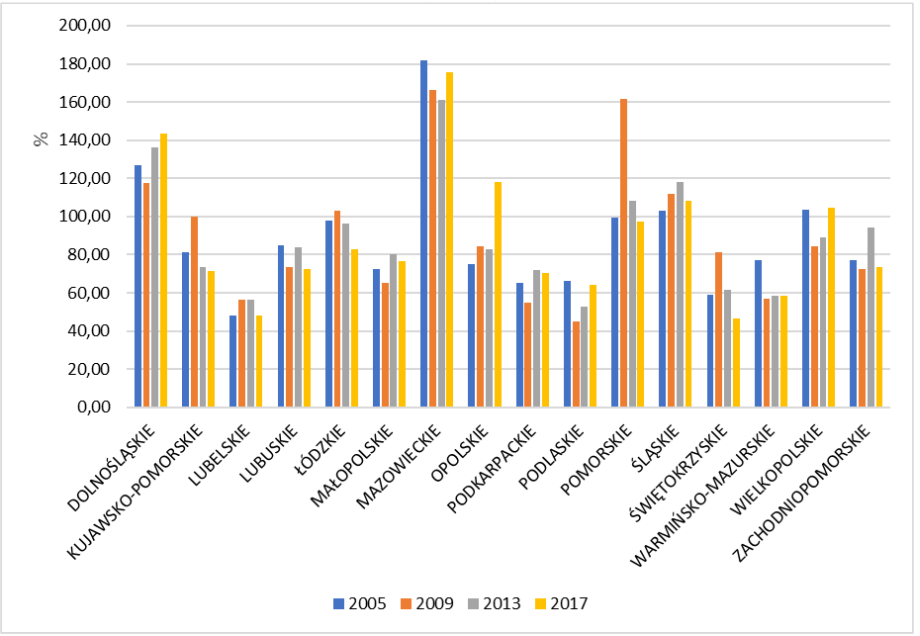

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 32. **Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym w województwach w Polsce w latach 2009, 2013 i 2017 (w zł)**

Województwo	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	4 836,70	100	5 444,10	100	6 765,10	100
DOLNOŚLĄSKIE	5 574,40	115,25	7 344,00	134,90	9 703,70	143,44
KUJAWSKO-POMORSKIE	4 831,10	99,88	3 998,20	73,44	4 809,00	71,09
LUBELSKIE	2 804,60	57,99	3 112,00	57,16	3 274,40	48,40
LUBUSKIE	3 498,70	72,34	4 510,20	82,85	4 850,30	71,70
ŁÓDZKIE	5 050,20	104,41	5 323,50	97,78	5 711,20	84,42
MAŁOPOLSKIE	3 187,50	65,90	4 393,30	80,70	5 161,40	76,29
MAZOWIECKIE	8 128,30	168,05	8 882,80	163,16	12 072,30	178,45
OPOLSKIE	4 008,30	82,87	4 434,30	81,45	7 823,90	115,65
PODKARPACKIE	2 680,70	55,42	3 893,40	71,52	4 678,30	69,15
PODLASKIE	**2 222,30**	**45,95**	**2 878,10**	**52,87**	**4 262,70**	**63,01**
POMORSKIE	7 784,80	160,95	5 889,50	108,18	6 611,40	97,73
ŚLĄSKIE	5 339,80	110,40	6 401,70	117,59	7 334,90	108,42
ŚWIĘTOKRZYSKIE	4 019,70	83,11	3 392,20	62,31	3 175,90	46,95
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	2 736,60	56,58	3 126,20	57,42	3 863,80	57,11
WIELKOPOLSKIE	4 053,00	83,80	4 825,30	88,63	7 050,80	104,22
ZACHODNIOPOMORSKIE	3 423,90	70,79	5 055,30	92,86	4 937,40	72,98

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Dynamika nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym w latach 2009, 2013 i 2017 była dość znaczna i w analizowanych okresach wynosiła odpowiednio 12% w latach 2013-2009 i 24% w latach 2017-2013. Strukturalnie nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym w poszczególnych województwach w Polsce są dość zbliżone do nakładów na 1 mieszkańca ogółem. Województwem, w którym były one najwyższe w 2009 roku jest mazowieckie, dla którego wynosiły one 8 128,30 zł, zaś najniższe nakłady na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym dotyczyły województwa podlaskiego, dla którego wynosiły 2 222,30 zł. Różnica ilościowa między województwami z najwyższymi i najniższymi nakładami na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym w roku 2009 tj. w województwie mazowieckim i podlaskim wyniosła 5 906 zł, zaś procentowa 122%. W roku 2017 województwo mazowieckie nadal charakteryzowało się najwyższymi nakładami w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym. Wynosiły one 12 072,30 zł (odpowiednio 178,45%). Jednakże województwo podlaskie w analogicznym okresie awansowało z pozycji ostatniej na miejsce 13. Województwa z najniższymi nakładami inwestycyjnymi w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w roku 2017 to świętokrzyskie (3 175,90 zł,

co stanowiło 46,95% Polska ogółem 100%), lubelskie (3 274,40 zł, czyli 48,40%) i warmińsko-mazurskie (3 863,80 zł, czyli 57,11%). Zauważalne jest znaczne pogłębianie się różnicy między najwyższymi a najniższymi nakładami na 1 mieszkańca w poszczególnych województwach. W roku 2017 różnica między województwem mazowieckim a świętokrzyskim wynosiła 8 896,40 zł (131%).

Kolejną kategorią poddaną analizie są źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach. Wśród źródeł finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach należy wyróżnić:

- środki własne;
- środki budżetowe;
- kredyty i pożyczki krajowe;
- środki bezpośrednio z zagranicy (w tym kredyt bankowy);
- inne źródła;
- nakłady niesfinansowane.

Dane statystyczne pokazują, iż podstawowymi źródłami finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach są środki własne oraz kredyty i pożyczki krajowe. W związku z tym, iż statystyka krajowa nie obejmuje struktury źródeł finansowania nakładów inwestycyjnych w roku 2005 dalsza analiza zostanie przeprowadzona jedynie dla lat 2009, 2013 i 2017.

Wykres 39. **Struktura źródeł finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach w Polsce w latach 2009, 2013 i 2017 (w %)**

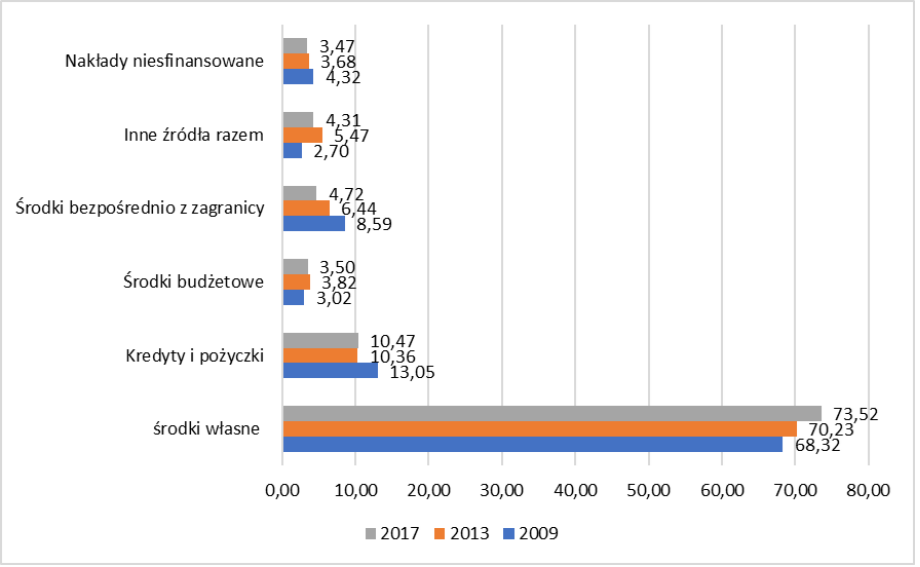

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Powyższy wykres (39) przedstawiający strukturę poszczególnych źródeł finansowania nakładów inwestycyjnych w źródłach finansowania ogółem pokazuje, iż w analizowanym okresie następował systematyczny wzrost udziału środków własnych (z 68,32% w roku 2009 do 73,52% w roku 2017) i spadek udziału środków bezpośrednio z zagranicy (z 8,59% w roku 2009 do 4,72% w roku 2017). W grupie środków bezpośrednio z zagranicy zmalały znacznie kredyty bankowe. Wielkość zagranicznych kredytów bankowych w roku 2009 wynosiła 6 401 806 tys. zł, zaś w roku 2017 już 1 263 186 tys. zł. W analizowanym okresie udział kredytów i pożyczek oscylował wokół 10% (tylko w roku 2009 wyniósł 13%), środków budżetowych ok. 3%, innych źródeł ok. 3%-5%, zaś nakładów niesfinansowanych (np. niezapłaconych faktur) ok. 3%-4%.

Analizując wielkość nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach w postaci środków własnych należy stwierdzić, że w latach 2009-2017 występował ich dynamiczny przyrost. Dynamika przyrostu środków własnych, jako nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach w latach 2009–2013 wyniosła około 15%, zaś w latach 2013-2017 odpowiednio około 25%. Jest to również podstawowe źródło finansowania nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw.

Wykres 40. **Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – środki własne – w Polsce w latach 2009, 2013 i 2017 (w mln zł)**

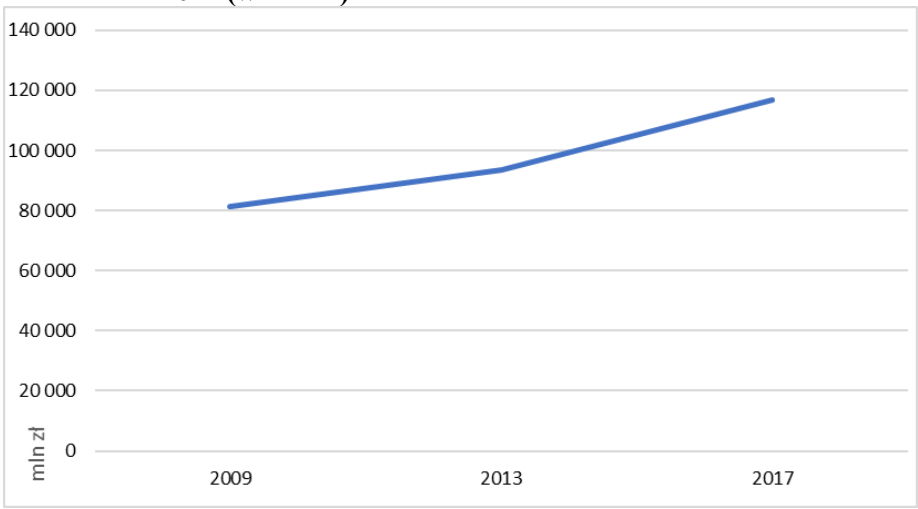

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Rozkład środków własnych, jako źródeł finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach w poszczególnych województwach w Polsce przedstawiono w tabeli 33.

Tabela 33. **Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – środki własne – w województwach w Polsce w latach 2009, 2013 i 2017 (w tys. zł)**

Województwo	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	81 372 737	100	93 378 347	100	116 971 071	100
DOLNOŚLĄSKIE	6 458 554	7,94	7 680 251	8,22	9 264 300	7,92
KUJAWSKO-POMORSKIE	2 723 791	3,35	2 851 038	3,05	3 875 419	3,31
LUBELSKIE	2 350 394	2,89	3 428 748	3,67	3 712 629	3,17
LUBUSKIE	1 160 094	1,43	1 353 397	1,45	1 659 504	1,42
ŁÓDZKIE	4 756 388	5,85	5 437 907	5,82	7 879 087	6,74
MAŁOPOLSKIE	5 008 684	6,16	6 021 637	6,45	7 857 651	6,72
MAZOWIECKIE	28 636 351	35,19	29 532 720	31,63	37 691 238	32,22
OPOLSKIE	1 172 980	1,44	1 233 799	1,32	1 652 534	1,41
PODKARPACKIE	2 043 323	2,51	2 391 184	2,56	3 469 112	2,97
PODLASKIE	**1 104 078**	**1,36**	**1 122 897**	**1,20**	**1 389 498**	**1,19**
POMORSKIE	4 644 057	5,71	5 310 409	5,69	5 677 301	4,85
ŚLĄSKIE	10 075 820	12,38	11 942 745	12,79	13 849 478	11,84
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1 297 114	1,59	1 683 213	1,80	1 715 266	1,47
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	1 023 378	1,26	1 237 137	1,32	1 579 748	1,35
WIELKOPOLSKIE	6 752 865	8,30	9 034 334	9,67	13 001 623	11,12
ZACHODNIOPOMORSKIE	2 164 866	2,66	3 116 931	3,34	2 696 683	2,31

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 41. **Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – środki własne – w województwie podlaskim w latach 2009, 2013 i 2017 (w mln zł)**

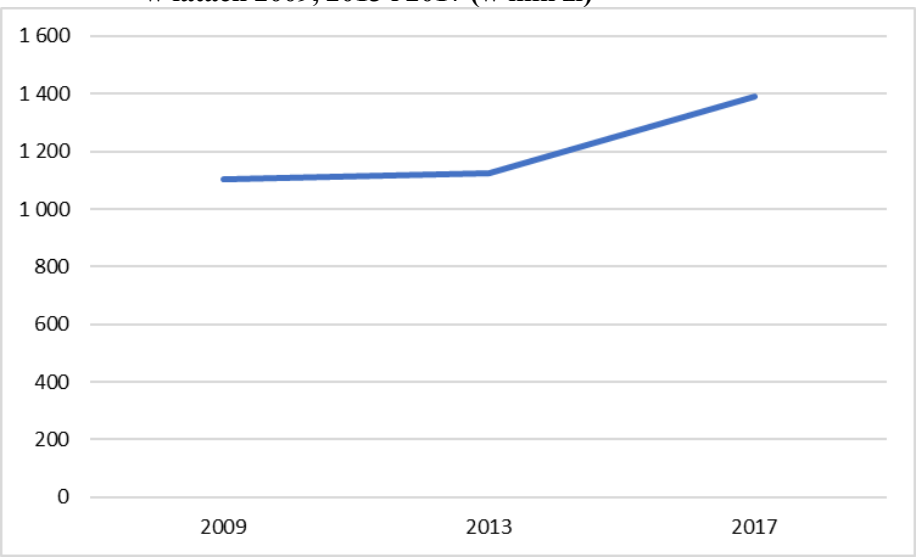

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Nawiązując do wniosków płynących z poprzednich analiz proporcjonalnie najwięcej środków własnych angażowały przedsiębiorstwa funkcjonujące na terenie województwa mazowieckiego. W roku 2009 odsetek ten wyniósł aż 35,19% ogółu wszystkich środków własnych angażowanych przez przedsiębiorstwa funkcjonujące w Polsce. Najniższy odsetek zaangażowania środków własnych dotyczył przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie województw: warmińsko-mazurskiego, podlaskiego, lubuskiego, opolskiego i świętokrzyskiego. W każdym z nich odsetek zaangażowania środków własnych w finansowanie nakładów inwestycyjnych wyniósł niewiele ponad 1% w relacji do ogółu województw w Polsce.

W przypadku województwa podlaskiego należy podkreślić, iż w roku 2017 wielkość środków własnych zaangażowanych w finansowanie nakładów inwestycyjnych była najniższa wśród wszystkich województw w Polsce.

Tabela 34. **Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – kredyty i pożyczki – w województwach w Polsce w latach 2009, 2013 i 2017 (w tys. zł)**

Województwo	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	15 537 423	100	13 771 911	100	16 652 526	100
DOLNOŚLĄSKIE	1 108 162	7,13	1 176 738	8,54	1 223 459	7,35
KUJAWSKO-POMORSKIE	422 479	2,72	637 057	4,63	392 061	2,35
LUBELSKIE	292 265	1,88	298 085	2,16	368 529	2,21
LUBUSKIE	272 266	1,75	241 192	1,75	336 805	2,02
ŁÓDZKIE	979 596	6,30	1 177 785	8,55	1 050 733	6,31
MAŁOPOLSKIE	874 096	5,63	882 806	6,41	1 071 678	6,44
MAZOWIECKIE	4 588 292	29,53	3 362 350	24,41	3 896 270	23,40
OPOLSKIE	372 262	2,40	251 901	1,83	342 266	2,06
PODKARPACKIE	388 384	2,50	949 609	6,90	590 605	3,55
PODLASKIE	**201 490**	**1,30**	**356 649**	**2,59**	**665 590**	**4,00**
POMORSKIE	1 839 506	11,84	609 378	4,42	1 690 985	10,15
ŚLĄSKIE	1 625 263	10,46	1 401 215	10,17	2 131 723	12,80
ŚWIĘTOKRZYSKIE	742 763	4,78	288 337	2,09	100 811	0,61
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	342 478	2,20	224 462	1,63	341 156	2,05
WIELKOPOLSKIE	1 051 264	6,77	1 177 767	8,55	2 066 868	12,41
ZACHODNIOPOMORSKIE	436 857	2,81	736 580	5,35	382 987	2,30

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Kolejne dominujące źródło finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach w Polsce to kredyty i pożyczki. Co prawda w okresie 2009-2013 nastąpiło zmniejszenie wykorzystania kredytów i pożyczek, jako źródła finansowania inwestycji o ok. 11%, jednakże już w kolejnym okresie

czteroletnim tj. latach 2013-2017 nastąpił ich przyrost o 21%. Dynamika tego źródła finansowania w latach 2009-2017 wyniosła ok. 7%. Tendencja jest więc rosnąca.

Wykres 42. **Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – kredyty i pożyczki – w Polsce w latach 2009, 2013 i 2017 (w mln zł)**

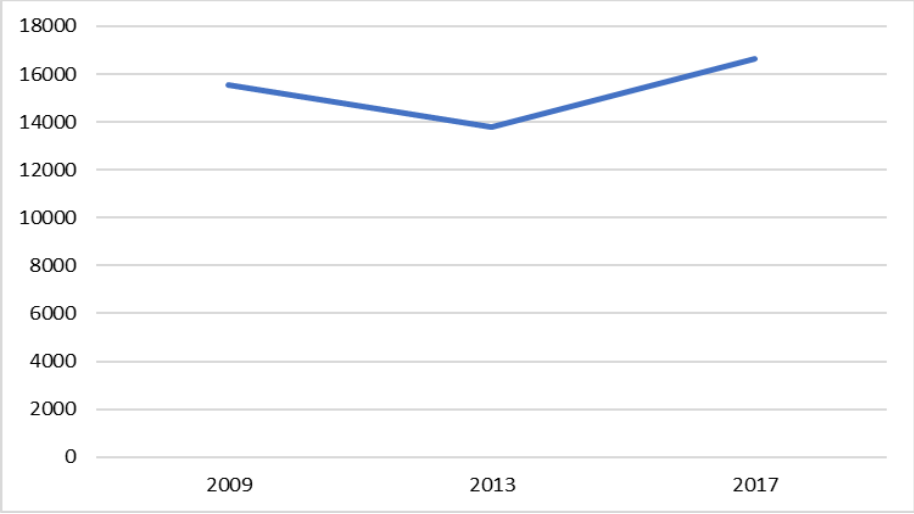

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 43. **Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – kredyty i pożyczki – w województwie podlaskim w latach 2009, 2013 i 2017 (w mln zł)**

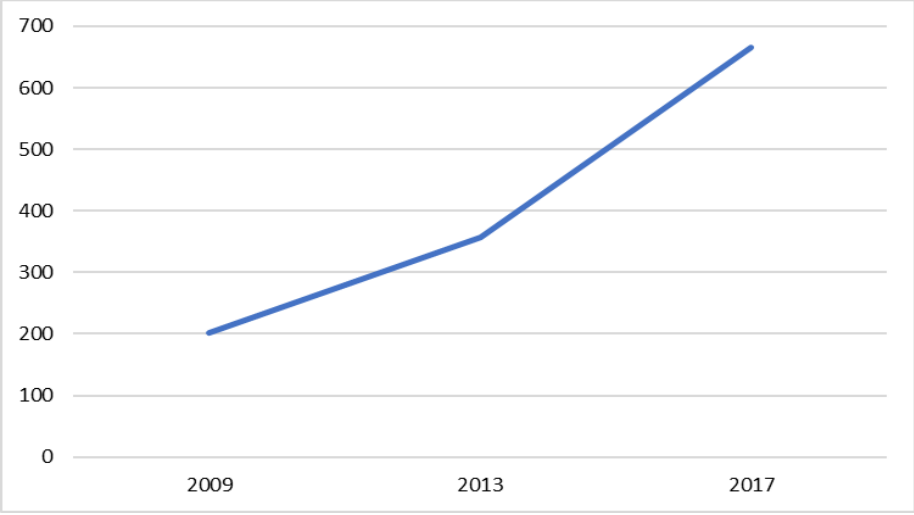

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Dane dotyczące województwa podlaskiego pokazują, iż w analizowanym okresie nastąpił dynamiczny przyrost kredytów i pożyczek, jako źródła finansowania inwestycji. W roku 2009 podlaskie przedsiębiorstwa zaciągnęły około 200 mln zł kredytów i pożyczek, zaś w roku 2017 było to już ponad 660 mln zł. Przyrost jest więc znaczny.

W przypadku kredytów i pożyczek, jako źródeł finansowania inwestycji w przedsiębiorstwach należy zauważyć, iż dominują one w organizacjach funkcjonujących na terenie województwa mazowieckiego. Naturalnie, jest to pochodną ponoszonych nakładów inwestycyjnych ogółem w przedsiębiorstwach z tego terenu. Należy zatem dokonać głębszej analizy struktury poszczególnych źródeł finasowania z podziałem na środki własne oraz kredyty i pożyczki. W tabeli 35 przedstawiono zestawienie dla dwóch analizowanych okresów – roku 2009 i 2017.

Tabela 35. **Struktura źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach w poszczególnych województwach w Polsce w latach 2009 i 2017 (w %)**

Województwo	Środki własne		Kredyty i pożyczki		Pozostałe źródła finansowania	
	2009	2017	2009	2017	2009	2017
POLSKA	68,32	73,52	13,05	10,47	18,63	16,01
DOLNOŚLĄSKIE	75,33	67,50	12,93	8,91	11,74	23,59
KUJAWSKO-POMORSKIE	62,59	76,45	9,71	7,73	27,70	15,82
LUBELSKIE	75,42	77,13	9,38	7,66	15,21	15,22
LUBUSKIE	67,54	72,20	15,85	14,65	16,61	13,15
ŁÓDZKIE	65,01	73,01	13,39	9,74	21,60	17,26
MAŁOPOLSKIE	72,85	76,31	12,71	10,41	14,44	13,28
MAZOWIECKIE	72,68	72,70	11,64	7,52	15,68	19,78
OPOLSKIE	61,92	71,50	19,65	14,81	18,44	13,69
PODKARPACKIE	72,87	76,41	13,85	13,01	13,28	10,59
PODLASKIE	**74,55**	**57,63**	**13,61**	**27,61**	**11,84**	**14,76**
POMORSKIE	42,97	69,24	17,02	20,62	40,00	10,14
ŚLĄSKIE	71,32	76,37	11,50	11,76	17,18	11,87
ŚWIĘTOKRZYSKIE	47,12	88,36	26,98	5,19	25,90	6,45
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	64,51	74,57	21,59	16,10	13,90	9,33
WIELKOPOLSKIE	75,94	76,55	11,82	12,17	12,24	11,28
ZACHODNIOPOMORSKIE	63,66	74,54	12,85	10,59	23,49	14,87

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Analizując strukturę źródeł finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach w poszczególnych województwach w Polsce należy zauważyć następujące zależności:

- województwa, w których udział środków własnych, jako dominującego źródła finansowania inwestycji w latach 2009 i 2017 wzrósł o więcej niż 10 pkt. proc. to kujawsko-pomorskie, opolskie, pomorskie, warmińsko-

mazurskie i zachodniopomorskie. Najwyższy przyrost miał miejsce w województwie świętokrzyskim, gdzie wyniósł ponad 40%. Środki własne przy finansowaniu nakładów inwestycyjnych w roku 2009 wynosiły 47,12%, zaś w roku 2017 wzrosły do 88,36%.

- znaczny przyrost środków własnych, jako źródła finansowania inwestycji przedsiębiorstw w województwie świętokrzyskim skutkował spadkiem kredytów i pożyczek zaciąganych na potrzeby inwestycyjne przez te przedsiębiorstwa. Kredyty i pożyczki w strukturze finansowania inwestycji w województwie świętokrzyskim w roku 2017 stanowiły niewiele ponad 5% ogółu źródeł finansowania.
- w województwie podlaskim miał miejsce największy spadek udziału środków własnych w strukturze finansowania inwestycji w przedsiębiorstwach. W latach 2009 i 2017 zmalał on o 16,92%. W roku 2009 środki własne finansujące nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach stanowiły 74,55%, zaś w roku 2017 zmalały do 57,63%.
- w roku 2017 przedsiębiorstwa z województwa podlaskiego w relacji do pozostałych województw w Polsce korzystały najchętniej z kredytów i pożyczek, jako źródła finansowania inwestycji. W roku 2017 kredyty i pożyczki stanowiły ponad 27% ogółu źródeł finansowania nakładów inwestycyjnych podlaskich przedsiębiorstw.

Ostatnia zmienna poddana analizie to wyniki finansowe netto przedsiębiorstw ogółem oraz w podziale na sektor publiczny i prywatny.

Największy przyrost wartości wyników finansowych netto przedsiębiorstw według sekcji PKD 2007 (za rok 2005 wg sekcji PKD 2004) w Polsce w latach 2005-2017 miał miejsce w okresie 2005 – 2009. Jednakże należy podkreślić, iż rzetelną ocenę analizowanego okresu badawczego tj. lat 2005-2017 może zaburzyć fakt, iż od roku 2009 dane gromadzone przez Główny Urząd Statystyczny są prezentowane w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007 (PKD 2007). Wprowadzone zmiany w klasyfikacji PKD 2007 w stosunku do klasyfikacji PKD 2004 wynikają przede wszystkim ze zmian zakresowych, polegających na wprowadzeniu nowych grupowań rodzajów działalności (uwzględnienie nowych, podział lub agregacja dotychczasowych), a także na przesunięciach rodzajów działalności pomiędzy poszczególnymi poziomami klasyfikacyjnymi. Spowodowało to, że w klasyfikacji PKD 2007 wyróżnia się między innymi 21 sekcji i 88 działów, a w klasyfikacji PKD 2004 - 17 sekcji i 62 działy. Należy również zwrócić uwagę, że w niektórych przypadkach, pomimo zmienionych nazw poziomów klasyfikacyjnych wg PKD 2007 w stosunku do PKD 2004 - dane mogą być nieporównywalne z poprzednio prezentowanymi (według PKD 2004) ze względu na wyżej wymienione

zmiany. Od 2009 roku publikuje się bieżące dane według PKD 2007 oraz dane przeliczone według tej klasyfikacji za okresy poprzednie.[1]

Tabela 36. **Wyniki finansowe netto przedsiębiorstw według sekcji PKD 2007 (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w tys. zł)**

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	51 409 694	100	78 865 441	100	92 107 434	100	126 395 854	100
DOLNOŚLĄSKIE	4 292 395	8,35	7 009 782	8,89	7 687 606	8,35	8 065 644	6,38
KUJAWSKO-POMORSKIE	1 484 270	2,89	2 298 175	2,91	3 740 008	4,06	3 772 089	2,98
LUBELSKIE	766 763	1,49	1 433 131	1,82	2 584 516	2,81	3 384 588	2,68
LUBUSKIE	688 151	1,34	1 065 220	1,35	1 401 727	1,52	1 677 604	1,33
ŁÓDZKIE	1 652 203	3,21	4 196 872	5,32	5 538 074	6,01	5 679 716	4,49
MAŁOPOLSKIE	2 650 069	5,15	5 426 811	6,88	7 022 050	7,62	9 330 129	7,38
MAZOWIECKIE	20 334 076	39,55	26 941 903	34,16	27 280 684	29,62	43 461 994	34,39
OPOLSKIE	1 294 661	2,52	1 792 827	2,27	833 306	0,90	1 347 009	1,07
PODKARPACKIE	1 382 260	2,69	2 138 901	2,71	4 232 881	4,60	4 200 505	3,32
PODLASKIE	**578 944**	**1,13**	**982 923**	**1,25**	**817 320**	**0,89**	**1 280 094**	**1,01**
POMORSKIE	2 811 066	5,47	4 717 946	5,98	6 170 657	6,70	8 826 364	6,98
ŚLĄSKIE	6 340 553	12,33	7 466 961	9,47	9 410 996	10,22	14 843 472	11,74
ŚWIĘTOKRZYSKIE	863 383	1,68	1 445 720	1,83	866 283	0,94	2 284 428	1,81
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	635 857	1,24	752 640	0,95	1 087 799	1,18	1 616 436	1,28
WIELKOPOLSKIE	5 006 788	9,74	10 296 183	13,06	11 929 994	12,95	14 198 194	11,23
ZACHODNIOPOMORSKIE	628 255	1,22	899 446	1,14	1 503 533	1,63	2 427 588	1,92

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W latach 2005-2017 wyniki finansowe netto przedsiębiorstw ogółem w Polsce systematycznie rosły do poziomu 126 395 854 tys. zł w roku 2017. Województwami, na terenie których funkcjonujące podmioty osiągnęły najwyższe wyniki finansowe netto są:

- mazowieckie - w roku 2005 średni wynik finansowy netto dla ogółu funkcjonujących na tym obszarze przedsiębiorstw wyniósł 20 334 076 tys. zł, co stanowiło 39,55% ogółu wyników finansowych netto dla wszystkich podmiotów w Polsce, zaś w roku 2017 odpowiednio 43 461 994 tys. zł, czyli 34,39%;
- śląskie - w roku 2005 średni wynik finansowy netto dla ogółu funkcjonujących na tym obszarze przedsiębiorstw wyniósł 6 340 553 tys. zł, co stanowiło 12,33% ogółu wyników finansowych dla wszystkich podmiotów w Polsce, zaś w roku 2017 odpowiednio 14 843 472 tys. zł, czyli 11,74%;

[1] Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl

– wielkopolskie – w roku 2005 średni wynik finansowy netto dla ogółu funkcjonujących na tym obszarze przedsiębiorstw wyniósł 5 006 788 tys. zł, co stanowiło 9,74% ogółu wyników finansowych dla wszystkich podmiotów w Polsce, zaś w roku 2017 odpowiednio 14 198 194 tys. zł, czyli 11,23%.

Wykres 44. **Wyniki finansowe netto przedsiębiorstw według sekcji PKD 2007 (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w tys. zł)**

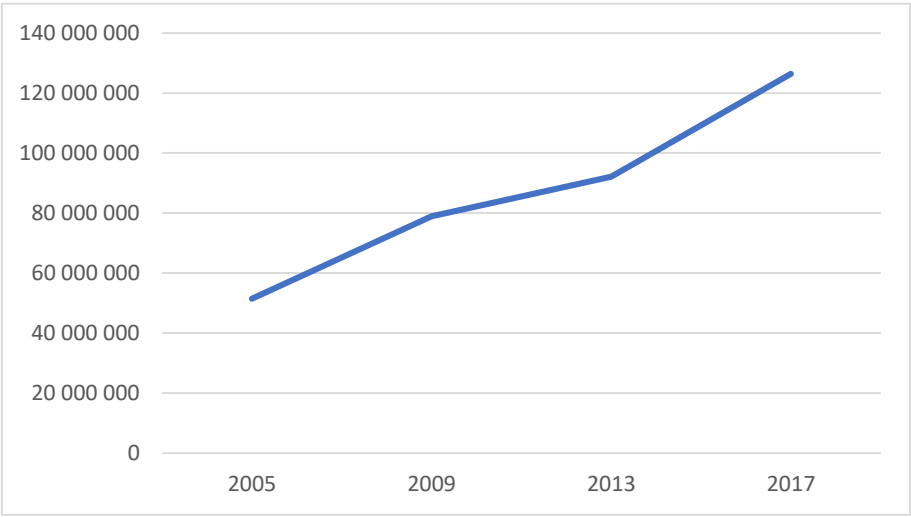

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Województwami, na terenie których funkcjonujące podmioty uzyskały najniższe wyniki finansowe netto w analizowanych latach są:

– podlaskie - w roku 2005 średni wynik finansowy netto dla ogółu funkcjonujących na tym obszarze przedsiębiorstw wyniósł 578 944 tys. zł, co stanowiło 1,13% ogółu wyników finansowych netto dla wszystkich podmiotów w Polsce, zaś w roku 2017 odpowiednio 1 280 094 tys. zł, czyli 1,01%;
– zachodniopomorskie – w roku 2005 średni wynik finansowy netto dla ogółu funkcjonujących na tym obszarze przedsiębiorstw wyniósł 628 255 tys. zł, co stanowiło 1,22% ogółu wyników finansowych netto dla wszystkich podmiotów w Polsce, zaś w roku 2017 odpowiednio 2 427 588 tys. zł, czyli 1,92%;
– warmińsko-mazurskie – w roku 2005 średni wynik finansowy netto dla ogółu funkcjonujących na tym obszarze przedsiębiorstw wyniósł 635 857 tys. zł, co stanowiło 1,24% ogółu wyników finansowych netto dla wszyst-

kich podmiotów w Polsce, zaś w roku 2017 odpowiednio 1 616 436 tys. zł, czyli 1,28%;

– lubelskie - w roku 2005 średni wynik finansowy netto dla ogółu funkcjonujących na tym obszarze przedsiębiorstw wyniósł 766 763 tys. zł, co stanowiło 1,49% ogółu wyników finansowych netto dla wszystkich podmiotów w Polsce, zaś w roku 2017 odpowiednio 3 384 588 tys. zł, czyli 2,68%.

Tabela 37. **Wyniki finansowe netto przedsiębiorstw według sekcji PKD 2007 – sektor publiczny (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w tys. zł)**

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	7 645 574	100	9 618 135	100	12 685 408	100	21 333 377	100
DOLNOŚLĄSKIE	235 204	3,08	764 946	7,95	-34 107	-0,27	-56 549	-0,27
KUJAWSKO-POMORSKIE	-31 830	-0,42	345 127	3,59	447 221	3,53	324 600	1,52
LUBELSKIE	266 562	3,49	136 517	1,42	399 968	3,15	336 544	1,58
LUBUSKIE	12 135	0,16	81 801	0,85	32 281	0,25	7 240	0,03
ŁÓDZKIE	209 405	2,74	1 929 186	20,06	89 199	0,70	-7 872	-0,04
MAŁOPOLSKIE	234 202	3,06	272 442	2,83	388 501	3,06	528 707	2,48
MAZOWIECKIE	2 861 237	37,42	2 740 389	28,49	7 754 851	61,13	12 518 372	58,68
OPOLSKIE	734 415	9,61	701 462	7,29	30 893	0,24	65 401	0,31
PODKARPACKIE	106 104	1,39	7 829	0,08	25 651	0,20	27 715	0,13
PODLASKIE	**114 516**	**1,50**	**48 154**	**0,50**	**-4 898**	**-0,04**	**49 001**	**0,23**
POMORSKIE	723 750	9,47	1 341 572	13,95	1 356 007	10,69	2 582 150	12,10
ŚLĄSKIE	1 764 954	23,08	832 675	8,66	589 511	4,65	3 099 377	14,53
ŚWIĘTOKRZYSKIE	61 390	0,80	-4 203	-0,04	23 619	0,19	89 466	0,42
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	4 053	0,05	11 012	0,11	25 271	0,20	3 286	0,02
WIELKOPOLSKIE	204 878	2,68	835 090	8,68	1 465 424	11,55	1 532 216	7,18
ZACHODNIO-POMORSKIE	144 599	1,89	-425 864	-4,43	96 016	0,76	233 723	1,10

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W przypadku sektora publicznego wyniki finansowe netto przedsiębiorstw w latach 2005-2017 wykazywały tendencję rosnącą. W okresach 4-letnich zwiększały się średnio o 25%-30%. Największy przyrost miał miejsce w przedziale czasowym 2013-2017, w trakcie którego wzrosły o ok. 68%.

Wykres 45. **Wyniki finansowe netto przedsiębiorstw według sekcji PKD 2007 – sektor publiczny (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w tys. zł)**

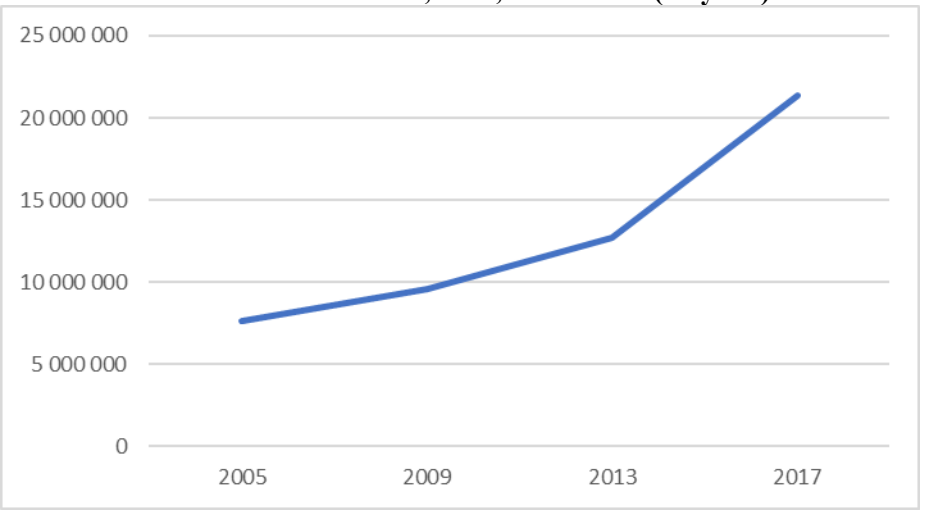

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Najwyższe wyniki finansowe netto przedsiębiorstw sektora publicznego w roku 2005 występowały w przedsiębiorstwach z województwa mazowieckiego i śląskiego. W przypadku województwa mazowieckiego wyniki finansowe netto przedsiębiorstw wyniosły 2 861 237 tys. zł, co stanowiło 37,42% ogółu wyników finansowych netto dla wszystkich podmiotów sektora publicznego w Polsce. W roku 2017 wzrosły odpowiednio do 12 518 372 tys. zł, co stanowiło aż 58,68% ogółu przedsiębiorstw sektora publicznego. W przypadku województwa śląskiego wyniki finansowe netto przedsiębiorstw sektora publicznego w 2005 roku wyniosły 1 764 954 tys. zł, czyli 23,08%, zaś w roku 2017 - 3 099 377 tys. zł, czyli 14,53%.

Województwo podlaskie w przypadku wyników finansowych netto przedsiębiorstw sektora publicznego znalazło się na jednym z ostatnich miejsc w Polsce. W roku 2005 wyniki finansowe netto wyniosły 114 516 tys. zł, czyli 1,5% ogółu przedsiębiorstw sektora publicznego, zaś w roku 2017 wyniosły już zaledwie 49 001 tys. zł, czyli odpowiednio 0,23%. Gorsza sytuacja w 2017 roku miała miejsce jedynie w województwach: dolnośląskim, łódzkim, warmińsko-mazurskim i lubuskim.

Wykres 46. **Wyniki finansowe przedsiębiorstw netto według sekcji PKD 2007 – sektor prywatny (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w tys. zł)**

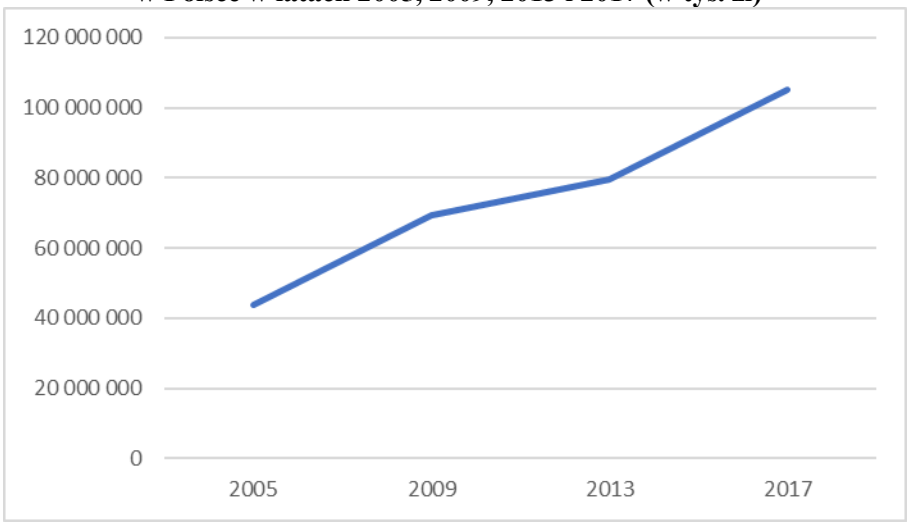

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wyniki finansowe netto przedsiębiorstw sektora prywatnego w analizowanym okresie również dynamicznie rosły. Największy przyrost wynoszący ok. 58% charakteryzował lata 2005-2009.

W przypadku przedsiębiorstw sektora prywatnego wyniki finansowe netto w rok 2005 były podobnie jak w przypadku wcześniejszych analiz najwyższe w firmach z województwa mazowieckiego. Podmioty funkcjonujące na tym terenie wypracowały średnio wynik finansowy w wysokości 17 472 839 tys. zł, co stanowiło 39,93% ogółu wyników finansowych dla przedsiębiorstw z całej Polski. W roku 2017 przedsiębiorstwa sektora prywatnego w województwie mazowieckim nominalnie odnotowały poprawę w wypracowanych wynikach finansowych. Średnio wynosiły one 30 943 622 tys. zł, co stanowiło 29,45% wyników finansowych netto ogółem dla całej Polski. Województwo wielkopolskie znalazło się na miejscu drugim. Średni wynik finansowy netto przedsiębiorstw sektora prywatnego w województwie wielkopolskim wyniósł w roku 2005 – 4 801 910 tys. zł (10,97% ogółu dla wszystkich przedsiębiorstw w Polsce), zaś w roku 2017 – 12 665 978 tys. zł (odpowiednio 12,06%). Trzecie miejsce to województwo śląskie. Średni wynik finansowy netto przedsiębiorstw sektora prywatnego wyniósł w roku 2005 – 4 575 599 tys. zł (10,46% ogółu dla wszystkich przedsiębiorstw w Polsce), zaś w roku 2017 – 11 744 095 tys. zł (odpowiednio 11,18%).

Tabela 38. **Wyniki finansowe netto przedsiębiorstw według sekcji PKD 2007 – sektor prywatny (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w tys. zł)**

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%
POLSKA	43 764 120	100	69 247 306	100	79 422 026	100	105 062 477	100
DOLNOŚLĄSKIE	4 057 191	9,27	6 244 836	9,02	7 721 713	9,72	8 122 193	7,73
KUJAWSKO-POMORSKIE	1 516 100	3,46	1 953 048	2,82	3 292 787	4,15	3 447 489	3,28
LUBELSKIE	500 201	1,14	1 296 614	1,87	2 184 548	2,75	3 048 044	2,90
LUBUSKIE	676 016	1,54	983 419	1,42	1 369 446	1,72	1 670 364	1,59
ŁÓDZKIE	1 442 798	3,30	2 267 686	3,27	5 448 875	6,86	5 687 588	5,41
MAŁOPOLSKIE	2 415 867	5,52	5 154 369	7,44	6 633 549	8,35	8 801 422	8,38
MAZOWIECKIE	17 472 839	39,93	24 201 514	34,95	19 525 833	24,58	30 943 622	29,45
OPOLSKIE	560 246	1,28	1 091 365	1,58	802 413	1,01	1 281 608	1,22
PODKARPACKIE	1 276 156	2,92	2 131 072	3,08	4 207 230	5,30	4 172 790	3,97
PODLASKIE	**464 428**	**1,06**	**934 769**	**1,35**	**822 218**	**1,04**	**1 231 093**	**1,17**
POMORSKIE	2 087 316	4,77	3 376 374	4,88	4 814 650	6,06	6 244 214	5,94
ŚLĄSKIE	4 575 599	10,46	6 634 286	9,58	8 821 485	11,11	11 744 095	11,18
ŚWIĘTOKRZY-SKIE	801 993	1,83	1 449 923	2,09	842 664	1,06	2 194 962	2,09
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	631 804	1,44	741 628	1,07	1 062 528	1,34	1 613 150	1,54
WIELKOPOLSKIE	4 801 910	10,97	9 461 093	13,66	10 464 570	13,18	12 665 978	12,06
ZACHODNIO-POMORSKIE	483 656	1,11	1 325 310	1,91	1 407 517	1,77	2 193 865	2,09

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wyniki finansowe netto przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie województwa podlaskiego były najsłabsze wśród wszystkich województw w Polsce. W roku 2005 średni wynik finansowy netto firm z regionu podlaskiego wyniósł 464 428 tys. zł (1,06% dla przedsiębiorstw z całej Polski), zaś w roku 2017 wyniósł 1 231 093 tys. zł (odpowiednio 1,17%).

Resumując, należy stwierdzić, iż poziom i dynamika zmiennych finansowych w badanym okresie kształtowała się korzystnie z punktu widzenia małych i średnich przedsiębiorstw. Zarówno poziom nakładów inwestycyjnych (ogółem, w przeliczeniu na 1 mieszkańca oraz na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym) jak i wyników finansowych przedsiębiorstw prywatnych (małe i średnie przedsiębiorstwa to sektor przedsiębiorstw prywatnych) systematycznie rósł. Wzrastało również finansowanie działalności inwestycyjnej przedsiębiorstw. Elementem niekorzystnym są jednak dość duże terytorialne dysproporcje nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw. Prawie ¼ nakładów inwestycyjnych wszystkich przedsiębiorstw w Polsce przypada na przedsiębiorstwa

z województwa mazowieckiego. Wytłumaczeniem może być fakt, iż na tym terenie funkcjonuje około 16%-18% ogółu przedsiębiorstw zarejestrowanych w Polsce.

Niestety, na tle Polski aspekty finansowe przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie województwa podlaskiego nie kształtowały się już tak korzystnie. Co więcej, tendencja w analizowanych latach była również niekorzystna, wskaźniki i tak bardzo słabe na tle całego kraju, w kolejnych analizowanych okresach ulegały pogorszeniu. W roku 2017 wielkość środków własnych zaangażowanych w finansowanie nakładów inwestycyjnych była najniższa w porównaniu do wszystkich województw w Polsce. W latach 2009-2017 udział środków własnych w strukturze finansowania inwestycji w przedsiębiorstwie zmalał w województwie podlaskim o 16,92 pkt. proc. W konsekwencji, podlaskie przedsiębiorstwa były proporcjonalnie najbardziej zadłużone w Polsce. W województwie podlaskim w roku 2017 kredyty i pożyczki stanowiły ponad 27% nakładów inwestycyjnych. Wskaźnik ten odbiegał znacznie od pozostałych województw w kraju. Finalnie wyniki finansowe przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie województwa podlaskiego były praktycznie najsłabsze wśród wszystkich województw w Polsce. Niestety, w przypadku wskaźników finansowych dla podlaskich przedsiębiorstw trendy obserwowane w badanym okresie nie są korzystne, co będzie miało wpływ na ich dalsze funkcjonowanie na rynku.

Z analizy zmian w finansowych aspektach funkcjonowania sektora MŚP w województwie podlaskim wynikają następujące główne wnioski:

1. W latach 2005-2017 województwa, które najbardziej odstawały pod względem bardzo niskich nakładów inwestycyjnych ogółem przedsiębiorstw były województwa lubuskie (w roku 2017 stanowiło to 1,91% nakładów ogółem w Polsce), podlaskie (1,97%) i świętokrzyskie (1,52%).
2. Województwami o najniższych nakładach inwestycyjnych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca, w roku 2017 były:
   - świętokrzyskie – gdzie nakłady wynosiły 1 936 zł na 1 mieszkańca, co stanowiło 46,75% nakładów ogółem w przedsiębiorstwach w całej Polsce;
   - lubelskie - gdzie nakłady wynosiły 1 998 zł na 1 mieszkańca, co stanowiło 48,25% nakładów ogółem w przedsiębiorstwach w całej Polsce;
   - podlaskie - gdzie nakłady wynosiły 2 650 zł na 1 mieszkańca, co stanowiło 63,99% nakładów ogółem w przedsiębiorstwach w całej Polsce.
3. W roku 2017 wielkość środków własnych zaangażowanych w finansowanie nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach województwa podlaskiego była najniższa wśród wszystkich województw w Polsce. Niewielki udział województwa podlaskiego w odniesieniu do całego kraju wynika

także z mniejszej liczby ludności oraz słabszego poziomu rozwoju gospodarczego.

4. W latach 2009-2017 udział środków własnych w strukturze finansowania inwestycji w przedsiębiorstwie zmalał w województwie podlaskim o 16,92 pkt. proc. W konsekwencji, podlaskie przedsiębiorstwa były proporcjonalnie najbardziej zadłużone w Polsce. W województwie podlaskim w roku 2017 kredyty i pożyczki stanowiły ponad 27% nakładów inwestycyjnych. Wskaźnik ten odbiegał znacznie od pozostałych województw w kraju. Prawdopodobnie chęć nadrobienia zaległości rozwojowych przez województwo podlaskie przyczyniała się do wzrastającego udziału w kredytach.
5. Wyniki finansowe przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie województwa podlaskiego były praktycznie najsłabsze wśród wszystkich województw w Polsce. Niestety w przypadku wskaźników finansowych podlaskich przedsiębiorstw trendy obserwowane w badanym okresie nie są korzystne, co będzie miało wpływ na ich dalsze funkcjonowanie na rynku.

Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego

Dane statystyczne dotyczące podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego, pozwalają na dokonywanie porównań w skali poszczególnych regionów w oparciu o następujące kryteria:

- liczbę podmiotów według klas wielkości,
- podmioty z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców,
- kapitał zagranicznych (w ujęciu wartościowym w mln zł).

Wykres 47. **Liczba przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego według klas wielkości w Polsce w latach 2005-2017**

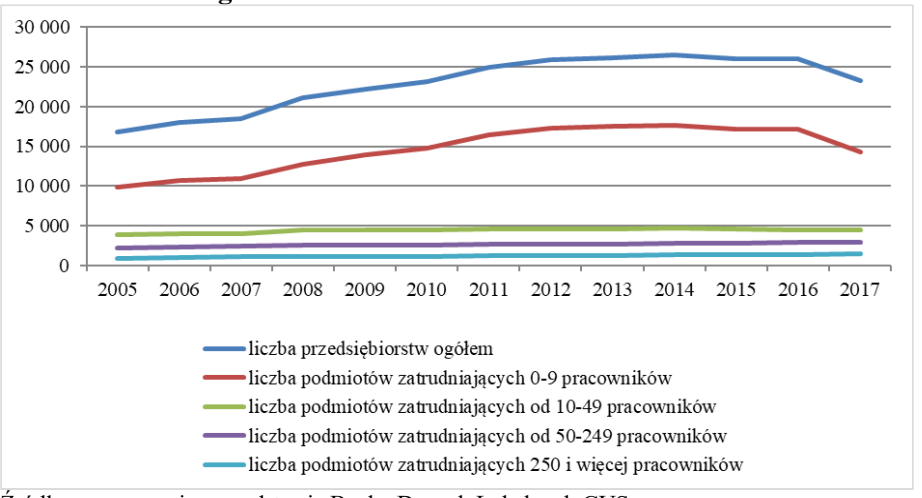

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Z analizy zaprezentowanych danych wynika, że liczba przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce do roku 2014 systematycznie wzrastała i w porównaniu do 2005 roku była wyższa o 57,17%. Tak dynamiczny wzrost tego typu podmiotów był wynikiem wejścia Polski po 2004 roku w struktury unijne. Od 2014 zmiany w liczbie analizowanej kategorii podmiotów cechowały się mniejszą stabilnością. Na koniec 2017 roku zarejestrowanych było o 2802 mniej podmiotów niż w 2016 roku. W strukturze podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego dominują głównie przedsiębiorstwa najmniejsze, zatrudniające do 9 pracowników. Ich udział w analizowanym okresie kształtował się na średnim poziomie 63,4%, najniższy natomiast odsetek stanowiły podmioty największe zatrudniające powyżej 250 pracowników - 5,3%. Zmiany w strukturze przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego wskazują, że zmniejszająca się po 2014 roku ogólna liczba tych podmiotów była spowodowana głównie zmniejszającym się udziałem w ich strukturze przedsiębiorstw zatrudniających do 9 osób. O ile w analizowanym okresie ich udział przekraczał 60%, to od 2014 roku systematycznie zmniejszył się odpowiednio o 0,3 pkt. proc. w 2016 roku w porównaniu do 2015 oraz o 4,1 pkt. proc. w 2017 w porównaniu do 2016 roku. Natomiast w przypadku pozostałych przedsiębiorstw według klas wielkości zauważalny jest nieznaczny wzrost ich udziału w ogólnej strukturze. W przypadku przedsiębiorstw zatrudniających od 10 do 49 pracowników do 2014 roku następował systematyczny wzrost ich liczby, niemniej udział w strukturze tych podmiotów zmniejszał się. W 2005 roku był on najwyższy i kształtował się na poziomie 22,9%. Do roku 2016 roku udział ten zmniejszał się rokrocznie, osiągając poziom 17,5% na koniec analizowanego roku. Dopiero w 2017 roku zaobserwowano nieznaczny wzrost ich udziału w strukturze podmiotów z kapitałem zagranicznym, który wyniósł 19,2%. Podobna tendencja wystąpiła w przypadku przedsiębiorstw zatrudniających od 50-249 pracowników. Do 2013 roku występował spadek ich udziału w ogólnej strukturze przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym, natomiast od 2014 roku zauważalna jest nieznaczna tendencja wzrostowa. Na koniec 2017 roku przedsiębiorstwa te stanowiły 12,8% ogólnej liczby analizowanej grupy podmiotów gospodarczych. W odniesieniu natomiast do przedsiębiorstw największych, mimo ich najniższego udziału kształtującego się na średnim poziomie w granicach 5,3% w analizowanym okresie, zauważalny jest od 2013 roku wzrost ich udziału w ogólnej strukturze przedsiębiorstw. W 2017 roku udział ten wyniósł 6,4% i był wyższy o 1,4 pkt. proc. w porównaniu do początku analizowanego okresu. Liczba tych przedsiębiorstw w okresie 14 lat zwiększyła się o 93%.

Zróżnicowanie w liczbie przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym i ich udziału w ogólnej liczbie tych podmiotów w skali kraju wskazuje również na pewne zróżnicowanie w ujęciu regionalnym.

Tabela 39. **Liczba przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego według województw latach 2005, 2009, 2013, 2017**

Województwo	**2005**	**%**	**2009**	**%**	**2013**	%	**2017**	%
POLSKA	16 837	100	22 176	100	26 128	100	23 213	100
DOLNOŚLĄSKIE	1 831	10,9	2 210	10,0	2 370	9,1	2 075	8,9
KUJAWSKO-POMORSKIE	457	2,7	555	2,5	589	2,3	522	2,2
LUBELSKIE	332	2,0	318	1,4	400	1,5	441	1,9
LUBUSKIE	682	4,1	765	3,4	731	2,8	598	2,6
ŁÓDZKIE	726	4,3	915	4,1	1 086	4,2	926	4,0
MAŁOPOLSKIE	920	5,5	1 381	6,2	1 651	6,3	1 813	7,8
MAZOWIECKIE	5 530	32,8	8 135	36,7	10 098	38,6	8 473	36,5
OPOLSKIE	420	2,5	461	2,1	488	1,9	411	1,8
PODKARPACKIE	271	1,6	326	1,5	461	1,8	519	2,2
PODLASKIE	**100**	**0,6**	**126**	**0,6**	**183**	**0,7**	**191**	**0,8**
POMORSKIE	1 041	6,2	1 270	5,7	1 430	5,5	1 201	5,2
ŚLĄSKIE	1 652	9,8	2 002	9,0	2 388	9,1	2 211	9,5
ŚWIĘTOKRZYSKIE	148	0,9	177	0,8	184	0,7	169	0,7
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	268	1,6	309	1,4	302	1,2	230	1,0
WIELKOPOLSKIE	1 385	8,2	1 962	8,8	2 302	8,8	2 070	8,9
ZACHODNIO-POMORSKIE	1 074	6,4	1 264	5,7	1 465	5,6	1 363	5,9

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Z analizy danych wynika, że istnieje bardzo duża rozpiętość w liczbie przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego w poszczególnych województwach. Liderem ze znaczną przewagą jest województwo mazowieckie. To na tym terenie działalność ma zarejestrowaną największa liczba tych podmiotów. W strukturze, ich udział w 2017 roku wyniósł 36,5% i od 2005 roku kształtował się na zbliżonym poziomie. Na drugim miejscu ze znaczną różnicą znalazły się takie województwa jak: śląskie z 9,5% udziałem oraz dolnośląskie i wielkopolskie z udziałem 8,9%. Tak duże dysproporcje pozwalają stwierdzić, że to województwo mazowieckie jest najbardziej atrakcyjnym obszarem dla inwestorów z kapitałem zagranicznym. Wśród województw o najniższym udziale analizowanej grupy przedsiębiorstw znalazły się podlaskie oraz świętokrzyskie, udziały te wyniosły odpowiednio 0,7 i 0,8%. Należy również zauważyć, że jedynie w czterech województwach w 2017 roku w porównaniu

do 2005 roku nastąpił wzrost udziału przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w ogólnej liczbie tych podmiotów w skali kraju. Wśród nich znalazły się województwa: małopolskie, podkarpackie, podlaskie oraz wielkopolskie. W największym stopniu swój udział zwiększyło województwo małopolskie - wzrost o 2,3 pkt. proc., a najmniej województwo podlaskie - wzrost o 0,2 pkt. proc. Mimo zdecydowanej przewagi województw, w których zmniejszył się udział podmiotów analizowanej kategorii w skali kraju należy zauważyć, że w większości z nich w 2017 roku w porównaniu do 2005 roku, nastąpił jednak wzrost liczby przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego. Wzrost ten w poszczególnych województwach był bardzo zróżnicowany i kształtował się w przedziale 13,3-97,1%. Województwami, w których przybyło w okresie 12 lat najwięcej podmiotów były: małopolskie, podkarpackie oraz podlaskie. W analizowanym okresie na wyróżnionych obszarach liczba podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego prawie podwoiła się.

Wskaźnikiem pozwalającym na określenie rzeczywistego zróżnicowania terytorialnego jest liczba przedsiębiorstw przypadająca na 10 tysięcy mieszkańców.

Wykres 48. **Liczba przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców w województwach w latach 2005, 2009, 2013 i 2017**

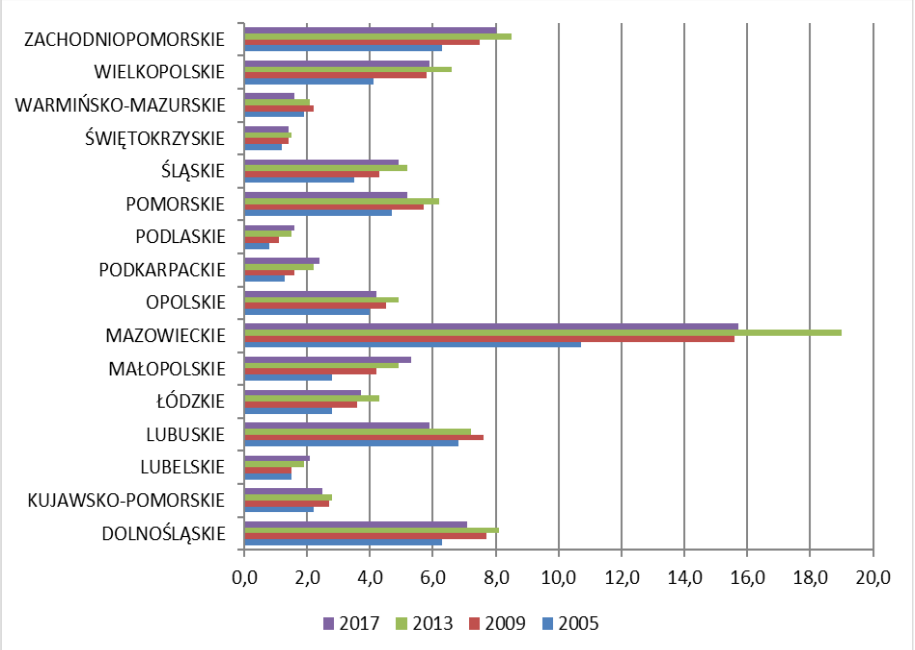

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Analizując dane według przyjętego kryterium, również potwierdza się to, iż liderem wśród województw okazało się województwo mazowieckie. W analizowanym okresie na 10 tys. mieszkańców przypadało średnio ponad 15 przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym. W 2013 roku wielkość ta osiągnęła nawet poziom prawie 20 przedsiębiorstw. O połowę mniej przedsiębiorstw notują województwa dolnośląskie oraz zachodniopomorskie. W przypadku drugiego z wyróżnionych, na uwagę zasługuje fakt, że mimo niskiego udziału w strukturze przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w skali kraju oraz nieznacznego (26,9%) wzrostu analizowanej grupy podmiotów w latach 2005-2017 znajduje się ono na drugim miejscu pod względem liczby tych przedsiębiorstw w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Natomiast wśród województw, w których w 2017 roku było najmniej tych podmiotów były: świętokrzyskie, podlaskie oraz warmińsko-mazurskie. Na tych obszarach wskaźnik ten oscylował w granicach 1,4-1,6 podmiotów na 10 tys. mieszkańców. Po 2013 roku nastąpił spadek analizowanego wskaźnika w większości województw, wyjątek stanowiły cztery z nich, gdzie wzrost ten był stabilny począwszy od 2005 roku. Wśród nich znalazły się województwa: lubelskie, małopolskie, podkarpackie, podlaskie. Mimo obserwowanej tendencji spadkowej omawianego wskaźnika, nadal w zdecydowanej większości poszczególnych województw w 2017 roku w porównaniu do 2005 roku liczba przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym na 10 tys. mieszkańców jest wyższa. Największa dynamika dotyczyła województwa mazowieckiego (wzrost o 5 przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców) oraz małopolskiego (2,5). W pozostałych zmiany te charakteryzowały się niższą dynamiką, wzrost ten kształtował się w granicach od 0,2 do1,8.

Kolejną zmienną w oparciu, o którą istnieje możliwość dokonywania porównań regionalnych jest kształtowanie się kapitału zagranicznego w ujęciu wartościowym. Dane gromadzone przez GUS pozwalają na tego rodzaju porównania począwszy od 2011 roku.

Zgodnie z danymi na koniec 2017 roku wartość kapitału zagranicznego w Polsce wyniosła 204 141,4 mln. zł. i była ona niższa o 1,77% w porównaniu do 2016 roku. Analizując dane od 2011 należy stwierdzić, że do 2016 roku, co roku występował wzrost kapitału zagranicznego w Polsce kształtujący się w granicach od 2% do 9%. Zmniejszona w 2017 roku wartość kapitału zagranicznego w Polsce w znacznym stopniu wynika ze spadku wartości tego kapitału w województwie mazowieckim, które jest kluczowym ośrodkiem lokowania kapitału przez inwestorów zagranicznych. W województwie tym w 2017 roku w porównaniu do roku 2016 jego wartość zmniejszyła się o 4,83%. Jednocześnie, zmniejszająca się wartość kapitału zagranicznego po 2016 roku jest zauważalna w znacznej części województw za wyjątkiem dolnośląskiego, kujaw-

sko-pomorskiego, lubelskiego, małopolskiego, śląskiego i wielkopolskiego, gdzie od 2011 roku obserwowany jest coroczny wzrost kapitału w ujęciu wartościowym. Największy wzrost tego kapitału odnotowało województwo wielkopolskie, małopolskie i lubelskie. W 2017 w porównaniu do 2011 roku jego wartość wzrosła odpowiednio o: 65,9%, 55,5% oraz 50,02%.

Wykres 49. **Kapitał zagraniczny w województwach w latach 2011-2018 (w mln. zł)**

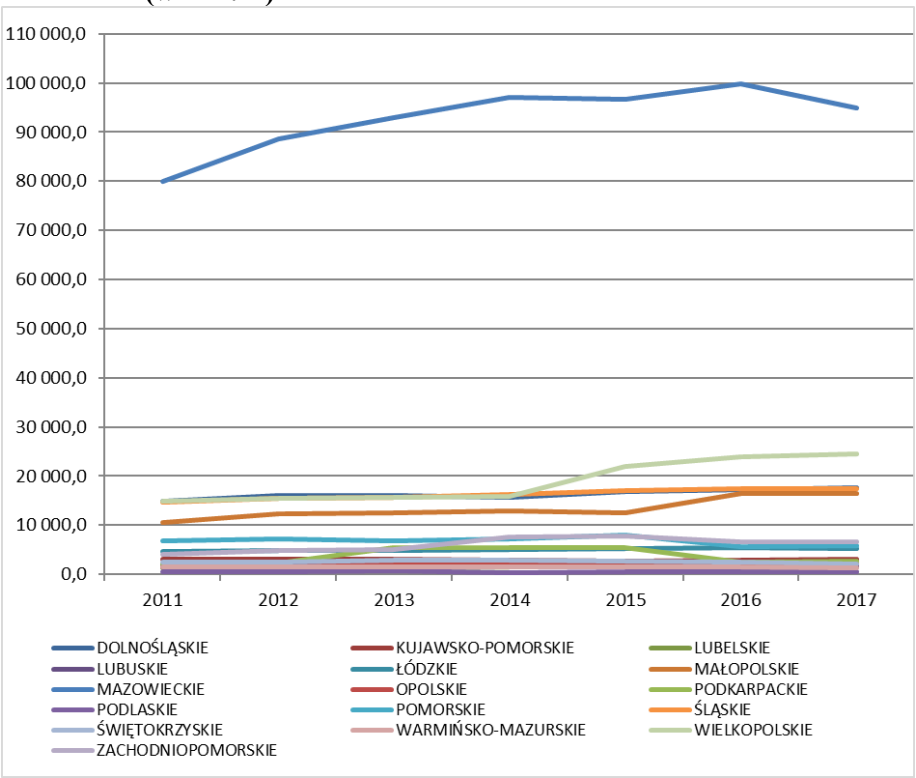

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Analizując strukturę kapitału zagranicznego w skali kraju należy stwierdzić, że od wielu lat jest ona podobna, z dominującą pozycją województwa mazowieckiego i znacznym dystansem pozostałych obszarów (wykres 50). W latach 2011-2017 udział kapitału zagranicznego w województwie mazowieckim kształtował się w granicach 46,5%-49,6%. Oznacza to, że prawie połowa tego kapitału zlokalizowana była na jednym obszarze. Na drugim miejscu ze znaczną różnicą znajduje się województwo wielkopolskie z udziałem kształtującym się w granicach od 9% do 12,0%. Województwo to w największym zakresie zwiększyło swój udział w skali kraju. Na podobnym poziomie

kształtowały się udziały województw: małopolskiego, śląskiego oraz dolnośląskiego, które wyniosły w 2017 roku odpowiednio: 8,1% i po 8,6%. W odniesieniu do pozostałych województw były one nieznaczne i nie przekroczyły 4%. Najniższym udziałem w analizowanym okresie charakteryzowało się województwo podlaskie, w którym wartość kapitału zagranicznego kształtowała się w granicach 0,2%-0,3% wartości kapitału w skali kraju.

Wykres 50. **Struktura kapitału zagranicznego w poszczególnych województwach w 2017 roku**

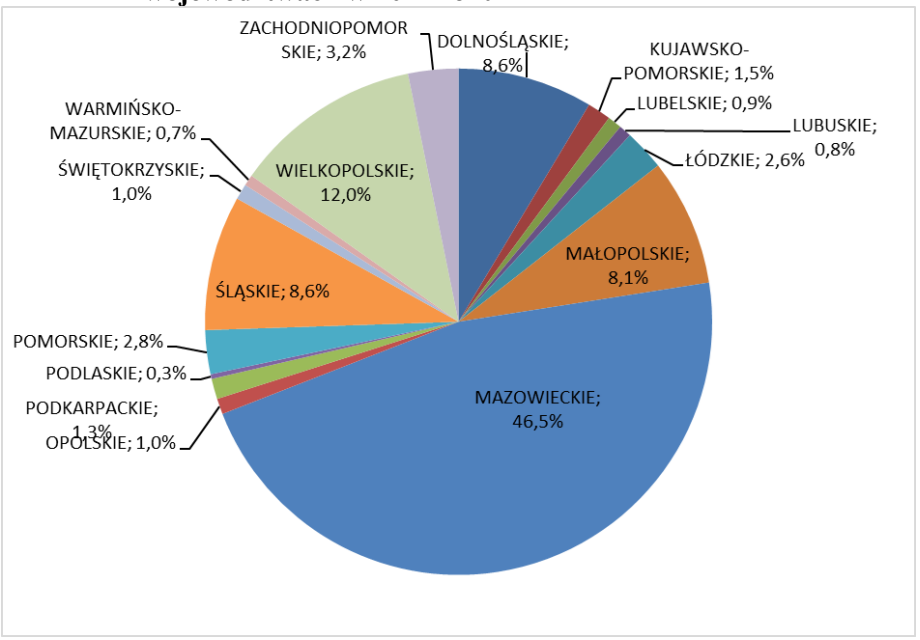

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Analizując wartość kapitału zagranicznego w przeliczeniu na jednego mieszkańca w wieku produkcyjnym należy zauważyć zbliżone tendencje w układzie województw wiodących oraz marginalnych (wykres 51). Z danych wynika, że w skali kraju począwszy od 2011 roku wysokość kapitału na 1 mieszkańca systematycznie wzrastała. Na koniec 2017 roku wyniosła 8.680 zł i była, co prawda niższa o 0,73% w porównaniu do 2016 roku, ale wyższa o 30,48% w porównaniu do 2011 roku.

Kolejność województw według wysokości kapitału zagranicznego na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym jest zbliżona do struktury kapitału zagranicznego w ujęciu wartościowym. W województwie mazowieckim w analizowanym okresie jego średnia wartość wyniosła 28 176,71 zł i była zdecydowanie wyższa od średniej w kraju, która kształtowała się w analogicznym okresie

na poziomie 7 950 zł. Duży dystans wystąpił również w odniesieniu do kolejnych województw - dolnośląskiego oraz wielkopolskiego. Mimo obserwowanego w nich corocznego wzrostu tego kapitału przypadającego na 1 mieszkańca, jego poziom nadal jest prawie trzykrotnie niższy niż w województwie mazowieckim. W województwie podlaskim udział tego kapitału był najniższy, w latach 2011-2017, a jego średnia wartość wyniosła zaledwie 667,57 zł. Mimo nieznacznego wzrostu począwszy od 2011 roku jego wartość jest istotnie niższa od średniej osiąganej w wiodących województwach oraz w skali kraju. W porównaniu do województwa mazowieckiego jest to wartość ponad 40 krotnie niższa, natomiast w odniesieniu do średniej w kraju - 11 krotnie.

Wykres 51. **Średnia wartość kapitału zagraniczny na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym w latach 2011-2017 (w zł)**

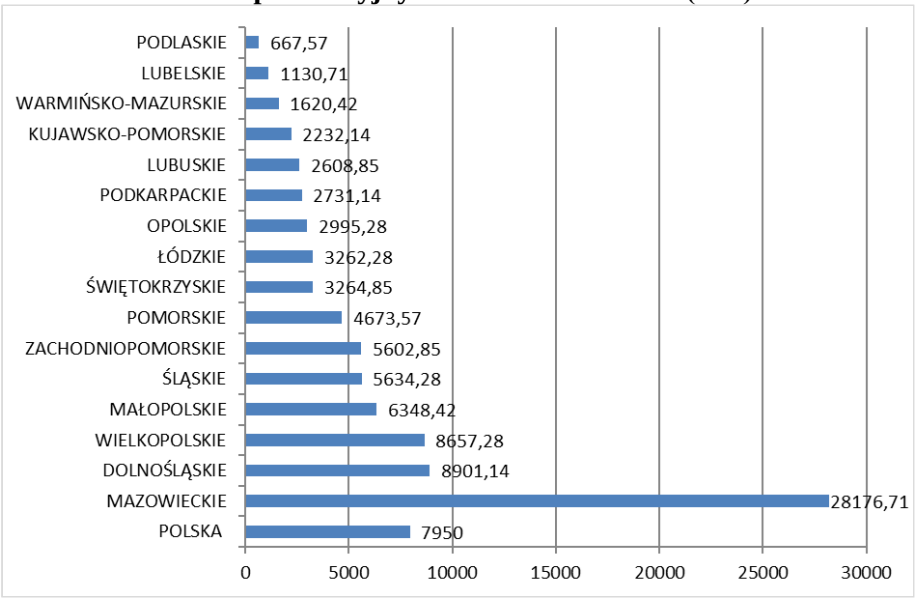

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Dane dotyczące kapitału zagranicznego dotyczące województwa podlaskiego w odniesieniu do sytuacji w skali kraju z pewnością nie napawają optymizmem. Niemniej należy również zauważyć pewne tendencje, jakie występują w przedmiotowym zakresie odnoszące się zarówno do zmian w liczbie podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego, jak również kapitału zagranicznego w ujęciu wartościowym.

Wykres 52. **Zmiany w liczbie podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego według klas wielkości w województwie podlaskim w latach 2005-2017**

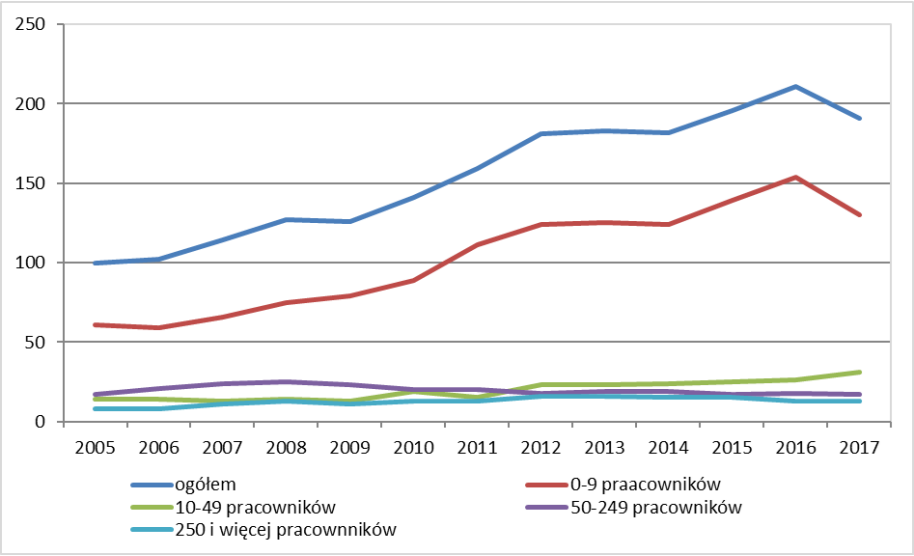

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Z analizy danych wynika, że trend zmian występujących w województwie podlaskim jest zbliżony do zmian w skali kraju. Do 2016 roku podlaskie odnotowywało stabilny wzrost liczby podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego. Największy przyrost miał miejsce w 2012 roku, gdzie w porównaniu do 2011 roku ich liczba wzrosła o 13,83%, a w stosunku do 2005 roku wzrost ten wyniósł aż 81%. Po 2012 roku liczba przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego wzrastała, chociaż co roku przybywały tylko pojedyncze podmioty. W 2017 roku zarejestrowano 191 przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego i było ich o 30 mniej niż w 2016 roku. Struktura przedsiębiorstw według klas wielkości jest również zbliżona do struktury w skali kraju. Dominujący udział w niej mają podmioty najmniejsze, zatrudniające do 9 pracowników. Od 2005 roku ich liczba prawie podwoiła się i w 2017 roku przedsiębiorstwa te stanowiły 68,1% wszystkich przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego w województwie podlaskim. W okresie 12 lat przyjętych do analizy większą stabilnością charakteryzował się wzrost liczby przedsiębiorstw zatrudniających od 10 do 49 pracowników. W latach 2012-2016 wyniósł on 4%, a w 2017 roku w porównaniu do roku 2016 – 19,2%. Pozytywne zmiany wystąpiły również w przypadku największych przedsiębiorstw, których w 2017 roku było więcej o 62,5% w porównaniu do 2005 roku. Natomiast w przypadku przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym zatrudniających od 50 do 249 pra-

cowników ich udział w strukturze podmiotów z kapitałem zagranicznym wahał się w granicach od 8,5% w 2016 roku do 21,1% w 2007 roku. Na koniec 2017 roku liczba największych podmiotów z kapitałem zagranicznym zmniejszyła się do wielkości z początku okresu badania.

Wykres 53. **Zmiany w liczbie podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców w Polsce i województwie podlaskim w latach 2005-2017**

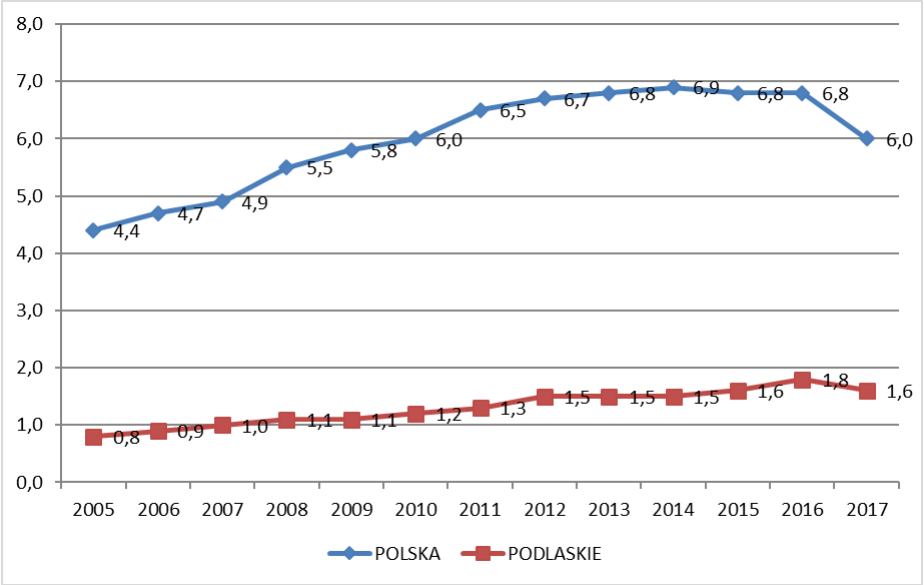

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Zmiany w liczbie podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców wskazują na znaczny dystans województwa podlaskiego w stosunku do średniej w kraju. W województwie podlaskim w 2005 roku na 10 tys. mieszkańców przypadał niespełna jeden podmiot z udziałem kapitału zagranicznego. Mimo podwojenia tej wielkości na koniec 2017 roku, nadal w województwie podlaskim jest tu o 4,4 przedsiębiorstwa mniej niż średnio w kraju. Dystans ten, co prawda nieznacznie maleje, niemniej wciąż województwo podlaskie jest na ostatnim miejscu pod tym względem.

W zakresie zmian w kapitale zagranicznym w ujęciu wartościowym w województwie podlaskim w latach 2011-2017 kształtował się on w sposób zróżnicowany (wykres 54).

Z analizy danych wynika, że do 2013 roku występował dynamiczny wzrost kapitału zagranicznego. W 2013 roku jego wartość osiągnęła najwyższy poziom w analizowanym okresie. Była ona wyższa o 42,7% w stosunku do roku 2011.

W 2014 roku wartość kapitału zagranicznego zmniejszyła się o 37,8%, po czym zaczęła nieznacznie wzrastać. Do 2016 roku utrzymała się tendencja wzrostowa. Odnotowany w 2017 roku spadek był mniejszy i wyniósł 3,4%. Można zatem uznać, że gospodarka regionu po dynamicznym wzroście do 2013 znacznie zwolniła w zakresie pozyskiwania kapitału zagranicznego.

Wykres 54. **Kapitał zagraniczny w województwie podlaskim w mln. zł w latach 2011-2017**

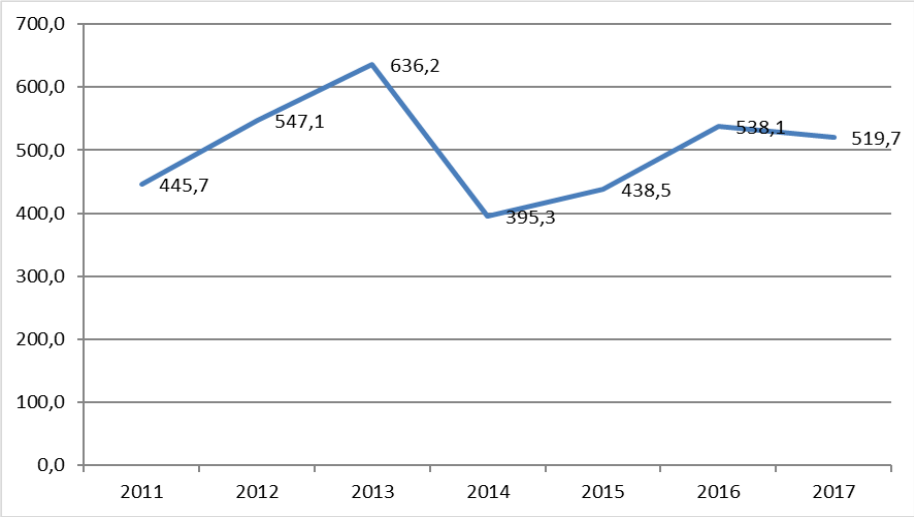

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 55. **Kapitał zagraniczny w na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym w Polsce i województwie podlaskim w latach 2011-2017**

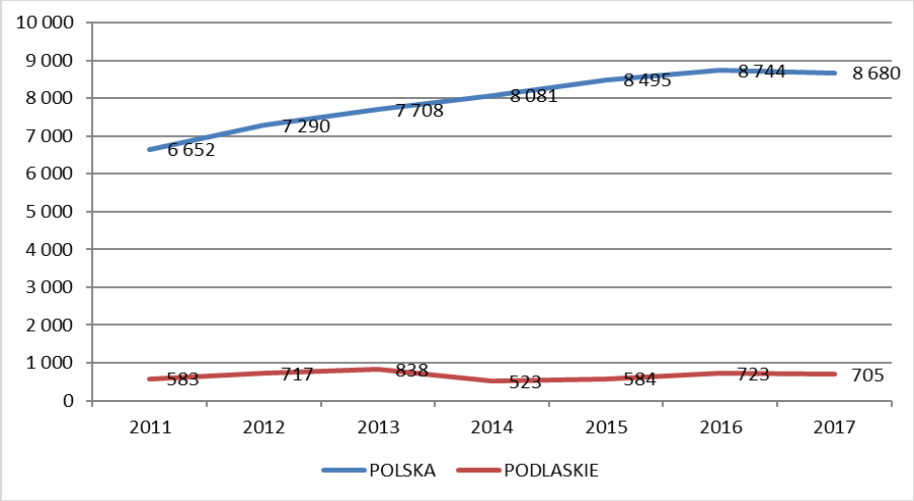

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Porównując dane dotyczące kapitału zagranicznego na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym w Polsce oraz województwie podlaskim również należy zauważyć istotne różnice (wykres 55). Na uwagę zasługuje fakt, że o ile w skali kraju wartość ta sukcesywnie wzrastała do 2016 roku, to w przypadku województwa podlaskiego już od 2013 roku zaczęła się zmniejszać. Na koniec 2017 roku wskaźnik ten dla województwa podlaskiego wyniósł 705 zł i była to wartość wyższa o 20,9% w porównaniu do 2011 roku ale niższa o 15,8% do najwyższej wartości osiągniętej w 2013 roku.

Z analizy danych wynika, że różnica w wysokości kapitału zagranicznego na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym w województwie podlaskim w porównaniu do średniej w kraju jest znaczna. Jej rozpiętość w latach 2011-2017 kształtowała się w granicach 6069-8021 zł. Ponadto, do 2016 roku sukcesywnie wzrastała i nieznacznie zmniejszyła się w 2017 roku. Spadek ten jednak dalej jest nieznaczny powodując, że województwo podlaskie jest obszarem z najniższą wartością kapitału na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym w skali kraju.

Wnioski

1. W latach 2005-2017 istotnie zwiększyła się liczba podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego. W skali kraju wzrost ten wyniósł 37,8%, przy czym w strukturze przedsiębiorstw według klas wielkości dominują głównie przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników, a ich udział przekracza 60%.
2. Analiza dotycząca podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego wskazuje na istotne różnice w ujęciu terytorialnym. Wiodącym województwem ze względu na liczbę tych przedsiębiorstw, czy też wartość kapitału w przeliczeniu na mieszkańców jest mazowieckie, którego udział w 2017 roku kształtował się na poziomie 36,5%. Pozostałe województwa dzieli duży dystans do lidera. Na drugim miejscu uplasowało się województwo dolnośląskie z 9,5% udziałem, zaś na trzecim dolnośląskie oraz wielkopolskie (8,9%). Województwa z najniższymi udziałami okazały się świętokrzyskie- 0,8% oraz podlaskie 0,7%.
3. W latach 2005-2017 najwięcej przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego przybyło w województwach małopolskim, podkarpackim oraz podlaskim. W analizowanym okresie ich liczba prawie podwoiła się.
4. We wszystkich województwach dominujący udział w strukturze podmiotów z kapitałem zagranicznym mają najmniejsze przedsiębiorstwa, niemniej zauważalny jest wzrost udziału w strukturze przedsiębiorstw zatrudniających od 10-49 pracowników.

5. Województwem, w którym na 10 tys. mieszkańców przypada najwięcej podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego jest mazowieckie, w latach 2005-2017 wartość wskaźnika wynosiła prawie 15 podmiotów. Natomiast wśród województw, w których było ich najmniej okazały: świętokrzyskie, podlaskie oraz warmińsko-mazurskie. Na tych obszarach wskaźnik ten oscylował w granicach 1,3-1,9 podmiotów na 10 tys. mieszkańców.
6. Województwa, które odnotowały stały wzrost liczby podmiotów na 10 tys. mieszkańców w analizowanym okresie to: lubelskie, małopolskie, podkarpackie, podlaskie, zaś coroczny spadek dotyczył województw lubuskiego i warmińsko-mazurskiego.
7. W strukturze województw ze względu na kapitał zagraniczny w ujęciu wartościowym czołowe miejsce zajmuje województwo mazowieckie (ponad 45%), jednocześnie struktura ta wskazuje na znaczne rozbieżności w poszczególnych województwach. Najmniejszy udział odnotowało województwo podlaskie - 0,3%.
8. Wartość kapitału na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym w województwie podlaskim jest najniższa w Polsce i w latach 2011-2017 wyniosła zaledwie 667,57 zł. Jest ona również istotnie niższa od średniej w kraju (7950 zł). Liderem jest województwo mazowieckie ze średnią wartością tego kapitału na 1 mieszkańca w analizowanym okresie na poziomie 28 176,71 zł.
9. W województwie podlaskim w latach 2005-2107 liczba podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego prawie podwoiła się. Zauważalna jest zmiana w ich strukturze. Zwiększa się udział przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym zatrudniających od 10 do 49 pracowników w województwie podlaskim kosztem zmniejszającego się udziału najmniejszych podmiotów - do 9 pracowników oraz zatrudniających od 50 do 249 pracowników.

ZAKOŃCZENIE

Stan i struktura sektora MŚP w województwie podlaskim w latach 2005-2017 nie wykazuje istotnych zmian. Większość wskaźników i relacji pozostaje na prawie niezmienionym poziomie. Zmieniają się nieco wartości nominalne i ich odbicie w relacji na przykład do 1 mieszkańca. Zdecydowanie gorzej wygląda porównanie wskaźników ekonomicznych i społecznych w stosunku do średniej krajowej oraz do najszybciej rozwijających się województw. W zasadzie tylko część wskaźników finansów publicznych, takich jak dochody i wydatki powiatów i województwa lokują województwo podlaskie powyżej średniej krajowej. Pozostałe wskaźniki wykazują stagnację lub nawet regres w stosunku do danych dla Polski oraz w relacji do roku 2005. Dotyczy to tak istotnych wskaźników ekonomicznych jak produkt krajowy brutto, wartość brutto środków trwałych, wartość dodana, nakłady inwestycyjne, czy nominalne dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych. Do tego wzrosło w stosunku do roku 2005 ujemne saldo migracji zagranicznych przy podobnej relacji poziomu przeciętnych wynagrodzeń w województwie podlaskim do Polski. Jest to powodem niskiej konsumpcji oraz emigracji do miejsc oferujących wyższy poziom płac i lepszy standard życia. Niestety, z dużą dozą prawdopodobieństwa można stwierdzić, że to zjawisko dotyczy osób o największym potencjale i przedsiębiorczości.

Niską przedsiębiorczość i innowacyjność w województwie podlaskim potwierdzają informacje o wielkości wydatków na działalność badawczo-rozwojową. Wielkość tych wydatków na 1 mieszkańca wyniosła w województwie podlaskim w 2017 roku 220,63 zł, przy średniej dla Polski 535,59 zł, a więc prawie dwu i półkrotnie wyższej. Pozytywem jest fakt, że w latach 2005 i 2017 różnica wydatków w wielkościach nominalnych jest ponad 4-krotna, z około 61,4 mln zł na około 261,5 mln zł. Nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle między rokiem 2005 a 2017 wzrosły jednak bardzo nieznacznie z około 304,5 mln zł do nieco ponad 328 mln zł.

Konsekwencje powyższych liczb znajdują odzwierciedlenie w rankingu przedsiębiorczości w układzie województw. Województwo podlaskie znalazło się na piątym od końca miejscu w powyższym rankingu ze wskaźnikiem 41,0 dwukrotnie lepszym od dwóch najsłabszych województw, ale też ponad dwukrotnie słabszym od wskaźnika dla województwa mazowieckiego.

Ważniejsze wnioski wynikające z przeprowadzonych w niniejszej monografii rozważań nie napawają optymizmem. W stosunku do średniej dla Polski w województwie podlaskim w latach 2005-2017:

- łączna liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze Regon spadła (województwo podlaskie zajmuje pod tym względem wraz z województwem opolskim ostatnie miejsce w Polsce). Podobna sytuacja dotyczy przedsiębiorstw prywatnych ogółem, małych i mikroprzedsiębiorstw, co gorsza podobna sytuacja jest w relacji ogólnej liczby podmiotów gospodarczych i liczby i dynamiki nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw na 10000 mieszkańców;
- spadł udział aktywnych zawodowo, wzrósł udział bezrobotnych, spadł wskaźnik zatrudnienia;
- nastąpił wzrost różnicy w przeciętnym wynagrodzeniu zarówno w wartościach nominalnych jak i w relacji do średniej dla Polski;
- pod względem nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw ogółem w złotych i na 1 mieszkańca oraz udziału procentowego w relacji do Polski ogółem (podobny poziom w roku 2005 oraz w roku 2017), województwa, które najbardziej odstawały to lubuskie, podlaskie i świętokrzyskie;
- w przypadku województwa podlaskiego w roku 2017 wielkość środków własnych zaangażowanych w finansowanie nakładów inwestycyjnych była najniższa wśród wszystkich województw w Polsce, niestety jest to sytuacja stabilna od 2009 roku (przedostatnie miejsce w Polsce);
- udział kredytów i pożyczek w latach 2009-2017 relatywnie zdecydowanie najbardziej wzrósł w województwie podlaskim (obok wielkopolskiego), zaś w pozostałych województwach spadł. Stanowić to może zagrożenie działalności przedsiębiorstw w kolejnych latach konieczności zwrotu kredytów i pożyczek;
- wyniki finansowe przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie województwa podlaskiego były praktycznie najsłabsze wśród wszystkich województw w Polsce. Sytuacja taka utrzymuje się od roku 2005. Niestety w przypadku wskaźników finansowych dla przedsiębiorstw z województwa podlaskiego trendy obserwowane w badanym okresie nie są korzystne, co będzie miało wpływ na ich dalsze funkcjonowanie na rynku;
- w strukturze województw ze względu na kapitał zagraniczny w ujęciu wartościowym czołowe miejsce zajmuje województwo mazowieckie (ponad 45%), jednocześnie struktura ta wskazuje na znaczne rozbieżności w poszczególnych województwach. Najmniejszy udział odnotowało województwo podlaskie - 0,3%;

- wartość kapitału na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym w województwie podlaskim jest najniższa w Polsce i w latach 2011-2017 wyniosła zaledwie 667,57 zł. Jest ona również istotnie niższa od średniej w kraju.

Kilka wniosków jest również pozytywnych:

- korzystna sytuacja dotyczy przedsiębiorstw średniej wielkości - wzrost liczby podmiotów w tej grupie i dynamika są jednymi z lepszych w Polsce (4 miejsce w rankingu województw); przedsiębiorstwom z tej grupy powinno być udzielane szczególne wsparcie ze względu na specyficzne problemy rozwojowe i dotyczące zarządzania oraz perspektywy działania i wzrostu.[1] Przy rozsądnych instrumentach wsparcia mogą być one swoistym motorem wzrostu i innowacyjności.
- podmiotów wyrejestrowanych w województwie podlaskim jest relatywnie mało (obok województwa opolskiego najmniej w Polsce), także w relacji do 2005 roku widać największy (obok śląskiego i dolnośląskiego) spadek liczby podmiotów wyrejestrowanych. Jest to korzystna tendencja świadcząca o stabilizacji;
- województwo podlaskie znalazło się wśród województw o największej dynamice przyrostu miejsc pracy w latach 2005-2017 (51%), obok województwa podkarpackiego (wzrost o 64,1%) i pomorskiego (58,2%);
- w układzie branżowym dominujący sektor to przemysł i budownictwo. W ramach tejże branży liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw w województwie podlaskim była wyższa niż w Polsce o około 10 pkt. proc.;
- w województwie podlaskim w latach 2005-2017 prawie podwoiło liczbę podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego. Zauważalna jest zmiana w ich strukturze. Zwiększa się udział przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym zatrudniających od 10 do 49 pracowników w województwie podlaskim, kosztem zmniejszającego się udziału najmniejszych podmiotów - do 9 pracowników oraz zatrudniających od 50 do 249 pracowników.

Analizując dotychczasowe trendy rozwojowe oraz działania władz rządowych i samorządowych nietrudno wskazać projekcję kierunków zmian stanu i struktury sektora MŚP w województwie podlaskim. Zmian tych raczej nie widać a dane statystyczne i trendy lokują województwo podlaskie na bardzo

[1] J. Paszkowski, *Przedsiębiorstwa średniej wielkości w gospodarce Polski,* „Zarządzanie i Finanse", nr 1(3)/2015*;* J. Paszkowski, *Przedsiębiorstwo średniej wielkości – problemy zarządzania i uwarunkowania rozwoju,* (w:) *Organizacje wobec wyzwań XXI wieku*, red. A. Tomaszuk, Wydawnictwo Społecznej Akademii Nauk, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie", Tom XV, Zeszyt 6, część I, Łódź 2014.

słabej pozycji bez szans na szybką poprawę. Nie dotyczy to tylko wartości nominalnych, ale odniesionych do liczby mieszkańców i średniej dla Polski. Najbardziej martwi fakt, że na przestrzeni analizowanych kilkunastu lat nie nastąpiła poprawa relacji w podstawowych wskaźnikach rozwoju gospodarczego. W tym wskaźników odniesionych do sektora MŚP w stosunku do średniej dla Polski, jak i w relacji do innych województw. Wiele kryteriów wykazuje nawet słabszą niż w 2005 roku pozycję województwa podlaskiego.

Utrzymanie dotychczasowych kierunków rozwoju i stosowanych metod wspierania tego rozwoju nie zapewni niwelowania różnicy a może ją jeszcze pogłębić. Potrzebna jest radykalna zmiana w podejściu strategicznym do rozwoju gospodarczego, w tym wspierania sektora MŚP. Kluczowe znaczenie ma oparcie rozwoju o nowoczesne technologie w sferze techniki, technologii, cyfryzacji, logistyki i zarządzania. Niezmiernie istotne są również nowoczesne rozwiązania organizacyjne oparte na profesjonalnym doradztwie dla przedsiębiorstw.[2]

Rozwiązania takie i szybki do nich dostęp pozwalają na adaptację światowych osiągnięć i stwarzają możliwość nie tyle nadrabiania wieloletnich zaległości i poprawiania swojej lokaty względem innych województw w Polsce i regionów w Europie, co kreowania innowacyjności. Inicjatywy w tym zakresie i wsparcie organizacyjne, logistyczne i finansowe jest potrzebne najbardziej.

[2] J. Nazarko, N. Brzostowski, J. Ejdys, E. Glińska, K. Halicka, A. Kononiuk, A. Kowalewska, E. Krawczyk-Dembicka, W. Łojkowski, A. Magruk, Ł. Nazarko, W. Urban, J. Paszkowski, A. Pawluczuk, A. Skorek, A. Wasiluk, *Podlaska strategia rozwoju nanotechnologii do 2020 roku. Przełomowa wizja regionu*, red. J. Nazarko, Rozprawy Naukowe Nr 246, Biblioteka Nauk o Zarządzaniu, Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej, Białystok 2013; J. Paszkowski, P.R. Banasiuk, *Zarządzanie wiedzą w sektorze MŚP w województwie podlaskim*, (w:) *Uwarunkowania i rezultaty zarządzania wiedzą w przedsiębiorstwach*, red. J. Paszkowski, Wydawnictwo Wyższa Szkoła Zarządzania i Finansów w Białymstoku, Białystok 2013.

BIBLIOGRAFIA

Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2008, red. T. Kalinowski, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2008.

Bank Danych Lokalnych GUS.

Borowiecki R., Siuta–Tokarska B., *Problemy funkcjonowania i rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. Synteza badań i kierunki działania,* Warszawa 2009.

Diagnoza stanu innowacyjności województwa podlaskiego, red. T. Truskolaski, Białystok 2004.

Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2008 roku, GUS, 2009.

Dziemianowicz W., Szlachta J., Peszat K., *Potencjały rozwoju i specjalizacji polskich województw,* Wydawnictwo Geoprofit, Warszawa 2014.

Komisja Europejska, 2012, *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem Wspólnych Ram Strategicznych oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006, SEC(2011)1141 wersja ostateczna i SEC(2011)11142 wersja ostateczna*, Bruksela, dnia 14.03.2012, COM(2011)615 final.

Kostecka L., *Atrakcyjność inwestycyjna a bezpośrednie inwestycje zagraniczne w województwie podlaskim*, (w:) *Podlasie regionem przyszłości*, red. A. F. Bocian, Białystok 2009.

Kotlorz D., *Przeobrażenia struktur zatrudnienia w Polsce w okresie transformacji*, GWSH, Katowice 2004.

Mączyńska E., *Meandry upadłości przedsiębiorstw*, Wydawnictwo SGH, Warszawa 2009.

Milewski R., Podstawy ekonomii, PWN Warszawa 2017.

Nazarko J., Brzostowski N., Ejdys J., Glińska E., Halicka K., Kononiuk A., Kowalewska A., Krawczyk-Dembicka E., Łojkowski W., Magruk A., Nazarko Ł., Urban W., Paszkowski J., Pawluczuk A., Skorek A., Wasiluk A., *Podlaska strategia rozwoju nanotechnologii do 2020 roku. Przełomowa*

wizja regionu, red. J. Nazarko, Rozprawy Naukowe Nr 246, Biblioteka Nauk o Zarządzaniu**,** Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej, Białystok 2013.

Opinia Wydziału Zarządzania Politechniki Białostockiej do Projektu strategii rozwoju województwa podlaskiego do roku 2020, Wydział Zarządzania Politechniki Białostockiej, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Departament Zarządzania RPO, Referat programowania perspektywy 2014-2020, Białystok 2017.

Paszkowski J., *Kapitał ludzki a skuteczność restrukturyzacji przedsiębiorstw średniej wielkości,* Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010.

Paszkowski J., *Przedsiębiorstwa średniej wielkości w gospodarce Polski,* „Zarządzanie i Finanse", nr 1(3)/2015.

Paszkowski J., *Przedsiębiorstwo średniej wielkości – problemy zarządzania i uwarunkowania rozwoju,* (w:) *Organizacje wobec wyzwań XXI wieku*, red. Anny Tomaszuk, Wydawnictwo Społecznej Akademii Nauk, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie", Tom XV, Zeszyt 6, część I, Łódź 2014.

Paszkowski J., Banasiuk P. R., *Zarządzanie wiedzą w sektorze MŚP w województwie podlaskim*, (w:) *Uwarunkowania i rezultaty zarządzania wiedzą w przedsiębiorstwach*, red. J. Paszkowski, Wydawnictwo Wyższa Szkoła Zarządzania i Finansów w Białymstoku, Białystok 2013.

Uwarunkowania i rezultaty zmian w przedsiębiorstwie, red. J. Paszkowski, Wydawnictwo WSFiZ, Białystok 2009.

Przedsiębiorczość na Podlasiu. Problemy prawne i funkcjonowanie, red. C. Kosikowski, Białystok, 2009.

Przełomy w zarządzaniu, t. I, II, III, Wydawnictwo TNOiK, Toruń 2011.

Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, PARP, Warszawa, czerwiec 2018.

Raport o sytuacji mikro, małych i średnich firm w roku 2018. Temat specjalny: Ekspansja zagraniczna polskich firm, Bank Pekao, Warszawa, styczeń 2019.

Rocznik statystyczny województwa podlaskiego 2006, Wojewódzki Urząd Statystyczny, Białystok, 2006.

Rocznik statystyczny województwa podlaskiego 2006, Wojewódzki Urząd Statystyczny, Białystok 2018.

Rozwój i konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, red. A. Nehring, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Kraków 2007.

Strategia rozwoju województwa podlaskiego do roku 2010, Zarząd województwa podlaskiego, Białystok 2003.

Strategia rozwoju województwa podlaskiego do roku 2020, Zarząd województwa podlaskiego, Białystok 2013.

Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej.

Waniak-Michalak H., *Pozabankowe źródła finansowania małych i średnich przedsiębiorstw,* Oficyna Ekonomiczna Grupa Wolters Kluwer, Warszawa 2007.

Województwo podlaskie w niepodległej Polsce w świetle danych statystycznych, Wojewódzki Urząd Statystyczny, Białystok, 2018.

Zarząd województwa podlaskiego, *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego,* Załącznik nr 1 do uchwały nr IX/80/03 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 czerwca 2003 roku.

SPIS TABEL

Tabela 1. **Ogólne informacje statystyczne dotyczące województwa podlaskiego w relacji do Polski w latach 2005 i 2017** 14

Tabela 2. **Ważniejsze informacje statystyczne dotyczące finansów publicznych województwa podlaskiego w relacji do Polski w latach 2005 i 2017** 15

Tabela 3. **Ważniejsze informacje statystyczne dotyczące gospodarki województwa na tle Polski w latach 2005 i 2017** 16

Tabela 4. **Podmioty gospodarki narodowej ogółem wpisane do rejestru REGON w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017** 28

Tabela 5. **Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według form prawnych – sektor prywatny ogółem w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017** 31

Tabela 6. **Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON - według klas wielkości (mikro 0-9 osób) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017** 32

Tabela 7. **Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON – według klas wielkości (małe 10-49 osób) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017** 34

Tabela 8. **Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON – według klas wielkości (średnie 50-249 osób) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017** 38

Tabela 9. **Odsetek podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON - według klas wielkości w poszczególnych województwach w Polsce w roku 2005 i 2017** 39

Tabela 10. **Podmioty gospodarki narodowej ogółem na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017** 40

Tabela 11. **Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości (mikro 0-9 osób) na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017** 42

Tabela 12. **Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości (małe 10-49 osób) na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017** 43

Tabela 13. **Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości (średnie 50-249 osób) na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017** 44

Tabela 14. **Liczba nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – ogółem** 48

Tabela 15. **Liczba nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej w poszczególnych województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – sektor publiczny** 50

Tabela 16. **Liczba nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – sektor prywatny** 52

Tabela 17. **Liczba wyrejestrowanych z rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – ogółem** 54

Tabela 18. **Liczba wyrejestrowanych z rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – sektor publiczny** 57

Tabela 19. **Liczba wyrejestrowane z rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – sektor prywatny** 59

Tabela 20. **Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg grup rodzajów działalności PKD 2007 w województwach w Polsce w latach 2009, 2013 i 2017** 60

Tabela 21. **Podmioty nowo zarejestrowane wg grup sekcji PKD 2007 w województwach w Polsce w latach 2009, 2013 i 2017** 62

Tabela 22. **Wyrejestrowane z rejestru REGON podmioty gospodarki narodowej wg grup sekcji PKD 2007 w województwach w Polsce w latach 2009, 2013 i 2017** 63

Tabela 23. **Liczba osób aktywnych zawodowo w Polsce oraz poszczególnych województwach w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w tys. osób)** 68

Tabela 24. **Zmiany w liczbie pracujących według województw w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w tys. osób)** 71

Tabela 25. **Zmiany w liczbie bezrobotnych według województw w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w tys. osób)** 74

Tabela 26. **Zmiany wskaźnika zatrudnienia w Polsce według województw w latach 2005, 2009, 2013 i 2017** 81

Tabela 27. **Zmiany w liczbie zatrudnionych w latach 2009, 2013 i 2017 w podmiotach zatrudniających do 49 pracowników według województw** 84

Tabela 28. **Liczba nowo utworzonych miejsc pracy w poszczególnych województwach w Polsce w latach 2009, 2013 i 2017** 88

Tabela 29. **Liczba zlikwidowanych miejsc pracy w poszczególnych województwach w Polsce w latach 2009, 2013 i 2017** 89

Tabela 30. **Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach ogółem (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w tys. zł)** 96

Tabela 31. **Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w zł)** 97

Tabela 32. **Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym w województwach w Polsce w latach 2009, 2013 i 2017 (w zł)** 99

Tabela 33. **Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – środki własne – w województwach w Polsce w latach 2009, 2013 i 2017 (w tys. zł)** 102

Tabela 34. **Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – kredyty i pożyczki – w województwach w Polsce w latach 2009, 2013 i 2017 (w tys. zł)** 103

Tabela 35. **Struktura źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach w poszczególnych województwach w Polsce w latach 2009 i 2017 (w %)** 105

Tabela 36. **Wyniki finansowe netto przedsiębiorstw według sekcji PKD 2007 (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w tys. zł)** 107

Tabela 37. **Wyniki finansowe netto przedsiębiorstw według sekcji PKD 2007 – sektor publiczny (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w tys. zł)** 109

Tabela 38. **Wyniki finansowe netto przedsiębiorstw według sekcji PKD 2007 – sektor prywatny (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w tys. zł)** 112

Tabela 39. **Liczba przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego według województw latach 2005, 2009, 2013, 2017** 116

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. **Liczba pomiotów gospodarki narodowej ogółem wpisanych do rejestru REGON w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017** 28

Wykres 2. **Podmioty gospodarki narodowej ogółem wpisane do rejestru REGON w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w %)**..... 30

Wykres 3. **Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według form prawnych – sektor prywatny ogółem w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w %)**.....31

Wykres 4. **Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON zatrudniające od 10 do 49 pracowników (małe przedsiębiorstwa) w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017**..... 35

Wykres 5. **Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON zatrudniające od 10 do 49 pracowników (małe przedsiębiorstwa) w województwie podlaskim w latach 2005, 2009, 2013 i 2017**..... 36

Wykres 6. **Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON zatrudniające od 50 do 249 pracowników (średnie przedsiębiorstwa) w Polsce latach 2005, 2009, 2013 i 2017** 36

Wykres 7. **Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON zatrudniające od 50 do 249 pracowników (średnie przedsiębiorstwa) w województwie podlaskim w latach 2005, 2009, 2013 i 2017**..... 37

Wykres 8. **Dynamika liczby podmiotów gospodarki narodowej ogółem na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017** 41

Wykres 9. **Dynamika zmian liczby podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (zmiana w punktach procentowych)** 46

Wykres 10. **Liczba nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – ogółem** 46

Wykres 11. **Liczba nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej w województwie podlaskim w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – ogółem** 47

Wykres 12. **Liczba nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – sektor publiczny** 49

Wykres 13. **Liczba nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – sektor prywatny** 51

Wykres 14. **Liczba wyrejestrowanych z rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – ogółem** . 53

Wykres 15. **Liczba wyrejestrowanych z rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej w województwie podlaskim w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – ogółem** 53

Wykres 16. **Liczba wyrejestrowane z rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – sektor publiczny** 56

Wykres 17. **Liczba wyrejestrowanych z rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 – sektor prywatny** 57

Wykres 18. **Zmiany w liczbie osób aktywnych zawodowo w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017** 67

Wykres 19. **Zmiany w liczbie osób aktywnych zawodowo – pracujących w Polsce w latach 2005-2017** 69

Wykres 20. **Zmiany w liczbie aktywnych zawodowo pracujących według kryterium płci w Polsce w latach 2005-2017** 70

Wykres 21. **Zmiany w liczbie aktywnych zawodowo- bezrobotni w Polsce w latach 2005-2017** 72

Wykres 22. **Zmiany w liczbie aktywnych zawodowo - bezrobotni według kryterium płci w Polsce w latach 2005-2017** 73

Wykres 23. **Zmiany w liczbie osób aktywnych zawodowo – bezrobotnych w województwie podlaskim w latach 2005-2017 (w tys. osób)** 74

Wykres 24. **Zmiany wskaźnika aktywności zawodowej w Polsce w latach 2005-2017 (IV kwartał)** 75

Wykres 25. **Zmiany wskaźnika aktywności zawodowej w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 według województw (dane średnioroczne)** 77

Wykres 26. **Wskaźnik aktywności zawodowej według płci w województwie podlaskim w latach 2005-2017 (dane średnioroczne)** 77

Wykres 27. **Dynamika zmian wskaźnika aktywności zawodowej według kryterium wieku w Polsce oraz województwie podlaskim w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2018 (dane za IV kwartał)** 78

Wykres 28. **Zmiany wskaźnika zatrudnienia w Polsce w latach 2005-2017** 80

Wykres 29. **Wskaźnik zatrudnienia według płci w województwie podlaskim w latach 2005-2017** 81
Wykres 30. **Zmiany w liczbie zatrudnionych w Polsce w przedsiębiorstwach do 49 osób w latach 2009-2017**..... 83
Wykres 31. **Zmiany w liczbie zatrudnionych według PKD w latach 2009-2017**..... 83
Wykres 32. **Zmiany w liczbie zatrudnionych w podmiotach do 49 zatrudnionych według PKD w województwie podlaskim w latach 2009-2017**..... 85
Wykres 33. **Nowo utworzone i zlikwidowane miejsca pracy w Polsce w latach 2008-2017** 87
Wykres 34. **Nowo utworzone i zlikwidowane miejsca pracy w województwie podlaskim w latach 2008-2017**..... 89
Wykres 35. **Zmiany w wysokości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce w latach 2005-2017** 90
Wykres 36. **Wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto według województw w latach 2005, 2009, 2013 i 2017** 91
Wykres 37. **Zmiany w przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniu brutto w województwie podlaskim na tle kraju w latach 2005-2017**..... 92
Wykres 38. **Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 - Polska 100%** 98
Wykres 39. **Struktura źródeł finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach w Polsce w latach 2009, 2013 i 2017 (w %)** 100
Wykres 40. **Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – środki własne – w Polsce w latach 2009, 2013 i 2017 (w mln zł)** 101
Wykres 41. **Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – środki własne – w województwie podlaskim w latach 2009, 2013 i 2017 (w mln zł)** 102
Wykres 42. **Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – kredyty i pożyczki – w Polsce w latach 2009, 2013 i 2017 (w mln zł)** 104
Wykres 43. **Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – kredyty i pożyczki – w województwie podlaskim w latach 2009, 2013 i 2017 (w mln zł)**..... 104
Wykres 44. **Wyniki finansowe netto przedsiębiorstw według sekcji PKD 2007 (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w tys. zł)**..... 108
Wykres 45. **Wyniki finansowe netto przedsiębiorstw według sekcji PKD 2007 – sektor publiczny (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w tys. zł)** 110

Wykres 46. **Wyniki finansowe przedsiębiorstw netto według sekcji PKD 2007 – sektor prywatny (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w Polsce w latach 2005, 2009, 2013 i 2017 (w tys. zł)**..... 111

Wykres 47. **Liczba przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego według klas wielkości w Polsce w latach 2005-2017**..... 114

Wykres 48. **Liczba przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców w województwach w latach 2005, 2009, 2013 i 2017**..... 117

Wykres 49. **Kapitał zagraniczny w województwach w latach 2011-2018 (w mln. zł)**. 119

Wykres 50. **Struktura kapitału zagranicznego w poszczególnych województwach w 2017 roku**..... 120

Wykres 51. **Średnia wartość kapitału zagraniczny na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym w latach 2011-2017 (w zł)**..... 121

Wykres 52. **Zmiany w liczbie podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego według klas wielkości w województwie podlaskim w latach 2005-2017**. 122

Wykres 53. **Zmiany w liczbie podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców w Polsce i województwie podlaskim w latach 2005-2017**..... 123

Wykres 54. **Kapitał zagraniczny w województwie podlaskim w mln. zł w latach 2011-2017**..... 124

Wykres 55. **Kapitał zagraniczny w na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym w Polsce i województwie podlaskim w latach 2011-2017**..... 124